

VERITAS ET VITA

A BTA teológiai szakfolyóirata

2014/1. szám

TARTALOM

3–28

Keresztyén misszió a zsidóság felé • *Roóz Zoltán*

29–44

A jóság abszolút voltának következménye az idők mentálhigiénés ellátásában • *Erős Zsuzsanna Ilona*

45–58

A nemek nyelvi dialektusai és egy kommunikációelméleti és valláslélektani szempontokból bemutatott bibliai történet (Jn 4,3–42) • *Papp Szabolcs*

59–68

Szervezeti alapkompenciák;
a tudással és a tehetséggel való gazdálkodás • *Hajnal Zoltán*

69–84

Egy-egy vezetéselméleti és szervezetfejlesztési modell bemutatása
és azok bibliai kritikai vizsgálata • *Jóföldi Szilárd Amadé*

85–106

Válság és változás – Változásmenedzsment
és A hét erő modell • *Szendrey Anna*

107–112

Gyülekezetplántálás – A wesselényi utcai Baptista Gyülekezet keletkezésének összehasonlítása
újszövetségi modellgyülekezetekkel • *Ésik Marianna*

113–118

A Pestszentimrei és az Antiókhiai gyülekezet alapításának összehasonlítása • *Zsolt Tamás*

119–129

A békési baptista gyülekezet létrejöttének és működésének összehasonlítása az újszövetségi első
gyülekezettel • *Tóth Sándor*

A Baptista Teológiai Akadémia *Tudományos Diákkörének* egyik célkitűzése a hallgatók motiválása tudományos igényű írásművek készítésére. E tekintetben a kettős merítési lehetőséget – egyfelől – az alkalmanként meghatározott témákban meghirdetett pályázatokra beérkezett TDK-dolgozatok köre, másfelől, az egyes oktatók által szélesebb körű megjelentetésre érdemesnek ítélt, hallgatók által készített kutatási vagy esszé feladatok adják. A következőkben található írások olyan – eredetileg bizonyos kurzuskövetelmények nyomán született – házi dolgozatok, amelyeket a BTA Kutatóintézetének és a TDK-nak közös bírálóbizottsága tartalmi és formai minőség tekintetében publikálásra alkalmasnak talált.

Várady Endre

Felelős szerkesztő: *Dr. Veres Sándor Péter*

Szaklektor: *Dr. Gerzsenyi László*

Borító és tördelés: *Papp Szabolcs*

Szerkesztőség címe: 1068 Budapest, Benczúr u. 31.

Telefon: +36 (1) 342-7534, e-mail: kutatointezet@bta.hu

Kiadja: Baptista Teológiai Akadémia

Felelős kiadó: *Dr. Almási Tibor* rektor

Kiadó címe: 1068 Budapest, Benczúr u. 31.

Telefon: +36 (1) 342-7534, e-mail: bta@bta.hu

Megjelenik évente kétszer • Ára 1950 Ft

Előfizethető: BTA Gazdasági Hivatal, 1068 Budapest, Benczúr u. 31.

Megvásárolható: MBE Könyvesbolt, 1068 Budapest, Benczúr u. 31.

HU ISSN 2063-0565

Nyomda: Mátyus Bt.,

Felelős vezető: Mátyus Gyula

Minden jog fenntartva!

KERESZTYÉN MISSZIÓ A ZSIDÓSÁG FELÉ

ROÓZ ZOLTÁN

Bizonyos teológiai felfogások megkérdőjelezzik a keresztyén zsidómisszió létjogosultságát és szükségességét.

A „*behelyettesítő*” teológia alapjait néhány egyházatya rakta le, amikor azt tanították, hogy a zsidóság megszűnt Isten népe lenni. Izrael helyét és teljes örökségét az Egyház vette át. A reformáció kálvini ágában megjelenik a „szövetség” teológia. Summája, hogy Istennek egy örök szövetsége és egy népe létezik, amely alapvetően mindenkor az Egyház volt. Izraelnek az üdvtörténetben jutott egy szerep, de az már beteljesedett. Majd feltűnik a XIX. században születő klasszikus „*diszpenzációs*” (korszakos) teológia, melynek gyökerei Coccejus „*föderális*” teológiájáig nyúlnak vissza, de mégis más eredményre jut. A korszakos teológia bár látja a Rómaiakhoz írt levél 11,26. verse alapján, hogy Izrael üdvözülni fog, de mivel úgy gondolja, hogy ez az Egyház korszakát követő esemény lesz és Isten a jelenlegi üdvtörténeti korszakban üdvözítő szándékkal nem „*törődik*” a zsidósággal, ezért az Egyháznak sincs missziós felelőssége a zsidóság irányába.

Zsidó gondolkodók köreiből a XIX. század végén és XX. század első felében jelent meg újra az ún. „*kettős szövetség vagy két üdv út*” elgondolás Maimonidész (1135-1204) alapján, amely mára már keresztyén teológusok egyes köreiből is elfogadottá vált. Ezen elgondolás szerint a zsidók a jelen korszakban az Ábrahám-i és Sína-i szövetség alapján nyernek üdvösséget, így nincs szükségük a keresztyén evangéliumra.

A Soá-t követően pedig egyesek nem pusztán teológiai, hanem erkölcsi alapon látják lehetetlenné vagy ellehetetlenültnek a zsidók felé történő misszió lehetőségét. Rolf Rendtorff „a soát az Egyház erkölcsi és teológiai csődjének tartja...”¹ Steiger pedig arra a következtetésre jut a Róma 9-11 fejezetek exegézise alapján, hogy

¹ Tatai István: Az egyház és Izrael. Harmat-Kálvin-KMTI, Budapest, 2010. 242.o.

„A zsidók irányába az egyháznak semmi egyéb „missziója” nincsen, minthogy „oltalmazza a hitetlen Izráelt”, és biztosítsa a zsidók nyugalmát a világban.”²

Ezért a dolgozatomban először is szeretném megvizsgálni a keresztyén zsidómisszió igei alapvetéseit, hiszen felmerülhet a kérdés: Van-e a keresztyén zsidómissziónak létjogosultsága a Szentírás ígéinek alapján, illetve hogy beszélhetünk-e külön zsidómisszióról?

Tehát fontos kérdés az, hogy: Mit mond az Úr ezekre a kérdésekre vonatkozóan a Szentírásban? Hiszen nem lehet más az Egyház missziójának alapja, mint egyedül az Isten ígéje a Szentlélek vezérletével!

Másodszor szeretném a nagy képet láttatva, az Egyház zsidómissziójának különböző állomásait bemutatni és áttekinteni a kezdetektől napjainkig. Annak pozitív és negatív aspektusaival együtt. S közben ebből a majdnem 2000 éves múltból közeledve a jelenhez, igyekszem vázlatosan megrajzolni a kibontakozó magyar zsidómisszió képét is.

Végül az összegzésben a bibliai kijelentések alapján, a történeti áttekintés tanulságait levonva, valamint a saját tapasztalataim fényében szeretném megfogalmazni azokat az irányokat, amelyek véleményem szerint: megalapozva, hitelesebbé és hatékonyabbá tehetik a mai magyar keresztyén missziót a zsidóság felé.

A zsidómisszió bibliai alapjai

„Eljön az az idő - így szól az ÚR -, amikor új szövetséget kötök Izráel és Júda házával.” (Jer.31,31.) Jézus valószínűleg erre az isteni kijelentésre is gondolhatott, amikor maga vallott küldetéséről, amely elsősorban „Izrael házának elveszett juhaihoz” (Mt.15,24.) szólt. Kijelentését, hogy Ő „az út, az igazság és az élet; senki sem mehet az Atyához csakis én általam” (Jn.14,6.), zsidó hallgatósághoz intézi. Péter apostol pedig Szentlélekkel telten a zsidó „nép vezetőihez és Izráel véneihez” szólva mondja: „és nincsen üdvösség senki másban, mert nem is adatott az embereknek az ég alatt más név, amely által üdvözülhetnének.” (ApCsel.4,12.) Tehát a zsidóknak is Jézus az üdvösség egyetlen útja.

Láthatjuk az Igéből, hogy a Jézus által kiadott „nagy küldetés” parancsot (Mt. 28,19.), – Jézus szavait idézve – Lukács az Apostolok cselekedeteiben (1,8.) kiegészíti, és meghatározza annak kiindulópontjaként Jeruzsálemet és Júdeát. Elképzelhető, hogy az apostolok és a tanítványi kör, azt a jézusi kitételt, hogy az evangéliumot és a bizonyosságtételüket a Szentlélekkel megerősítve „a föld végső határáig” kell vinniük, a diaszpórában, a világ minden tájára szét-szóródott zsidóságra érthették. Hiszen az ősegyház, s annak vezetői számára csak Kornélius története kapcsán vált világossá, hogy a zsidóságon kívül a po-

² David J. Bosch: Paradigmaváltások a misszió teológiájában. Harmat – PMTI, Budapest, 2005, 157.o.

gányok is részesülhetnek a megváltás ajándékában. Erről még Pétert is látomásban és egyéb jelek által kellett meggyőznie Istennek. (Apcsel.10 fej.) Majd Péter beszámolója alapján fogadta el a gyülekezet is, hogy az evangélium nem csak a zsidóknak szól. „Amikor mindezt hallották, megnyugodtak, dicsőítették Istent, és így szóltak: Akkor tehát a pogányoknak is megadta Isten a megtérést az életre.” (Apcsel.11,18.)

D. J. Bosch is megállapítja, hogy „Missziójuk, úgy hitték, csak Izráel házára korlátozódik és a pogányok üdvössége a végidőben, a nemzetek Jeruzsálembe való zarándoklásával fog megvalósulni...”³ Tehát mondhatjuk, hogy az Egyház ezen korszakáig, a zsidóság felé hirdetett evangélium volt az ősegyház alaptevékenysége.

Pál apostol szavai is azt erősítik meg, hogy a zsidóság felé történő szolgálat elismerten létezett, hiszen Péter apostol különleges elhívásáról beszél, amikor a saját szolgálatát határozza meg a Galáciabelieknek: „hanem ellenkezőleg, látták, hogy megbízást kaptam az evangélium hirdetésére a körülméltelenek között, ahogy Péter a körülméltelték között” (Gal.2,7./Vida) Sőt Pál apostol, annak ellenére, hogy az ő elhívása a nemzetekhez szólt, mégis mindig minden új missziós területen először a zsidó közösséget kereste fel, s nekik hirdette elsősorban az evangéliumot. Ezt az alapelvet a rómaiakhoz írt levelében így fejtette ki: „Mert nem szégyenlem az örömhírt. Hiszen Istennek hatalma az minden hívőnek megmentésére, zsidónak is, sőt annak először, meg hellének is.” (Róm.1,16./Csia) Pál nemcsak meghatározza ennek a szolgálatnak a fontosságát, hanem szavait tetteivel is alátámasztva, különleges módon avat be minket ennek a szolgálatnak egyes aspektusaiba és a mélyén húzódó motivációjába, valamint mikéntjébe:

„...nagy az én szomorúságom, és szüntelen fájdalom gyötri a szívemet. Mert azt kívánom (ἠχόμην), hogy inkább én magam legyek átok alatt, Krisztustól elszakítva, testvéreim, az én test szerinti rokonaim helyett...” (Róm.9,2-3.)

A Róm 9,3-ban található ἠχόμην ige potenciális imperfectumként inkább a **kívánnám** azaz „azon a ponton voltam már, hogy **már-már kívántan volna**”⁴ jelentéssel bír. Pál ebben a versben mély érzelmekről és szeretetről tesz tanúbizonyságot zsidó testvérei iránt. Olyan belső küzdelmet jelenít meg ez a vers, amit egy szerető, de tehetetlen szülő élhet át, akinek gyermeke súlyos, halálos beteg, s ha csak azzal segíthetne gyermekén, akkor akár a saját éltét is feláldozná érte. Pál részéről az a drámai feszültség ebben, hogy teológiaiailag jól tudja, hogy ez vállalkozás abszurd, és mégis felmerült benne.

„Hozzátok, nemzetekhez szólok: Amennyiben én a nemzetek apostola vagyok, szolgálatomnak szereznék dicsőséget azzal, ha saját húsumat valamikép-

³ David J. Bosch: Paradigmaváltások a misszió teológiájában. Harmat – PMTI, Budapest, 2005, 38.o.

⁴ Almási Tibor: A Bibliaértelmezés alapelvei, GyuRó Art-Press, Szokolya, 2010. 37.o.

pen féltékenységre ingerelhetném, és közülük egyeseket megmenthetnék.” (Róm.11,13-14/Csia)

Pál apostolt több atrocitás is érte missziós útjai során a helyi zsidó közösségek egyes tagjaitól. Ennek ellenére Pál szívéből továbbra is a krisztusi szeretet mélységei tárulnak elének a fenti sorokból. Az ő elutasításuk nem szüntette meg tevékeny szeretetét népe iránt. Azt gondolom ebben Isten szíve és annak el nem múló szövetségi hűség szerete⁵ mutatkozik meg az apostolon keresztül.

Valami megváltozik...

Jakab halálával a jeruzsálemi ösgyülekezet fokozatosan kezdte elveszteni jelentőségét. Euszebiosz szerint a jeruzsálemi egyház vezető tagjai a Templom lerombolása előtt kinyilatkoztatást kaptak, hogy hagyják el a várost. A prófétai szóra hallgatva 66-ban, az első zsidó háború idején (66–73) elmenekültek Pellába, egy városba Péreában, a Jordántól keletre.⁶ Így őket nem pusztították el a rómaiak. Nemcsak túléltek ezeket az időket, hanem felismerték Jézus beszédeinek profetikus beteljesedését és ez hatással volt szellemi látásukra is.

A Templomot lerombolták, ahogy azt Jézus előre megmondta. Jeruzsálemet meghódították. Pontosan úgy, ahogy Jézus leírta. Mindez nem volt többé tagadható. Így váltak a „*názáreti irányzat*” képviselői (Apcs.24,5) veszélyessé a Javnében összegyűlt tudós farizeusok számára. Megfogalmazták a 90-es évek tájékán a „*Birkát haminim*”⁷ imádságot (a szekták ellen, akik alatt általánosságban a Jézusban hívő zsidókat értették), amelyet a zsinagógai liturgiához csatoltak. Mivel a Templom pusztulását követően a zsinagógák léptek elő a vallásos élet elsődleges színterévé, ezért így kényszerítették ki, hogy a Jézusban hívők elhagyják a zsinagógákat kiközösítve őket a zsidó közösségből.⁸ Így hitük továbbadásának természetes közegétől is megfosztották őket.

⁵ Almási Tibor: A Bibliaértelmezés alapelvei, GyuRó Art-Press, Szokolya, 2010. 26-27.o. – „A διαθήκη („akaratnyilvánítás”, „rendelkezés”)... amelyet Isten adott nekünk teljesen és kizárólagosan az ő kezdeményezésére (mint amiként a hagyatékozó a végrendeletet), az ő feltételei és az ő kegyelme alapján. Nem azért, mert alkalmas, hasznos partnert látott bennünk, hanem annak ellenére, hogy jól tudta, kik vagyunk. Az ő egyetlen indítéka a megmagyarázhatatlan „mindennek ellenére” élő szeretet.”

⁶ Euszebiosz: Egyháztörténet. Ókeresztény Írók IV, (III.5.3.98-99.o.), Szent István Társulat, Budapest, 1983.

⁷ Shlomo Drori/Jurek Schulz: Az Édentől a Paradicsomig IV. rész – A hirdetett Messiás, Mi történt a zsidókeresztényekkel ? – <http://www.izrael-immanuel.net/?p=1302>

„A héber minim szó szektákat jelent, de a kezdbetűiből összerakható a „*názáreti Jézusban hívők*” kifejezés is”

⁸ D.H.Stern: Az evangélium zsidóságának helyreállítása, Bridge Mission Society-Bp.2005.31.o.”

Ennek ellenére a messiási zsidó közösség feltehetően még ezután is folyamatosan jelen volt Jeruzsálemben, egészen a második zsidó háborúig (132–135). Hiszen tudjuk, hogy a Bar Kochba-felkelésig még 14 zsidó származású püspök követte Jakobot, „az Úr testvérét” a püspöki tisztségben.⁹

A 132. évben aztán megkezdődött az Izrael földjén maradt zsidó lakosság utolsó kísérlete, hogy a római iga alól felszabaduljanak. A hadvezér Bar Kosibát, aki a felkelést vezette, Akiba rabbi Messiássá kiáltotta ki és Bar Kochbának nevezte.¹⁰ A felkelést leverték, és majdnem az egész lakosság száműzetésbe ment. Azonban a messiási zsidók számára különösképpen szomorú következményei lettek ennek a törtéetésnek. Mivel Bar-Kochbát nem ismerték el Messiásként, ezért vonakodtak attól, hogy érte harcoljanak, így a hadvezér súlyos váddal támadt a háborúban való szolgálatot megtagadók ellen, olyannyira, hogy árulóként kiközösítette őket.

Eközben az Egyház nem zsidó része – akik lassan többségbe és hatalomba kerültek az Izraelen kívüli gyülekezetekben – a 70 és 135 közötti eseményekben Isten végleges ítéletét és a zsidóság elvetését vélte felismerni. „A második század végére a fiatal Óegyház zsidósággal való szakítása véglegessé vált.Ez több okra vezethető vissza: az ApCsel-ben is leírt zsidók általi Egyházüldözés; az egyházi judaizáló körök szélsőséges tanai (Gal. levél); az általános pogány és római antiszemitizmus.”¹¹

Ez az erősödő keresztyén-zsidó polarizálódás és polémia megnyilvánult a korai egyházatyák írásaiban is, amelyet a Konstantini fordulat megpecsételt.

Ez a polarizáció jelentkezik Antiochiai Ignácnál (†110), a Barnabás-levélben (135 után), és igen erőteljesen Szárdeszi Melitonnál (2. század második fele), akinek nevéhez „az Isten-gyilkosság” vádjának megfogalmazása is kapcsolódik. Egyértelműen beszél a zsidóság elvetéséről Karthágói Cyprianus (†258), Szír Efraim (306–373), Ambrosius (344–397), Khrüszosztomosz (†407) és Damaszkuszi János (†753) is.¹²

Khrüszosztomosz – akit erőteljes szónoki képessége miatt Aranyszájú Szent Jánosként szoktak emlegetni – ezt mondta zsidókról:

„A zsidók minden ember közül legértéktelenebbek, buják, tolvajok, Krisztus kegyetlen gyilkosai, az ördög tisztelői, a vallásuk betegség. A zsidók Krisztus kegyetlen gyilkosai és Isten meggyilkolása miatt számukra semmiféle megtérés

⁹ Euszebiosz Egyháztörténetében. Ókeresztény Írók IV.(IV.5.3. 148.o.) Szent István Társulat, Budapest, 1983.

A következő listát közli: Az Úr testvére Jakab, Simeon, Jusztoosz, Zakeus, Tóbiás, Benjamin, János, Mátyás, Fülöp, Szenekasz, Jusztoosz, Lévi, Efrém, József és Júdás.

¹⁰ A felkelés közepette azonban Akiva rabbi kijelentette, hogy Bar Kochba a Messiás – a IV. Móz. 24,17 beteljesedése szerint: „Fölkel egy csillag Jákobból”. Mivel arámul a kochba szó csillagot jelent, Kosiba nevéből „Bar Kochba” lett, „a csillag fia”.

¹¹ Tatai István: Az egyház és Izrael. Harmat-Kálvin-KMTI, Budapest, 2010. 193.o.

¹² Uo. 194.o.

nem lehetséges, nincs bocsánat vagy menekülés. A keresztényeknek nem szabad visszariadniuk a bosszútól. A zsidóknak pedig szolgaságban kell élni örökre. Isten mindig gyűlölte a zsidókat, ezért kötelessége minden kereszténynek gyűlölni a zsidókat.”

Ambrosius pedig levelet ír az uralkodónak, amelyben bírálja a zsinagóga újjáépítésére vonatkozó tervét. Ez áll levelében:

„Itt kijelentem, hogy én voltam az, aki felgyújtotta a zsinagógát. Valóban én adtam ki a rendelkezést, hogy ezt tegyék meg, azért, hogy ne legyen több olyan hely, ahol a Krisztust tagadják.”

A nyugati egyházban Szent Ágoston (354-430) viszonyult a legtoleránsabban a zsidókhoz, de róla sem lehet elmondani, hogy nagyszerű véleménye lett volna róluk, de legalább megakadályozta a zsidóság gyilkolását. Ágoston ezt mondja:

„Egy héber legmegfelelőbb képmása Iskariotes Júdás, aki ezüstért adja el az Urat. Egy zsidó sohasem értheti meg az Írásokat és örökre hordozza a büntetést Jézus haláláért.”

„Meg volt győződve arról, hogy Isten elvetette a zsidó népet. Azt gondolta, hogy a keresztényeknek békén kell hagyni őket, mert példaként vannak arra vonatkozóan, hogy mi történik egy néppel, akik elutasítják Istent. Hadd legyenek a zsidók figyelmeztető jelül arra, hogy mi történik azzal, aki nem fogadja el Jézust.”¹³ Ironikus, de valószínűleg ez a véleménye mentette meg a zsidóságot attól, hogy kiirtsák őket.

Ez az álláspont már nagyon messze került a Pál apostol által megfogalmazott elkülentől. A krisztusi elvek alapján álló missziót ellehetetlenítette a zsidóság felé, s nem az Isten iránti féltékenységre provokálta őket. (Róm. 11, 13-14.)

II. Theodosius (408–450) császár 438 után a keresztyén missziót hivatalos állami feladattá tette. I. Justinianus (527–565) idejében pedig megkezdődik a zsidók jogfosztása és a kényszerkeresztségek bevezetése is.¹⁴

A II. Niceai zsinat (787) pedig már deklarálta lehetetlenné tette a zsidóknak, hogy Jézusban való hitüket zsidó identitásukkal együtt megtarthassák.

Vajon mit szóltak volna ehhez az ősegyház vezetői, Péter, János vagy Jakab az Úr testvére, akit igazként (*caddik-ként*) tisztelt a kor zsidósága?¹⁵

Sajnos az ezt követő időszakban a keresztény zsidómissziót inkább az erőszakos és a különböző nyomásokat gyakorló „missziós stratégia” jellemezte. A megvetettség és a halálos üldözések korszakai váltogatták egymást. A közöttük végzett „missziói munka” kevés kivételtől eltekintve kimerült a kényszerkeresztségben és

¹³ Jamie Cowen: Egy szomorú történet-Budapesten, a Messiási Zsidó Bibliainstítútban tartott előadásából /2002 - <http://www.danielcsoport.hu/tortenelem/egy-szomoru-tortenet/>

¹⁴ Tatai István: Az egyház és Izrael. Harmat-Kálvin-KMTI, Budapest, 2010. 239.o.

¹⁵ Eusebiosz: Egyháztörténet. Ókeresztény Írók IV, (II.23.2. és 4. 86.o.) Szent István Társulat, Budapest, 1983. „... akit mindenki a legigazabb embernek tartott, mert egész életén át a legerényesebb és a legvallásosabb módon élt,..... Az egyházat az apostolokkal együtt Jakab, az Úr testvére vette át, akit mindenki «Igaznak» nevezett az Úr idejétől kezdve mostanáig, ...”

az inkvizíciós tevékenységben. Pedig Isten ígéje figyelmeztet: „*Nem hatalommal és nem erőszakkal, hanem az én lelkemmel! - mondja a Seregek URa.*” (Zak. 4,6.)

A hatalommal való visszaélés általi „*zsidómisszió*” magyarországi példája Nagy Lajos királyunk volt, aki elsőként a magyar történelem során különös érdeklődést mutatott a zsidók megtérése iránt. Ez akkoriban tömeges keresztséget jelentett a hatalom eszközeivel néhány szerzetes és misszionárius pap munkájával kiegészítve. Ez a módszer jól működött akkor, amikor pogány tömegek térítéséről volt szó, azonban a zsidómisszióban nem bizonyult sikeresnek. Végül a sikertelenség láttán 1368-ban minden zsidót kiűzött az országból.¹⁶ Az elűzöttek földjei a király tulajdonába kerültek. A korabeli magyar krónikás Küküllei János a zsidók kiűzését a sikertelen katolikus hitre térítés kudarcával okolja meg. Bár ezt a képet árnyalja Komoróczy Géza, egyik legfrissebb művében. Sem József ha-Kohén, két évszázaddal később keletkezett forrására hivatkozik, amely a kiűzetés pontos dátumaként 1348. évet adja meg. Feltevése szerint így a kiűzetésük a nagy pestisjárvánnyal és az ehhez kapcsolódó zsidókat ért kútmérgezés vádjával volt inkább összefüggésben. A megkeresztelkedés kényszere úgy kerül elő ebben összefüggésben, hogy: „*Mindenütt ahol zsidókat a keresztények elleni ármánykodással vádolták, a megkeresztelkedés felmentést adott számukra.*” Makacsságuk pedig büntetést vont maga után.¹⁷

Másik, és talán az egyik legborzasztóbb példája az efféle erőszakos „*missziós tevékenységnek*” a spanyolországi szefárd zsidóság esete. 1378-ban, Sevilleben egy pap kezdte azt tanítani, hogy a zsinagógákat meg kell semmisíteni, és a zsidó lakosságot gettókba kell tömöríteni. 1390-ben mind a püspök, mind Kasztília királya hirtelen meghalt. A zsidóság helyzete nagyon válságosra fordult, mert őket kezdték vádolni ennek a két személynek a haláláért.

1391. június 4-én Sevilleben rettenetes pogrom tört ki a zsidóság ellen és egész Spanyolországra kiterjedt. Ennek a következtében zsidóság egyharmada elpusztult, egyharmada áttért a kereszténységre, a maradék pedig elhagyta Spanyolországot. A legdöbbenetesebb következmény a vezető zsidó rabbik számára a tömeges áttérés volt, mert eddig az időszakig Európában sehol sem fordult elő, hogy zsidók nagy számban áttértek volna. Mert eddig a zsidó közösség úgy reagált a kénysztérítésekre, hogy a „*kiddus haSem*”-mel az ajkaikon inkább mártírhalált haltak.¹⁸

¹⁶ Magyar Zsidó Lexikon (szerk. Újvári Péter – 1929. 486.o.) - <http://mek.oszk.hu/04000/04093/html/0494.html>

„1360 körül Nagy Lajos rendeletére kiűzték a zsidókat Magyarországból. ... Egykorú tudósítás feljegyzi, hogy a királyt katolikus buzgalma ragadtatta erre a lépésre, mert a zsidókkal szemben térítési kísérletezése kudarcot vallott.”

¹⁷ Komoróczy Géza: A zsidók története Magyarországon I. Pozsony, KALLIGRAM 2012., 260-261.o.

¹⁸ Jamie Cowen: Sz'fárad (a spanyol zsidóság története) Budapesten, a Messiási Zsidó Bibliainstézetben tartott előadásából /2002 - <http://www.danielcsoport.hu/tortenelem/sz%C2%B4f%C3%A1rad1-a-spanyol-zsidóság-története/>

A reformáció változást hoz a zsidómisszió tekintetében is

Reformáció alapelvei és jelszavai „*Sola Scriptura* – egyedül az Írás”, „*Sola Fide* – egyedül a hit” és „*Sola Gratia* – egyedül a kegyelem” azt jelenti, hogy a reformáció egyházai és gyermekei a Szentírást - Isten kijelentését - fogadják el életük és hitük egyetlen „zsinórmértékének”, azaz ehhez szabják életüket. Tehát egyedül a Szentírás tarthat számot mindent meghatározó tekintélyre az Egyházban a dogmát, etikát és egyházi rendet illetően.

Az a két szükség, hogy vissza az eredeti forráshoz illetve, hogy a Biblia olvasható legyen a „*népnyelvén*” is, a reformátorok és köreik figyelmét az ószövetség nyelve a héber, s így a zsidó nép felé is fordította. „Ennek köszönhetően a héber nyelv elsajátítása révén a vezető tudósok olvasni tudták a Talmudot is, így már többé nem a Talmud félretolását követelték, hanem elsődleges fontosságú feladatként ismerték fel, hogy éppen a Talmudon keresztül „*provokálják ki*” Jézus messiási mivoltának elismerését. Ezáltal jött létre a kommunikáció egy *új formája, amely termékeny útként mutatkozott meg a kései pietizmusban*. Minden erőfeszítés arra irányult, hogy az egész keresztény tanítást, vagy abból részeket zsidó irodalmakkal támasszanak alá.”¹⁹

A szervezett zsidómisszió létrejöttének lépcsőfokai

A XVII. század első felétől a Szentírásból nyert felismeréseik alapján Izrael népének (etnikai) pozitív rendeltetéséről kezdtek tanítani az angol puritán bibliatanítók: *Samuel Rutherford* és *Elnathan Parr*. Az európai kontinensen pedig a lutheránus pietizmus „atyja” *Jakob Phillip Spener* és a Herrnhuti Testvéreközösség alapítója *Nicolaus Ludwig von Zinzendorf* hozott egy újfajta zsidómissziós látszmódot az egyházi körökbe.²⁰

A pietizmus mozgalmát vezető *Philipp Jakob Spener* (1635-1705) már 16 évesen héberül, arabul tanult, és a Talmud tudományával foglalkozott. A későbbi frankfurti parókiája csak pár száz méterre volt gettótól. Az ott történt igazságtalanságok miatt, síkra szállt a zsidó emberekkel való új bánásmóddért. Az újonnan létrejött ima- és gyülekezeti csoportokban vetette meg az alapját annak, hogy Izraelért imádkozzanak, és a zsidók felé tevékeny szeretetet tanúsítsanak.²¹ Szükséges itt megemlíteni *Coccejus* (1603 – 1669) nevét is. Ő maga is végezte a zsidómisszió munkáját. Ennek motorja a biblikus hit, a szeretet és a hála volt.

¹⁹ Jurek Schulz :A pietizmus befolyása a zsidókereszténység újjáéledésére Németországban, és a megsemmisítése a Harmadik Birodalomban - <http://www.izrael-immanuel.net/?p=777>

²⁰ Tatai István: Az egyház és Izrael. Harmat-Kálvin-KMTI, Budapest, 2010. 194.o.

²¹ Jurek Schulz :A pietizmus befolyása a zsidókereszténység újjáéledésére Németországban, és a megsemmisítése a Harmadik Birodalomban - <http://www.izrael-immanuel.net/?p=777>

„Hitte, hogy a zsidók megtérése Isten kegyelmi cselekedete lesz, ezért a feléjük folytatott evangelizációs lelkesedése eszkatologikus motivációból táplálkozott. Úgy gondolta, minél jobban végezzük ezt a szolgálatot, s így minél több zsidó ismeri el Messiását Krisztusban, annál előbb érkezik el az eszkaton.”²² Azonban szerinte a zsidómissziói munka első lépése a keresztyének bűnbánatra hívása, különösen amiatt, hogy az evangéliumot elhomályosították. „A zsidómisszió fáradtságos munkája csak akkor lesz eredményes, ha Izrael a keresztyének ajkáról Isten népének szavát hallja meg.” Ezután következhetett a zsidóság bűnbánatra hívása.²³

A pietizmus atyáinál a Jézusban, mint Messiásban hívó zsidók újjáéledése valósult meg, amelyre évszázadok óta nem volt példa. Ennek alapját a következő 4 pont adta:

- a keresztyéneknek meg kel újulniuk a szenvedélyes szeretetben Jézus iránt,
- szükséges az egység a hívők között (felekezetek közötti is, s ezen munkálkodtak),
- szükséges a világmisszió megindítása,
- szeretettel magukhoz ölelni a zsidó népet, és így ismertessék meg velük Jézust.²⁴

(Egyébként megjegyzendő, hogy a Zinzendorf gróf által vezetett mozgalom hatásai - az un. „Diaszpóráik”²⁵ létrejöttével az akkori Magyarországon is megjelentek.)²⁶

A XVIII. századtól alakulnak meg a kifejezetten zsidómissziós társulatok és intézetek. *Johann Heinrich Callenberg* nevéhez, a keleti nyelvek professzorához kötődik az első zsidómisszionárius-képző, az Institutum Collegium Orientale, amelyet Ő alapított meg. Ezen belül kapott helyet 1728-ban az Institutum Judaicum is. Spener és Franke gondolatát tovább vitte és hangsúlyozta, hogy az utcán vagy a zsinagógákban személyes beszélgetésekben, szeretetben kell a Messiásra mutatni. Ami ezután létrejött, az ezeknek a keresztyéneknek a tevékeny szeretetére vezethető vissza. A pietista misszionáriusok közül sokan tanultak meg héberül és jiddisül, sőt a szefárdi zsidók ladinoját is. A munka innentől kezdve főleg különböző társulatokban folyt tovább.

Az egyik legjelentősebb tanítvánnyá *Stephan Schultz* (1714-1776) vált, aki egy rendszerezett zsidómissziós szolgálat úttörőjévé lett. 1730-ban az első

²² Tatai István: *Az egyház és Izrael*. Harmat-Kálvin-KMTI, Budapest, 2010. 125.o. (eszkaton=végső idők)

²³ Nagy Antal Mihály: *Örök Szövetség*, Sárospatak, 1997. 305-306. o.

²⁴ D. Juster: *Lehet-e egy keresztyén antiszemita?* Olajfa II. konferencián elhangzott előadásának hanganyagából /Bp. 2010.nov.20. – <http://eloige.hu/dr-daniel-juster-lehet-e-egy-kereszteny-antiszemita/>

²⁵ Anne-Marie Kool: *Az Úr csodásan működik*, I.köt. HARMAT-PMTI Bp.1995. 68.o. „diaszpórák” = újjászületett keresztyének összegyűjtése helyi közösségi szinten, hogy így létrehozzák: „Isten gyermekeinek láncolatát az egész világon”

²⁶ Uo. 68-69.o.

misszionáriusok, *Widmann* és *Manitius* a hallei intézettel együttműködve missziós utat jártak be, eljutva gettókban lévő zsidó emberekhez és Nyugat- és Közép-Európa zsinagógáiba. Gyalog indultak el azzal a feladattal, hogy zsidó embereket keressenek fel, és traktátusokat és írásokat adjanak át számukra. De meg kell említeni *Samuel Lieberkühnt* (1710-1777) is, akiről kevesen tudnak. Ő is hatalmas szolgálatot végzett elsősorban az Amsterdam-i gettóban. Minden zsidó S'muel rabbiként tisztelte.

A megtért zsidókat az úgynevezett „*prozelita házak*” segítségével fogták egybe, vagy önálló csoportokként tartották fenn magukat, mint pl. Zinzendorfnál, akinek a herrenhuti birtokára nyertek bebocsátást. Így tudott a zsidóság a keresztényekkel együtt újra felülkerekedni több, mint ezer év fájdalmas szakadásán.²⁷

Egy későbbi, és nagy alakja ennek a mozgalomnak *Franz Julius Delitzsch* (1813-1890) elsődleges elhívásának a zsidómissziót érezte. Jelentős exegetává, bibliamagyarázóvá vált. 1877-ben lefordította héberre az Újszövetséget. (Ezt a fordítását még ma is használják Izraelben.) Teológiai munkássága alatt sem feledkezett meg missziói elhívásáról. Egész életében aktívan támogatta az evangéliumi zsidómisszió ügyét. Folyamatosan készült a zsidókkal való párbeszédre, naprakész információkat szerzett a témával kapcsolatosan és a zsidó irodalom legkiválóbb ismerőjévé vált. A missziói erőfeszítések koordinálását végezte különböző lutheránus gyülekezetekben. Jelentős magyar vonatkozású eseményhez is kapcsolható a nevéhez.

A Tiszaeszlári per kapcsán fellángoló antiszemita indulatok idején, *Lichtenstein Izsák* Tápiószelén szolgált, mint kerületi rabbi és köztisztviselőnek örvendett. Mindeközben azonban a rabbi meglepetten olvasta olyan keresztények írásait, akik Krisztus nevében ellene mondtak az antiszemitizmusnak és a zsidó nép védelmére keltek. E keresztények között volt a híres Biblia tudós, *Franz Delitzsch* is, aki a lipcsei egyetem professzora volt és kitűnő védőíratot írt, amiben kimutatta, hogy a zsidók semmilyen körülmények között sem használhatnak vért a páskájuk elkészítéséhez. Ebben az iratban számos újszövetségi idézet is szerepelt, ami felkeltette *Lichtenstein Izsák* érdeklődését. *Lichtensteint* meglepték az olyan kijelentések, amelyek Krisztus üzenetét a minden embernek szóló élet és szeretet üzeneteként jellemezték. Ekkor került kezébe újra a kicsiny Újszövetség, amely még mindig a könyvek között, a polcon hevert, azon mód, ahogyan egykor mérgében odahajította. A már idősödő rabbi számára az Újszövetség elzárt és gyűlölt könyv volt, és azt gondolta róla, hogy telve van a zsidó nép iránti megvetéssel és gyűlölettel. Most azonban felmerült benne a kérdés: tényleg az e az Újszövetség, amit ő arról feltételezett. Fellapozta hát, és olvasni kezdte lapjait. Rabbi *Lichtenstein* később 'Két levél' című írásában így beszéli el tapasztalatát az Újszövetség olvasásáról:

²⁷ Jurek Schulz :A pietizmus befolyása a zsidókereszténység újjáéledésére Németországban, és a megsemmisítése a Harmadik Birodalomban - <http://www.izrael-immanuel.net/?p=777>

„Mindig azt gondoltam, hogy az Újszövetség tisztátalan, hogy a felfuvalkodottságnak, az önzésnek és a legszörnyűbb erőszaknak a forrása. Ám amikor kinyitottam lapjait, valami különös és csodálatos dolog kerített hatalmába: hirtelen dicsőség, és fény világította át lelkemet. Tüskéket kerestem, de rózsákat találtam. Gyöngyökre bukkantam kavicsok helyett: gyűlölet helyett szeretetre, a bosszúállás helyett irgalomra és megbocsátásra, a kötelékek helyett szabadságra, a büszkeség helyett alázatra. Az ellenségesség helyén kiengesztelődést, a halál helyett pedig életet, üdvösséget, feltámadást és mennyei kincseket.”

„A felét sem hallottam ennek a Könyvnek a dicsőségéről, nagyságáról és erejéről, amely korábban el volt zárva előttem. Új volt benne minden, mégis, mintha egy régi barát érkezett volna meg, aki úti ruháit levetve már ünneplőbe öltözött. Olyan volt, mint az ékszereivel felékesített menyasszony és vőlegénye.”²⁸

A rabbi 60 évesen, 1883-ban fogadta el személyes megváltójának Jeshua-t/Jézust, mint a Messiást. Megrázó szavakkal beszél korábbi ellenállásának okáról. „Gúnyolódás, megvetés, verések, és mindenféle megaláztatás volt az osztályrészünk²⁹... belém fészkelte magát a gondolat, hogy Krisztus maga a zsidók csapása és átka, nyomorúságaink és üldöztetésünk oka és hajtóereje. Ezzel a meggyőződéssel nőttem fel, ezt gondoltam, míg meg nem öregedtem. Nem ismertem különbséget az igazi keresztyének és azok között, akik csak névleg azok.”³⁰

Nem sokkal ezután Lichtenstein rabbi zsinagógájában az Újszövetségből kezdte tanítani az embereket. A személyét övező tisztelet és a magyarországi rabbik tanácsában elfoglalt szerepére való tekintettel behívták őt, hogy adjon magyarázatot tanításaira. Hosszas viták után a rabbik tanácsa úgy döntött, hogy Lichtenstein rabbinak vissza kell vonulnia, meg kell keresztelkednie és egy keresztyén felekezethez kell csatlakoznia. Lichtenstein erre azzal válaszolt, hogy nem áll szándékában egy keresztyén felekezethez csatlakozni. *Most találta meg az igazi judaizmust, ezért zsinagógai közösségével óhajt maradni. Továbbra is a zsinagógában akar tanítani. Ezt meg is tette, minden üldöztetés és bántások ellenére is.*³¹

Angol nyelvterületen a zsidómisszió 1801-ben kezdődött, amelynek megkezdése a német származású G. C. Frey nevéhez kapcsolódott. A Londoni Missziói Társaság megbízatásában kezdett foglalkozni zsidókkal. 1815-től az Anglikán Egyház támogatásával folytatták a munkát nem kevés sikerrel. A Londoni Missziós Társaság azután több fiókot is nyitott különböző helyeken, így Skóciában is, ahol a munka lelkes támogatásra talált. Meggyőződésük volt, hogy

²⁸ Rejtett gyökerek a magyar talajban – Lichtenstein Izsák rabbi - <http://www.danielcsoport.hu/tortenelem/rejtett-gyokerek-a-magyar-talajban/>

²⁹ Két igazi izraelita életútja. Evangéliumi kiadó, Budapest, 2012. 8.o.

³⁰ Uo. 9.o.

³¹ Rejtett gyökerek a magyar talajban –Lichtenstein Izsák rabbi - <http://www.danielcsoport.hu/tortenelem/rejtett-gyokerek-a-magyar-talajban/>

ha a zsidóknak az őket megillető helyet biztosítják a misszió munkájukban, akkor ők magunk is különleges áldásra számíthatnak.³²

A skót egyház más egyházakkal ellentétben maga vállalta föl ezt a munkát és a skót misszió hivatalos tevékenységévé lett 1838-ban. Bizottságot küldtek ki a lehetőségek felkutatására. Mint sok más zsidómissziós szervezet, ők is először Palesztina felé indultak. A zsidómisszió lehetőségeit kutató bizottság 1839-ben indult útnak. Május 13-án érkeztek Alexandriába, itt azonban egy járvány miatt nem várhattak hajóra, hanem szárazföldön, teveháton voltak kénytelenek folytatni útjukat. Az út során azonban baleset történt, Dr. Black leesett a tevéről és olyan súlyos lábtörést szenvedett, hogy a legrövidebb úton, tehát Konstantinápolyon át a Dunán kellett hazajuttatni. Az úton elkísérte Dr. Keith is. Mikor Budapestre értek, úgy döntöttek, hogy itt töltenek néhány napot, mert érdekelte őket a budapesti zsidóság. Ekkor azonban mind a ketten súlyosan megbetegedtek, így nem tudtak tovább indulni.³³ Ez az eset tudomására jutott Mária Dorottya főhercegnőnek, - aki a württembergi protestáns hercegi családból származott -, s ő sietett a misszionáriusok segítségére. S ő volt az is, aki sürgette őket, hogy kezdjenek zsidómissziót a fővárosban, ahol akkortájt a zsidó lakosság létszáma elérte a 10.000 főt.³⁴

Magyarországi zsidómissziók a II. Világháború befejeződéséig

Az első misszionáriusok a *Skót Misszió* részéről 1841-ben érkeztek Budapestre Dr. John Duncan vezetésével, aki kiváló hebraista és nyelvész hírében állott és méltán érdemelte ki a „Rabbi” előnevet. A misszió első gyümölcsei között volt a Saphir család, az édesapa, Saphir Sándor és fiai, Fülöp és Adolf. Ők először Dr. Keith-től hallottak az Örömhírről.³⁵

„A misszió munka gyűjtőpontjában a zsidók megtérése volt, mégpedig kezdetektől fogva az Ige hirdetése, és az őket hordozó fáradhatatlan imádság által”

Hamarosan sokan a művelt zsidóság köreiből elkezdtek látogatni a német és angol nyelvű Istentiszteleteket. Az elkövetkezendő nyolc év során több mint ötven tartós megtérésről számolt be a misszió. Elemi iskolát is alapítottak, de a *„missziónak fontos feladata volt, hogy megtért zsidókat képezzen ki a vándorprédikátori szolgálatra, majd szerteszét küldje őket Magyarországon....ily módon a Magyarországon élő félmillió zsidóság között nem volt egyetlen zsinagóga sem, amely ne halott volna a keresztyén misszionáriusokról”*³⁶

³² Anne-Marie Kool: Az Úr csodásan működik, I.köt. HARMAT-PMTI Bp.1995. 101.o.

³³ Forgács Gyula: A százéves Skót Misszió, Budapest, (Franklin Ny, 1941) 422-423. o.

³⁴ Anne-Marie Kool: Az Úr csodásan működik, I.köt. HARMAT-PMTI Bp.1995. 101.-102.o

³⁵ Forgács Gyula: A százéves Skót Misszió, Budapest, (Franklin Ny, 1941) 424. o.

³⁶ Anne-Marie Kool: Az Úr csodásan működik, I.köt. HARMAT-PMTI Bp.1995. 104.-105.o.

A megtért és elkötelezett zsidók közül többen bekapcsolódtak más országok zsidó missziójába, így akár mondhatni, kezdetei lettek a magyar külmissziós törekvéseknek. Legismertebb közülük Saphir Adolf, aki a hamburgi zsidók között végzett missziós munkát.³⁷

Ezen tények fényében talán nem véletlen, hogy John S. Ross skót történész 1990-ben Budapesten a Lausanne-i Bizottság III. európai konferenciáján arra következtetésre jutott, hogy „a Skót Misszió magyarországi történetéből világosan látszik, mennyire vitathatatlanul összetartozik a zsidó misszió és az ébredés.”³⁸

1860-tól Pozsonyban a Brit Társaság egyik munkása dolgozott 40 éven át. A zsidómisszió történetírója, De Le Roi 1899-ben azt állapította meg, hogy a magyarországi zsidómisszió teljes egészében külföldi kezdeményezésre indult meg és a külföldiek kezében is maradt. A hazai egyházak részéről egy-egy ember segít a munkában, de a kezdeményezés még mindig a külföldi társaságoké.³⁹

Az 1920-as években jelent meg hazánkban és kezdte meg a munkáját a *Norvég Izrael misszió* is.

Budapesti Testvérgyülekezet Ungár Aladárral az élükön kiváló példája volt a zsidó-evangélizációnak. „Ehhez a kb. 200 tagú gyülekezethez akkor már sok zsidó-keresztyén tartozott, volt amikor a tagok 30%-a. Többen örömmel állapították meg, hogy gyülekezetük nagyon hasonlít az első jeruzsálemi ösgyülekezet-hez, amelyhez zsidók és sok más nemzetből megtért pogány tartoztak. Ezen Isten különös áldása nyugodott.”⁴⁰ Mivel nem volt bejegyzett felekezet szigorúan nyilvántartott egyháztagsággal, tagjai továbbra is megvallhatták zsidóságot és a budapesti zsidóság hiteles biztonyságtévői maradtak. Közülük voltak olyanok, akik a zsinagóga számára minden évben befizették adományukat.

A Jó Pásztor Misszió Bizottságot, a magyar zsidóság történelmének egyik mélypontján a Magyar Református Egyház társadalmi missziójaként hozták létre 1942. október 20-án. Vezetőjének Éliás Józsefet nevezték ki. Az egyház vezetőinek fontos volt az egyház kötelékeiben élő magyar zsidó emberek védelmezése, tehát nem klasszikusan missziós céllal alakult, de különösen a II. világháború során igen széles körű munkát folytatott Éliás József vezetése alatt. A hitvalló jelleget híven tükrözi, hogy Éliás József elsőként az áttérők lelki előkészítését említi egyik munkájában, e munka közben a Jó Pásztor Bizottság munkatársai hadi üzemekben, a munkaszolgálatos századokban is komoly missziói és segítő munkát is tudtak végezni. A bizottság bibliaórákat tartott, körleveleket, sajtóközleményeket írt a protestáns sajtóorgánumokban és igyekeztek vigasztalni a rend-

³⁷ Uo. 110.o.

³⁸ Uo. 112.o.

³⁹ Kádár Imre: Az Egyház felelőssége Izraelért –A magyar evangéliumi zsidómisszió problémái. Jó Pásztor Kiadás (1947) 3. o.

⁴⁰ Két igazi izraelita életútja. Evangéliumi kiadó, Budapest, 2012. 42.o.

kívül elgyötört zsidóságot. A Jó Pásztor Bizottság munkája mögött az a teológiai gondolat állt, hogy a keresztény embernek szent kötelessége a Krisztusról szóló bizonyágtétel, a szeretet missziója, amely inkább szenved, mártíromságot vállal, mintsem hogy eltérje a társadalmi igazságtalanságot.⁴¹

Zsidómisszió a Soá után

Mindenekelőtt szükség volt arra, hogy a „Jó Pásztor” és más missziók folytassák karitatív tevékenységüket emellett pedig előadásokat tartsanak gyülekezetekben, teológiákon és lelkesítő konferenciákon. Újra kezdte munkáját a Skót Misszió és a Norvég Izraelmisszió is.

Voltak, akik felismerték, hogy a Soá borzalmai után nem folytatható tovább a zsidómissziós munka úgy, mintha semmi sem történt volna. A zsidómisszió mérőben új helyzetben találta magát. Ha a misszió hitelesség kérdése, akkor az Egyház az eddig is megtépzott hitelességét még inkább elveszítette a zsidósággal szemben. Tudvalevő, hogy Magyar Parlamentben egyházi méltóságok érveltek a zsidótörvények mellett (I-II.) és szavazták meg azokat.⁴² Ha az 1600-as években *Coccejus* megtérésre hívta az Egyházat a zsidókkal szemben elkövetett bűnök miatt, akkor ebben az időben a zsidómisszióknak még inkább a bűnbánat szavával kell megkezdődnie és még inkább fontos, hogy a keresztyénség megtisztulva lásson hozzá újra a zsidómisszió szolgálathoz. Az Egyház számára elérkezett a bűnbánat és újrafogalmazás ideje. A bűnbánat azonban nem lehet „szent trükk”, csupán egy missziós stratégia, hanem legyen igaz és mély elkötelezettség Isten és a választott nép iránt.

„Az igazságosság felmagasztalja a népet, a bűn pedig gyalázatukra van a nemzeteknek.” (Péld. 14,34.)

Született egy nyilatkozat 1946. augusztusában Bereczky Albert és a Magyar Református Ébredés c. lap kezdeményezésére Nyíregyházán. Összehívták a református lelkészeket, presbitereket, tanítókat és más egyházi embereket az evangelizáció, az egyházpolitikai és belpolitikai kérdések megvitatására. Közel 350 küldött jött össze. Itt hangzott el a következő felhívás: *„A reánk nehezedő felelősség súlya alatt és a zsidósággal szemben elkövetett mulasztások és bűnök miatt is népünkkel együtt bűnhődve – átérezve azt a szörnyű fájdalmat, amit az életben maradt zsidóság szeretteinek embertelen elhurcolása és borzalmas kiirtása miatt hordoz –, megkésve bár, de most Isten színe előtt bocsánatot kérünk a magyar*

⁴¹ Kovács Ábrahám: Éliás Józsefről és Jó Pásztor Missziói Bizottság munkájáról című előadása – 2009. <http://archiv.evangelikus.hu/interju/dr.-kovacs-abraham-elias-jozsefrol-es-a-jopasztor-misszioid-bizottsag-munkajarol-beszelt>

⁴² Randolph L. Braham: Magyarország keresztény egyházai és a holokauszt Magyarországon I-III. – <http://www.danielcsoport.hu/tortenelem/randolph-l-braham-1/>

zsidóságtól.”⁴³ Ez a nyilatkozat végül is „nem lett a Református Egyház hivatalos bocsánatkérésévé, mivel az ORLE gyűlésén Ravasz Lászlónál elakadt”.⁴⁴ Bibó István írásában megállapítja a tényt, hogy: „azokat a megnyilatkozásokat, melyek a magyar nép egészének a zsidóüldözésekért és zsidógyilkolásokért való bizonyos felelősségéről és felelősségvállalásáról szóltak, hivatalosak is és a közvélemény is azzal utasították vissza, hogy nem helyes magunkat feketébb színben feltüntetni, mint amilyenek vagyunk. Mikor pedig egyházi férfiaknak egy nem hivatalos gyülekezete a magyar nép s a maguk egyháza nevében egyenesen *bocsánatot kért* a zsidóságtól, e túlzottnak ítélt megalázkodást az ingerültségnek egy igen érezhető moráljása utasította vissza.”

Majd így folytatja: „*A sebek felszaggatása magában valóban nem használ sokat, de a kérdések elkenése és a valóságos helyzettel való szembe nem nézés a sebek minden felszaggatásánál károsabb.*”⁴⁵

Talán Isten letekintve a mennyből, és látva (Zsolt.102,20) annak igazságát, amit Bibó István megfogalmazott Egyházunkra és a társadalmunkra vonatkozóan, a kommunisták hatalomra jutása által megpecsételte a zsidómisszió sorsát is. A külföldi kezdeményezései missziók nem működhetek tovább. Az új politikai vezetés *a kommunizmusban látta* a zsidó-kérdés egyedüli megoldását, ezért semmilyen más megoldási kísérlet nem jöhetett szóba. *A személyes bizonyosságtételt ugyan elnémitani nem lehetett, de a hivatalos és átfogó magyar zsidómissziói munka ettől kezdve tudomásom szerint a mai napig hiányzik a magyarországi Egyházak életéből.*

Sajnos azt lehet mondani, hogy langyos hozzáállás mutatkozik a bűn megítélése szempontjából az Egyházak Világtanácsa részéről is, amelyet hivatalosan 1948-ban 44 ország 147 egyházának küldöttei alapítottak meg Amszterdamban.

Az első nagygyűlésen Amszterdamban, az európai zsidóság megsemmisítése után, szinte minden résztvevő lelkiismerete megszólalt, mégis a legyőzendő akadályok címszó alatt a 3. pontban „*meg és elfeledkezésről*” beszél a dokumentum, ott ahol a mulasztás bűnét néven kellett volna nevezni, s bár az antiszemitizmust bűnnek bélyegzi, de nem beszél a múlt rendezésének szükségességéről.⁴⁶ Sajnos közel 40 év sem sokat változtatott ezen a langyos hozzáálláson. Az Evangélikál Világszövetség Deklarációja (Willowbank, 1989.) III.17. pontjában az „*ügynevezett keresztyének*” szégyenletes bűnéről beszél,

⁴³ Országos Református Szabad Tanács. – Nyíregyháza, 1946. augusztus 14–17. Bp., 1946. 73.

⁴⁴ Nagy Antal Mihály: Örök Szövetség, Sárospatak, 1997. 348.o.

⁴⁵ Bibó István: Zsidókérdés Magyarországon 1944 után - <http://mek.oszk.hu/02000/02043/html/362.html>

⁴⁶ Tatai István: Az egyház és Izrael. Harmat-Kálvin-KMTI, Budapest, 2010. 14.o.

„Teljes alázattal meg kell vallanunk, nagyon sokszor megfélemedtünk arról, hogy zsidó felebarátunkhoz keresztyén szeretettel vagy legalább az általános szociális igazságosság akaratával közeledjünk. Elfeledtünk arról, hogy az antiszemitizmus, mint az „emberi rendetlenségek” egyik ősi oka ellen minden erővel küzdenünk kell. Az antiszemitizmus bűn Isten és ember ellen...”

és elismeri, hogy az Egyházat sok mindenben felelősség terheli ezek eltűréséért és bátorításáért és azért, hogy zsidóellenes akciókat nézett el egyes emberek, vagy kormányok részéről, de azt bűnnek nem nevezi. Majd a zsidóság felé szóló evangélium hirdetése mellett érvelve egy tagadó szerkezetben, mintegy közbevetve megállapítja, hogy „*múltbeli hibák*”-ért bocsánatot kell kérni. S ezzel a lendülettel, mintha semmi sem történt volna, a zsidómisszióról beszél.⁴⁷

A bűnbánatnak, bűnvallásnak és a bűnrendezésnek nem szentel helyet ez a dokumentum sem. Elhatárolódik a múltbeli zsidóüldözésektől, és így nem vállalja fel a 40-es évek és a ma Egyháza közötti kontinuitást.⁴⁸ Ezért számomra ebből a megnyilatkozásból, hiányzik az a dánieli vagy jeremiási⁴⁹ látásmód, amely azonosulva az öt megelőző generációval (Dán.9,8;11.; Jer.14,20.) Isten elé járul. Hiányzik a felszólító prófétai erő, amely helyreállításért kiállt, a zsidómisszió hitelességének helyreállításáért.

A rendszerváltást követően új szelek kezdek el fújni, és egyes magyarországi Egyházak részéről érezve a szellemi vákuumot, az antiszemitizmus felszínre törését, nagyon helyesen először 1990-ben a Magyar Reformátusok Egyház Zsinata, majd 1992-ben a Magyar Katolikus Püspöki Kar adott ki nyilatkozatokat. Azonban ezek a megnyilatkozások, sem tudtak mélyreható változásokat elindítani és hatástalanul elillantak Magyarország szellemi légkörében. Dr. Nagy Antal Mihály ezt így fogalmazta meg a református nyilatkozattal kapcsolatban: „*Még mindig csak kezdet, ami jó folytatásra vár.*”⁵⁰

Viszont a rendszerváltással újra éledtek Magyarországon a külföldi zsidómissziós törekvések is.

Az „első fecskék” egyike a *Menóra Messiáshívó Közösség* amely magát, mint a XIX. századi skót misszió folytatásaként határozza meg. *John Campbell* 1995-ben járt Budapesten egy Glasgow-i gyülekezet küldöttjeként, hogy felmérje a zsidómissziós lehetőségeket. A közösség megalakulásuként az 1997-es évet jelölik meg. Létszámuk 15 fő körül mozog. Arra helyezik a hangsúlyt, hogy széleskörű baráti kapcsolataik legyenek a zsidó közösségben

⁴⁷ Evangélikál Világszövetség Deklarációja: A Keresztyén Evangélium és a Zsidó Nép, Willowbank, 1989 – III.17. „Valljuk, hogy az antiszemitizmus az úgynevezett „keresztyének” részéről mindig bűnös és szégyenletes dolog volt, és az Egyházat sok mindenben felelősség terheli ezek eltűréséért és bátorításáért és azért, hogy zsidóellenes akciókat nézett el egyes emberek, vagy kormányok részéről. Tagadjuk, hogy a múltbeli hibák, amely vétségeként a pogány hívőknek bocsánatot kell kérniük Istentől és a zsidó közösségtől, megfosztaná a keresztyéneket attól a joguktól, vagy csökkentené azon felelősségüket, hogy megosszák az evangéliumot a zsidókkal ma és a jövőben.”

⁴⁸ Evangélikál Világszövetség Deklarációja: A Keresztyén Evangélium és a Zsidó Nép, Willowbank, 1989 – Bevezetés: „Elhatároljuk magunkat a múltbeli zsidóüldözésektől, melyeket olyanok követtek el, akiket keresztyéneknek hívtak, és arra kötelezzük magunkat, hogy ellenállunk az antiszemitizmus minden formájának.”

⁴⁹ „Elsimerjük, URam, gonoszságunkat, atyáink bűnét is: vétkeztünk ellened.” (Jer.14,20.)

⁵⁰ Nagy Antal Mihály: Örök Szövetség, Sárospatak, 1997. 348.o.

és az un. „*barátság evangélizáció*” eszközeivel adják át a jó hírt. Tudomásom szerint 2011-től a Menóra Messiáshívő Közösség a Magyarországi Szabadkeresztyén Gyülekezet védernyője alá húzódva végzi szolgálatát.

A 90-es évek végén egy személy vált ki, a Menóra közösségből, aki később létrehozta Sófár közösséget, amely a Skót Misszió épületében tartja összejöveteleit. Hazánkban a zsidómisszió egyedüli, autentikus letéteményeseként értelmezik magukat. Első feladatként: „*a zsidó testvéreink között végezett passzív evangélizációt*” említik. A közösség létszáma kb. 20 fő lehet.

Közel a Menóra közösség megalakulásának környékén, 1997-ben indult újra a Norvég Izraelmisszió. Magyarországi képviselőjük Endreffy Géza evangélikus lelkész a zsidómisszió hazai lehetőségeinek felmérésére kapott megbízást a norvégoktól. Legfontosabb céljuk a zsidóság elérése bizonyágtételükkel. Mindezt tapintattal, nem erőszakos módon kívánják végezni, hanem sértetlenül hagyva zsidó identitásukat. A misszió fontos célkitűzése a messiási gyülekezetek támogatása.⁵¹

Hasonlóan külföldi, és messiási zsidó kezdeményezésként indult 1998 nyarán a „*Halld Izrael*” elnevezésű fesztivál. Ennek gyümölcseként David Levine rabbi vezetésével, megalakult a „*Halld Izrael*” messiáshívő zsidó gyülekezet, amely később a *Shalom* nevet vette fel. A 10-15 lelkes taggal induló, majd közel 50-60 főre gyarapodó közösség David Levine Odesszába való távozásával fokozatosan visszafejlődött és végül megszűnt.

David Levin gyülekezete felkarolta a *Suha Katalin* vezetésével alakult, egy az Isten szívének nagyon kedves szolgálatot, amely a Holokauszt túlélőinek szerveződött. A *Békét a Nemzeteknek Alapítvány* rendezvényeiként havi egy alkalommal Teadélutánokat rendeztek. Az un. „Partikon” alkalmanként 20-30 fő is megjelent. Az idősök fel-fel készültek az aktuális közéleti kérdésekben vagy irodalmi művekből. A fiatal segítők pedig bibliai üzenetekről gondoskodtak.

Szintén az előbb említett „*Halld Izrael*” fesztivál volt az indítója a *Messiási Zsidó Biblia Intézet* megalakulásának Budapesten. Az iskola első évfolyamát 1999-ben indította el Jeff Serio vezetésével. Olyan vezetőket kívántak képezni, akik a zsidómisszió zászlóvivői lehetnek hazánkban, valamint hiteles előljárói a misszió nyomán alakuló messiáshívő zsidó közösségeknek. Az intézet 2002-ben megszűnt és bezárta kapuit. Jelenleg a *Segítség az Élethez Alapítvány* gondozza az iskola szellemi örökségét együttműködve a Nemzetközi Messiási Zsidó Biblia Intézet igazgatóságával. (Messianic Jewish Bible Institut) Terveik szerint hamarosan elindítanak egy online bibliaiskolát magyar nyelven.

⁵¹ Endreffy Géza: Norvég Egyházi Szolgálat Izraelért nagygyűlése és magyar vonatkozásai, (Missziói Magazin 1997/2. 12. o. Evangélikus Külmissziói Egyesület és Rádiómisszió)

Magyar hívők általi kezdeményezések között meg kell említeni az *Immanu-El messiáshívő csoportot*. Pécsen 1990-es évek elején egy zsidó aszszony alapította, aki napjainkban is vezető presbitere a közösségnek. Rajta kívül van néhány zsidó ember, akik inkább lazábban kötődnek a gyülekezethez, de ők nem feltétlenül tagjai a csoportnak. Így inkább messiási zsidó látásban járó közösségnek hívják magukat, mint messiási zsidó gyülekezetnek. Pécsen kb. 15 fő létszámmal szoktak összejönni, két baranyai kisfaluban, Tékesen, és Nagyhajmáson 6-8 fő vesz rész a heti egyszeri alkalmakon.

A *Bárka Baptista Gyülekezet* pártfogása alatt is létrejött egy messiási csoport a Bárka épületében. A vezetését eleinte a helyi lelkipásztor *Dobner Győző* látta el. Összejöveteleiket a péntekesti sabbat köszöntés Istentiszteleti formába öntésével rendszeresítették, valamint a bibliai zsidó ünnepek szélesebb gyülekezeti közösségben való megünneplésével. Kezdeti létszámuk 20-25 fő volt. Majd új helyet kerestek a főváros un. zsidó negyedében. Hosszabb ideig a Jó-zsefvárosi Közösségi Ház egyik termét bérelték a szombat délutáni összejövetelek céljára. Ezeket az alkalmakat, mintegy 1-1,5 évig Dobner Győző baptista lelkipásztor vezette. Majd ezt követően egészen napjainkig David Loden, a Netanya-i Beth Asaph messiási közösség rabbijának skype-on figyelemmel kísért igeszolgálatai képezik az összejövetelek igei alapját. Jelenleg ez a csoport egy holokauszt túlélő lakásán működik tovább. A csoport taglétszáma 15-20 főre tehető.

A *Nachamu Ami* Szolgálat szintén egy magyar gyökerű, de nemzetközi kapcsolatokat ápoló felekezetközi szervezet, ami jelenleg közhasznú alapítvány formájában működik. Vezetőjük Kozma Ferenc református lelkész, aki nyitott az együttműködésre minden evangéliumi keresztyén gyülekezettel. Úgy látják, hogy a zsidó nép felé való bizonyágtétel az egész egyház feladata, nem csupán „hóbortos misszionáriusoké”. A szervezet tagja a Lausanne Consultation on Jewish Evangelism –nek.

A legfrissebb nemzetközi kezdeményezés a *Zsidók Jézusért* (Jews for Jesus) budapesti központja, amelyet 2011-től indítottak el. Tevékenységeik közé tartoznak: utcai evangélizációk – traktatusok osztása, bibliai ünnepek körhöz kapcsolódó előadások, messiási zsidó zene és dráma programok szervezése és lebonyolítása.

Nem konkrétan zsidómissziós szervezatként 2000 decemberében jött létre a felekezetközi *Dániel Csoport* a Keresztyén Segítség Hídja Alapítvány égisze alatt. Ez a csoport a zsidómisszió újr alapozása érdekében 3 fontos feladatot tűzött a zászlájára: 1. Teológiai műhelymunka (Izrael és a zsidóság megítélésével kapcsolatos tévedések, hibás hagyományok, beidegződések feltárása), 2. Párbeszéd kezdeményezése a zsidósággal, 3. A kiengesztelődést elősegítő események szervezése.

Továbbá Magyarországon jelen vannak még olyan csoportok, amelyek deklaráltan nem folytatnak zsidómissziót, de különös figyelmet szentelnek a

zsidóságnak, különösen Izrael államának. Ilyenek pl. az *Éjjeli Kiáltás Misszió*, a *Christian Friends of Israel*, *Christian for Israel*, valamint az *International Christian Embassy Jerusalem*. Munkájuk inkább az Izrael állam iránti szolidaritás ébresztése a gyülekezetekben, a zsidóság iránti szeretet felmutatása. A Christian Embassy esetében még jelentős tevékenység, hogy aktívan segíti a Kelet-Európai zsidóság allíáját – Izrael földjére történő kivándorlását.

A jelen zsidómissziós törekvések szempontjából nagyon fontos látnunk, hogy a XIX. sz.-i magyar zsidómissziós kezdetekhez képest a mai magyar zsidóság sokkalta tagoltabb, sokszínűbb. Éppen ezért mindegyik csoportot más-képp lehet elérni és megszólítani az evangéliummal. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a mai magyar zsidómisszió célcsoportjai általában és inkább a szekularizált, vallását kevésbé ismerő és gyakorló, vagy éppen a Soá borzalmaiban hitét elvesztő zsidóság. Hazánkban nem ismerek konkrétan vallásos ortodox vagy neológ irányzatot megcélzó szervezett missziós kezdeményezéseket. Vannak azonban újjászületett személyek, akik egyénileg azt az elhívást kapták, hogy részévé váljanak zsinagógai közösségeknek. Ezeket a személyeket a zsidó közösségek befogadják, bár legtöbbjükrol tudják, hogy Jézusban hisznek, azonban nyílt bizonyosságtételre nincs lehetőségük. Viszont tevékeny szeretetükkel lehetőségük nyílik, hogy képviseljék az Urat.

Összegzés

Isten és az Ő Igéje nem változott meg. Az első fejezetben felsorakoztatott igék megítélésém szerint feltárják Jézus és az apostolok belső motivációit, attitűdjét, gondolkodásmódját és követendő példát adnak a jelen kor Egyházának a zsidóság felé való szolgálat tekintetében.

Azonban realitásnak kell lennem, éppen ezért számolnom kell azzal, hogy a vonatkozó, és egyéb, a témánkkal összefüggésbe hozható Igék megértése és magyarázata tekintetében sok, az enyémtől eltérő következtetés születhet. Nem kívánok az „*igék háborújába*” bocsátkozni, viszont Jézus ad egy egyszerű vizsgálati módszert, amelyet szeretnék alkalmazni. „*Ha jó a fa, jó a gyümölcse is, ha rossz a fa, rossz a gyümölcse is. Mert gyümölcseről lehet megismerni a fát.*” (Mt. 12,33.)

A korai egyházatyáknál jelent meg a máig ható „*behelyettesítő*” teológia, amely a reformáció koráig szinte teljesen áthatotta az Egyházat. Ennek a teológiai irányzatnak szellemi befolyása a történelem ezen időszakában, a keresztény zsidó viszonylatban a következő gyümölcsöket teremték: elvetés, megbélyegzés, elnyomás, kiűzetés, hamis vádak, kényszer keresztségek, antiszemitizmus, pogromok, inkvizíció, keresztes hadjáratok pusztításai a zsidó közösségekben, útközben és a Szent Földön.

A reformáció „*atyja*” Luther Márton ebben a tekintetben határmezsgyén állt és a kezdeti időszakban átlépve a behelyettesítő teológia árnyékán nagy re-

ménnyel és várakozással volt a zsidók megtérése iránt, de látva missziós várakozásainak sikertelenségét a zsidók ellen fordult. Luther elbukott a *mégis vagy annak ellenére szeretet* „teszten”. Sajnos a későbbiekben egyes súlyos kijelentéseit Aldof Hitler vezetésével a Náci Németország ideológiai alapként használta fel a holokauszt megvalósításához.

A kálvini reformáció alatt kialakuló „szövetségi” teológia csak az Egyházat ismeri el létező valóságnak. Ezért teológiájában Izraelnek és így a zsidóságnak nincs jelentősége, így mint missziós mező is érdektelen számára. A „diszpenzációs” avagy korszakos teológia és a „*két üdv út*” tan bár jó szándékú alapokra helyezkedik, de elméletéből fakadóan a zsidómisszió tekintetében az elhanyagolás gyümölcset termi.

Tegyük fel hát a kérdést: – A fent említett tanokban és elgondolásokban gyökeredző teológiai fáknak milyen gyümölcssei termettek az elmúlt évezredekben? Összhangban vannak-e Jézus szívének gondolataival? Isten igéjével egyező, jó és áldott gyümölcsökként a zsidóság Jézus iránti őszinte szeretetét és megtérését munkálták?

Összegezve, és a történelem ítélőszéke előtt megmérve megállapítható, hogy a zsidóságot ilyen vagy olyan alapon, elvető teológiai tanok vagy az erőszak valamilyen formáját szülték és szülhetik meg velük szemben, vagy az elhanyagolás bűnébe sodorták és sodorhatják az Egyházat a mai napig is.

Mindegyik fent említett teológiai elgondolás valójában a zsidómisszió szívét bénítja meg. Más-más irányból torpedózzák meg az Isten kijelentéséből származó, a zsidóság üdvössége érdekében buzgólkodó küldetéstudatot, így eleve megfosztva azt az áldások gyümölcseitől.

Természetesen azonnal felmerül a kérdés: Van-e a fenti állításomnak ellenpróbája, azaz létezett-e igei alapokon álló zsidómisszió az Egyház történetében – az apostoli kort kivéve –, amely áldott gyümölcsöket és újjászületéseket termelt? Mert ha volt ilyen, akkor az annak a bizonyítéka, hogy igenis van hely Isten szívében a zsidómisszió számára napjainkban is!

A reformáció alapjain, a XVII. század elején kelt életre Coccejus korszakos, de „föderalista” teológiája, az angol puritánok és a lutheránus pietisták mozgalma, amelyek a „*Sola Scriptura*” reformátori alapelveire támaszkodtak. Ahogy közeledtek Jézushoz, az Ő mélyebb megértéséhez, az eljövendő Királyság látomásához, missziós küldetéstudat ébredt bennük zsidóság irányába is, mivel a Szentírásból Izrael etnikai népének pozitív üdvtörténeti rendeltetését olvasták ki. A tűz, ami ezen felismerés kapcsán a szíveikben gyúlt és a reformáció eszméi arra inspirálta őket, hogy megtanuljanak héberül, jiddisül, sőt a szefárdi zsidók ladinoját is. Eredeti nyelven olvasták és tanulmányozták a Tórát, a Talmudot és a rabbinikus irodalmakat. Elkötelezett misszionáriusok gyalogszerrel vándorolva a gettókat látogatták, traktatusokat osztottak, beszélgetéseket kezdeményeztek és a zsidó iratokból is igyekeztek Jézust, mint Messiást bemutatni. Egyes misszionáriusok beköltöztek a zsidó gettókba és együtt éltek annak lakosságával.

Elkötelezettségük gyümölcsei pedig a következők voltak: Tisztelet, bűnbánat, el és befogadás, bátorítás, megértés, támogatás és az evangélium hirdetése jellemezte a zsidóság felé való szolgálatukat. Szeretettel ölelték magukhoz a zsidókat, így akarták számukra bemutatni Jézust. Ennek a magvetésnek a gyümölcseként következett az aratás. Megtérések történtek a Szentlélek által és létrejöttek az úgynevezett „*prozelita házak*”, ahol segítettek és egybetartották a megtért zsidókat. A hernnhuti közösségben a Jézusban hívő zsidók külön csoportként nyertek befogadást. Misszionáriusképző Intézetek alakultak judaisztikai fakultásokkal. Majd a zsidómissziót zászlójukra tűző társaságok jöttek létre. Ezeknek a folyamatoknak a gyümölcseként jelenhetett meg a Skót Misszió Magyarországon, amely Isten kegyelméből komoly eredményeket ért el hazánkban is.

Láthatjuk tehát, hogy egy növekvő és áldásos zsidómissziós munka kezdett kibontakozni Coccejus-tól, az angol puritánok és a lutheránus pietisták mozgalmától kezdve. Az első gyümölcsök és az abból fakadó magvetések sokszorozódva, újabb és újabb jó gyümölcsöket teremtek.

Ezt a folyamatot törte derékba a II. Világháború a holokauszt borzalmával. Ezekből a szörnyű eseményekből felocsúdva több teológus erkölcsi alapon utasítja el a zsidók felé történő misszió lehetőségét. Azt a következtetést vonták le, mint pl. *Rolf Rendtorff*, aki „a soát az Egyház erkölcsi és teológiai csődjének tartja, melynek következtében elkerülhetetlen az Egyház mindenféle missziós igényéről való lemondás.”⁵²

Szerintem pedig nem a meghátrálás, hanem a bátor szembenézés, az őszinte, mély bűnbánat lehet csak az „*orvosság*”!

Érdekes módon a soát követően megszületett, a zsidómissziót szorgalmazó nyilatkozatokból (Egyházak Világtanácsa, Amszterdam 1948.; Evangélikál Világszövetség, Willowbank, 1989.) is éppen az őszítne mélyreható szembenézés és a bűnbánat alapvető keresztényi hozzáállást hiányolom. És ennek hiányában látom, a zsidómisszió gyengélkedésének egyik legfőbb okát Magyarországon is.

A bűnrendezés,⁵³ a szeretetből fakadó vigasztalás,⁵⁴ az útkészítés⁵⁵ parancsának figyelmen kívül hagyásával hirdetett evangélium a zsidóság többségének a szívéhez el sem jut. Nem véletlen, hogy jönnek a külföldi zsidómissziós szervezetek, és nincs „*áttörés*” a szolgálatuk nyomán. Mivel ők nem ismerik a

⁵² Tatai István: *Az egyház és Izrael*. Harmat-Kálvin-KMTI, Budapest, 2010. 242.o.

⁵³ www.danielcsoport.hu oldalon bővebben olvasható erről P. Hocken: *A keresztény bűnbánat lépcsőfokai*, ill.

F. Brian Cox: *Kiengesztelődés* című tanulmányaikban

⁵⁴ Ézs. 40,1-2. „*Vigasztaljátok, vigasztaljátok népemet! - mondja Istenetek. Szóljatok Jeruzsálem szívéhez, és hirdessétek neki, hogy letelt rabsága, megbűnhődött bűnéért, hiszen kétszeresen sújtotta az ÚR keze minden vétkéért.*”

⁵⁵ Ézs. 57,14. „*Ezt mondja: Töltsétek, töltsétek, egyengessétek az utat, vegyétek el népem útjából, amiben megbotozhat!*”

magyar zsidóságot, így a legjobb szándék, a máshol bevált programok, a jelentős anyagi áldozatok ellenére mégsem olyan gyümölcsözőek, mint amit a befektetett anyagiak és munka alapján várhatnánk.

Viszont látnunk kell, hogy a magyar gyökerű vagy már magyar szolgálók által vezetett külföldi szolgálatok is alig-alig jutnak egyről a kettőre.

Miért van ez így? Azért, mert a keresztny zsidómisszióknak hitelességre van szüksége! Különösen a soát követően, kell, hogy ez a hitelesség Magyarországon helyreálljon. Ez a hitelesség azonban a mögöttünk álló, lassan 2 évezred során erősen megtépázódott. Adósai vagyunk a zsidóságnak, a Messiás igazi arcának bemutatásával. Az Igék, a felsorolt történeti tények, a gyümölcsöző zsidómissziós szolgálatokból levonható következtetések mind-mind segítségül vannak számunkra, hogy megfelelő választ adjunk, a ma „*hogyan tegyük*” kérdésre.

Ha megtesszük, hogy teológiai műhelymunka keretében megvizsgáljuk teológiánkat, és feltárjuk, kijavítjuk a behelyettesítő teológiák tévedéseit és negatív hatásait. Majd felismeréseinket tanítva a gyülekezetekben, őszinte mély bűnbánatra jutunk, felismerve felelősségünket az Egyházban meglévő kontinuitás okán (is) – és mivel a zsidóság számára egy keresztnység van.⁵⁶ S, ha Coccejus, Zinzendorf vagy Lieberkühn nyomdokaiba lépünk. Ha követjük őket abban is, hogy elmélyülünk a zsidó tudományokban. Megragadjuk elveiket és a Jézus által nyert cselekvő szeretetünkkel a zsidóság irányába fordulunk, akkor is van még egy dolog, amire a hazai missziómezőn feltétlenül szükségünk van. Meg kell ismernünk a „*mi zsidóinkat*”, a magyar zsidóságot.

Hogyan gondolkodnak, hogyan érznek a hétköznapiakban? Milyen sebeket hordoznak? Milyen fájdalmaik, félelmeik vannak? Mit jelent számukra a magyarságuk? Mit várnak a többségi társadalomtól? Hogyan viszonyulnak Istenhez, zsidóságukhoz? Mit jelent számukra a Messiás fogalma? Mit gondolnak Jézusról? És még sok-sok kérdés lehet, amelyekre meg kell találnunk és értenünk az Isten Lelkétől az ő „nyelvükön” rájuk szabott válaszokat.

Személyes tapasztalataim:

„Természetesen vigyázni kell arra, hogy a zsidók előtt való tanúságtétel a legnagyobb tapintattal és alázattal történjék...”⁵⁷

2000-ben Budapesten ismertem meg egy idős zsidó házaspárt, Józsi bácsit és Julika nénit. Akkoriban egy bibliaiskola tanulójaként vettem részt a holokauszt túlélők számára havi rendszerességgel megtartott összejöveteleken az un. „Partikon”, és itt találkoztam ezzel a kedves házaspárral.

⁵⁶ Két igazi izraelita életútja. Evangéliumi kiadó, Budapest, 2012. 9.o. - *Lichtenstein Izsák rabbi így vall erről: „Nem ismertem különbséget az igazi keresztnyének és azok között, akik csak névleg azok”*

⁵⁷ David J. Bosch: Paradigmaváltások a misszió teológiájában. Harmat – PMTI, Budapest, 2005, 158.o.

Józsi bácsi bár szellemi frissességnek örvendett, de fizikai állapota miatt segítségre szorult, nem tudott járni. Julika néni némi segítséget kapva, de jobbára egyedül igyekezett férjét ellátni, ápolni. Mikor ezt megtudtam egyik iskolatársammal egy keresztyén segélyszervezettől tolokocsit szereztünk, és meglettük őket. Péntek délutánonként eljártunk hozzájuk a lakásukra, sokat beszélgettünk, nyelvi fejtörőket játszottunk, logikai feladványokat oldottunk meg és alkalmanként Józsi bácsit elvittük sétálni a kerekesszékkal. Majd felmerült, hogy péntekenként, ha úgyis együtt vagyunk, akkor mi lenne, ha közösen fogadnánk a szombat-ot. Józsi bácsi – egyébként büszkén kohenita származására – elárulta, hogy ők ezt több mint 50 éve nem gyakorolják. Valami akkor megszakadt benne. De velünk újra kezdik. Lassan a fejtörőtől eljutottunk a zoltárok felolvasásáig. Beszélgetések kezdtek kibontakozni az ígérkről és értelmükről. 2002-ben az iskola befejeztével én visszaköltöztem Sopronba, de volt egy hűséges társam ebben a szolgálatban, aki tovább látogatta a családot. Örömmel vettem a hírt, amikor jelezte, hogy Julika néni döntött, Jézust elfogadta Messiásának és bement. Józsi bácsi nyilvánosan nem döntött, de olyannyira fellelkesült, hogy kora és állapota ellenére elhatározta, hogy még életében látni akarja Jeruzsálemet és imádkozni szeretne a siratófalnál. Hosszas előkészületek és orvosi konzultációk után egy kis csapat részeként útnak indultak. Józsi bácsi ragyogó arccal és örömmel élte át álma megvalósulását, imádkozott Jeruzsálem szívében a Kotelnél (Siratófal). Azonban egészségi állapota hirtelen romlani kezdett, majd kórházba került és pár napra rá elhunyt Izrael földjén. Julika néni megviselték az események, de az élet nem állt meg. Ma az ő lakásán tudomásom szerint egy kis messiási zsidó közösség, házi csoport működik.

Mint az előző történetben említettem, 2002-ben hazaköltöztem Sopronba. A Soproni Evangéliumi Gyülekezet tagjaként felkerestem a Zsidó Hitközség akkori elnökét, akitől meghívást kaptunk az éves rendszerességgel megtartott Mártír megemlékezésre, a zsidó temetőbe. Ennek alkalmából közösségünk nevében egy nyilatkozatot juttatunk el a Hitközség számára (*mellékletben*), amelyben az emléknaphoz kapcsolódóan a múlt bűneit megvallva, a jelenbeli együttműködésünket ajánlottuk fel. Az elkövetkezendő években ez a levél vált a Soproni Zsidó Hitközség és a Soproni Evangéliumi Gyülekezet között kibontakozó és gyümölcsöző kapcsolat egyik alappillére.

Végezetül Dr. Tatai István missziológiai megközelítését szeretném idézni, amely a dolgozatom konklúziója is egyben: „*A zsidó nép iránti szerető felelősség az Egyházat arra készteti, hogy az elkészített „hora confessionis”-ban számot adjon reménységéről. Ennek előfeltételei azonban nyilvánvalóak: őszintébb Isten és a zsidóság előtti bűnbánatra, krisztusi szeretetre, és a Szentlélekért könyörgő további és elmélyülő teológiai újragondolásra van szükségünk.*”⁵⁸

⁵⁸ Tatai István: Az egyház és Izrael. Harmat-Kálvin-KMTI, Budapest, 2010. 286.o.

Melléklet

Soproni Evangéliumi Gyülekezet Nyilatkozata

Tisztelettel adózva az áldozatok emlékének: gyász, fájdalom és szégyen van a szívünkben, amikor kegyelettel megemlékezünk, arról a közel 600.000 honfitársunkról, s jelen esetben kiemelten arról az 1640 soproni áldozatról, akiket 1944. és 1945. között elpusztítottak zsidóságuk miatt.

A sötétség hatalmának órái voltak ezek, de sajnos nem előzmények nélkül valók Sopron és Magyarország történelmének folyamán.

Megölte őket a gyűlölet, melynek sajnos egyes forrásait megtalálhatjuk a Keresztény Egyház múltjában is: számos korai egyházatya anti-judaizmusa, a középkor keresztes hadjárati, az inkvizíció, a pogromok és az antiszemitizmus térhódítása formájában.

Gyász, fájdalom és szégyen van a szívünkben, mert a szeretetet hirdető keresztény egyházak képviselői - tisztelet a kivételnek - vagy tévelyegve azonosultak az antiszemita eszmékkel, vagy hallgatásukkal bűnrészesekké váltak. Ezzel megcsúfolták az Örökkévaló Istent és keresztény hitünket.

Tették mindezt annak a Jézusnak a nevében, aki maga is zsidó volt, akiben mi Izrael megígért Messiását és a Világ Üdvözítőjét tiszteljük, aki Rabbiként a Tórából azt tanította számunkra, hogy a második legfőbb parancs:

„...Szeresd felebarátodat, mint magadat! „ (3Móz. 19,18 Márk ev. 12,31).

Továbbá:

„Amit tehát szeretnétek, hogy az emberek veletek cselekedjenek, ti is ugyanazt cselekedjétek velük, mert ez a törvény, és ezt tanítják a próféták.” (Máté ev. 7,12)

Éppen ezért, mielőtt bármit is mondanánk, Dániel bibliai példáját követve, bűnbánattal járulunk az Örökkévalóhoz népünkért. Bár Dánielhez hasonlóan mi sem voltunk részesei a múlt bűneinek, de azonosulva elődeinkkel vele együtt mondjuk:

„Vétkezünk, és bűnbe estünk, megszegtük törvényedet, és lázadók voltunk, eltértünk parancsolataidtól és törvényeidtől. Nem hallgattunk szolgálóidra, a prófétákra, akik a te nevedben szóltak királyainkhoz, vezéreinkhez, elődeinkhez és az ország egész népéhez. Neked, URam, igazad van, nekünk pedig szégyenkeznünk kell még ma is;Mert nem a magunk igaz tetteiben, hanem a te nagy irgalmadban bízva visszük eléd könyörgéseinket. Uram, hallgass meg! Uram, bocsáss meg!...” (Dániel 9,6-7.;18-19.)

Bár a holtakat nem adhatja vissza, fájó hiányukat nem pótolhatja, és az okozott szenvedéseket nem teheti semmissé - mégis keresztényként úgy hisszük, hogy bűnbánattal és bocsánatkéréssel tartozunk az Örökkévalónak, a Soproni és a Magyarországi Zsidó Hitközségek tagjainak: a túlélők és az elhunytak családtagjai felé. Tudjuk és tapasztaljuk, hogy az antiszemitizmus szelleme ott lebeg országunk és városunk felett, éppen ezért a Soproni Evangéliumi Gyülekezet nevében kijelentjük, hogy minden tőlünk telhetőt megteszünk ezen gonosz szellemiség ellen,

elsősorban Sopron városában - a valódi Jézust, és szeretetét hirdetve, s gyakorlati módon megmutatva minden embertársunknak. Egyben - amennyiben erőnk, tehetségünk és képességünk engedi - szeretnénk felajánlani segítségünket, a Soproni Zsidó Hitközség számára.

Bibliográfia

- Biblia – Magyar Bibliatársulat 1975. évi új fordítású Bibliája 1990-es revideált kiadása,
- A pusztai létnél többet, Csia Lajos Újszövetség fordítása, Bécs, 1978.
- Újszövetség Vida Sándor fordításában, 1971.
- Almási Tibor: A Bibliaértelmezés alapelvei, GyuRó Art-Press, Szokolya, 2010.
- Anne-Marie Kool: Az Úr csodásan működik, I. köt., HARMAT-PMTI Bp.1995.
- David J. Bosch: Paradigmaváltások a misszió teológiájában. Harmat – PMTI, Budapest, 2005,
- Endreffy Géza: Norvég Egyházi Szolgálat Izraelért nagygyűlése és magyar vonatkozásai, Missziói Magazin 1997/2.
- Euszebiosz: Egyháztörténet. Ókeresztény Írók, Szent István Társulat, Budapest, 1983.
- Evangélikál Világszövetség Deklarációja: A Keresztyén Evangélium és a Zsidó Nép, Willowbank, 1989
- Forgács Gyula: A százéves Skót Misszió, Budapest, (Franklin Ny, 1941)
- Kádár Imre: Az Egyház felelőssége Izraelért – A magyar evangéliumi zsidó-misszió problémái. Jó Pásztor Kiadás (1947)
- Két igazi izraelita életútja. Evangéliumi kiadó, Budapest, 2012.
- Komoróczy Géza: A zsidók története Magyarországon I. Pozsony, KALLIGRAM 2012.
- Nagy Antal Mihály: Örök Szövetség, Sárospatak, 1997.
- Országos Református Szabad Tanács. – Nyíregyháza, 1946. augusztus 14–17. Bp., 1946. 73.
- Tatai István: Az egyház és Izrael. Harmat-Kálvin-KMTI, Budapest, 2010.
- D.H.Stern: Az evangélium zsidóságának helyreállítása, Bridge Mission Society-Bp.2005.

Internetes források

- Bibó István: Zsidókérdés Magyarországon 1944 után – www.mek.oszk.hu (2012.11.05.15:00)
- Jamie Cowen: Egy Szomorú történet és a Sz'fárád (a spanyol zsidóság története) című tanításai Budapesten, a Messiási Zsidó Bibliaintézetben tartott előadásából /2002 – www.danielcsoport.hu (2012.11.05.16:20)

- Jurek Schulz :A pietizmus befolyása a zsidókereszténység újjáéledésére Németországban, és a megsemmisítése a Harmadik Birodalomban - www.izrael-immanuel.net (2012.11.05.16:40)
- D. Juster: Lehet-e egy keresztény antiszemita? Olajfa II. konferencián elhangzott előadásának hanganyagából /Bp. 2010.nov.20. – www.eloige.hu (2012.11.05.15:40)
- Kovács Ábrahám: Éliás Józsefről és Jó Pásztor Missziói Bizottság munkájáról című előadása – 2009. – www.archiv.evangelikus.hu (2012.11.05.15:20)
- Magyar Zsidó Lexikon (szerk. Újvári Péter – 1929.) – www.mek.oszk.hu (2012.11.05.17:00)
- Randolph L. Braham: Magyarország keresztény egyházai és a holokauszt Magyarországon I- III.- www.danielcsoport.hu (2012.11.05.16:00)
- Rejtett gyökerek a magyar talajban –Lichtenstein Izsák rabbi - www.danielcsoport.hu (2012.11.05.16:30)
- Shlomo Drori/Jurek Schulz: Az Édentől a Paradicsomig IV. rész – A Hirdetett Messiás, - Mi történt a zsidókeresztényekkel ? – www.izrael-immanuel.net (2012.11.05.16:50)

A JÓSÁG ABSZOLÚT VOLTÁNAK KÖVETKEZMÉNYE AZ IDŐSEK MENTÁLHIGIÉNÉS ELLÁTÁSÁBAN

ERŐS ZSUZSANNA ILONA

Az iránytű elvesztése...

Az ipari forradalommal vette kezdetét életünk s a környezetünket alkotó technikai és tudományos világ fejlődése, annak felgyorsulása; a felvilágosodás pedig Istentől való eltávolodásunknak, Isten „trónfosztásának” folyamatát indította el. Az elmúlt száz évben létünk ezeknek a folyamatoknak a hatására jelentősen megváltozott. Miközben kialakultak a jóléti társadalmak, a hatalmába, tudományba, önmaga dicsőítésébe beleszedülő ember elvesztve iránytűjét, egyre inkább magányossá vált. Riesman kifejezésével élve kialakult a „magányos tömeg”¹. A magány, a kiszolgáltatottság érzése pedig az emberre nyomasztóan hat, emberi lényének lényegét erőltleníti, veszíti el. A 20. század elejére nyilvánvalóvá vált, hogy a lelki gubancok, problémák, elhúzódó krízisek kihatnak fizikai létünkre, egészségünkre és a társadalomban betöltött szerepeinkre is. A pszichés megbetegedések, a megváltozott helyzetekből adódó stressz kezelésére, a társadalom számára hasznos személyiség kialakítására és megtartására egyre több tudományos diszciplína – a pszichológia különböző területei, az andragógia, gerontológia, mentálhigiéné, tanatológia... - alakult ki, jelezve, hogy az embernek nem csak teste, hanem lelke, szelleme is van, mely „elromolhat, és segítségre szorulhat”.

Isten abszolút jóságának következménye...

Erről a lélekről s az „elromlásról”, a bűnről a Biblia már a kezdetektől beszél. Az ember kettőssége ugyanis már teremtésében² tetten érhető: a föld po-

¹ Riesman, David: A magányos tömeg, Közgazdasági és Jogi Kiadó, Bp. 1983

² Ter 3.1-13 in.: Biblia - MEK, www.mek.iif.hu/porta/szint/human/vallas/.../html

rából vétetett ugyan, de az Úr által orrába lehelt lélekből jön létre, ezáltal öbenne ölelkezik össze Isten végtelen szeretete az Isten által alkotott világmin-denséggel. Isten *végtelen jóságában szabad akaratot adott az embernek*, szabad akaratot arra, hogy *bizalommal*, s ne kényszerből forduljon Őhozzá. *Célt és fe-ladatokat kapott* az ember, célt a föld benépesítésére s a fölötte való uralko-dásra, a felelősségteljes, gondoskodó, értékőrző tevékenységre. De a *szabad akarat* nem érne semmit, ha nem lenne mérce, igazodási pont. A jó és rossz tu-dásának fája jelenti azt a korlátot, amihez viszonyítva ott van az egész Éden csodálatos adománya, szépsége, gazdagsága, melyen keresztül Isten teremtmé-nye képes lehetne Teremtőjének végtelen szeretetét megérteni. A fát éppen a tiltás teszi fontossá, titokzatossá válik, a tudás hiányának hordozójává, s ezen a *hiányon keresztül* tudja elfordítani a kígyó az első emberpár tekintetét terem-tőjéről. A jelenetben benne van az a *kettősség*, ami meghatározza nem csak az emberiség, hanem az egyén életének történetét is: a végtelen *lehetőség meglá-tásából adódó kísértés*, mely döntésekre készíttet, s a döntés hatására beszűkülő, vagy felemelő alternatívák. Isten nem a gyümölcs miatt bünteti meg az első emberpárt, hanem azért, mert elfordították Tőle arcukat, *bizalmatlanokká vál-tak*. Megrontotta az embert a bűn, s ennek következménye lett a halál állapota.³ „A bűn szó jelentése: valami, ami szembefordít, vagy elválaszt, elszakít Istentől, egymástól, önmagamtól.”⁴ Igazából ez az ember eredendő bűne: a paradicsom-ban elbújik Isten elől, mert nem tartja magát méltónak Isten szeretetére. Tehát sérül az önbecsülés és az Istenbe vetett bizalom. S ez a bizalomvesztés, logi-kusan, megjelenik Ádám és Éva kapcsolatában is. Ezek olyan *gyökérbűnök*, melyeket mindegyikünk hordoz, melyekből nagyon sok bűn fakad. *De Isten jósága abszolút és feltétlen*. Nincs szüksége igazolásra, s ha nem ismerjük el, akkor is, önmagában is létezik, s ha elfordulunk tőle, Ő akkor is keres bennün-ket. *Jósága számtalan megnyilvánulásban* érhető tetten, amik leginkább Isten kinyilatkoztatott Igéjében ismerhetők fel.⁵ Jósága s szeretete nagyobb a miénk-nél, mert bűnösségünk ellenére Ő teszi meg felénk az első lépést. Abszolút jó-sága nincs ellentétben minket megigazító büntetésével, mint kitűnik az özönvíz történetéből is: önmaga ellenére sújt, de azután az égre helyezett szivárványban felsejlik az Édenben maradt életfa képe, mely összeköt mennyet és földet, az embert kapcsolja Isten legbensőbb lényéhez, szeretetéhez. Az Ószövetség számtalan kinyilatkoztatása után Isten megtette felénk a legnagyobb lépést, a bűnös emberért elküldte Fiát, aki bűneinket magára vette, és megváltott halá-lával bennünket. Jézus értünk vállalt halálával pedig meghozta a legnagyobb áldozatot, amit ember felfogni képes. Ez nem azt jelenti, hogy az ember többé

³Róm 7.11 in: Biblia - MEK, www.mek.iif.hu/porta/szint/human/vallas/.../html

⁴Pál Ferenc: Tükör által világosan – Isten arcvonásai az önismeret fényében, Kairosz Kiadó, Bp. 2009. 207. old.

⁵Jn 1.1 in.: Biblia - MEK, www.mek.iif.hu/porta/szint/human/vallas/.../html

nincs kiteve a kísértésnek, nem kell választania jó és rossz között, hanem azt jelenti, hogy a jót választva Őhöz közelítő szabadságunk foka növekszik, s a rosszat választva szűkül. A rossz ugyanis nem a jónak a kiegészítő princípiuma, hanem a jó hiánya. Isten új célt mutatott nekünk, melynek értelme: a *bűnben eltorzult istenképűségünk helyreállítása*, hogy az ember legyen olyan, amilyennek Isten látni akarja. Persze mi szabad akaratunkból dönthetünk jó és rossz, Isten és Isten nem elfogadása között, mert Isten nem bábokat akar, hanem Őt szerető szabad lényeket. Nem árt tudni, de megtapasztalni fontosabb, hogy Istenhez közeledve az ember s élete egyre szabadabb lesz.⁶

De miképp választhatjuk a jót?

Milyen utat kell követnünk, hogy Isten felé közeledjünk? A helyes út megtalálásában Jézus a legnagyobb segítőnk: az Ő áldozatának, életének példája, tanításai. „Jézus Krisztus élénk élte az első sort, és meghúzta az irányvonalakat. Bár gyakran nem szolgai módon kell lemásolni az ő életpéldáját, de mindenképpen elégséges az ő hüpogrammosza arra, hogy az életünk során élénk kerülő összes feladatot meg tudjuk helyesen oldani.”⁷

A *segítségnyújtás* szempontjából legyen kiindulópontunk az irgalmas szamaritánus jól ismert példabeszéde⁸, melyben egy törvénytudó megkérdezi Jézustól, hogy melyik az embernek adott legfőbb parancs. A kérdést maga a kérdező válaszolja meg a törvényt idézve: „Szeresd Uradat, Istenedet, teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes erődből és teljes elmédből, felebarátodat pedig, mint saját magadat.” Individualista korunk számára jó hír az, hogy a Jézus által adott szeretet törvény nem zárja ki az ént, sőt, arra hívja föl a figyelmünket, hogy embertársunkat úgy kell szeretnünk, mint önmagunkat. Persze itt az önmagam szeretetének egy egészséges önbizalomra és bizalomra épülő formájáról van szó, s nem az egoizmusról s a manapság divatos önimádatról.

De ki az, akit úgy kell szeretnem, mint önmagamat?

„Kit tekintsek felebarátomnak?” Jézus válasza *két, egymásra rímelő kérdés között*, egy példázatra épül fel, ugyanis Jézus a történet végén visszakérdez: „Ki volt az igazi felebarátja annak, aki a rablók kezébe került?” A történet maga egy úton levő vándorról szól, s így példázatát adja az *élet útját járó embernek*,

⁶ Dr. Urbán Gedeon: A kísértés biblikapedagógia megközelítése; Hallgatói jegyzet

⁷ Dr. Almási Tibor: A bibliaértelmezés alapelvei, Bevezető kötet, GyuRó Art-Press Mécses Sorozat, Szokolya, 2010. 25. oldal

⁸ Lk 10.25-37 in.: Biblia - MEK, www.mek.iif.hu/porta/szint/human/vallas/.../html

személyiségünk alakulásának is. Személyiségünk alapvető jegyei 3-6 éves korban kialakulnak, de személyiségünk életünk során dinamikusan, folyamatosan alakul, s változik is, úgy, hogy közben tükröt tartunk egymás elé, egymást is alakítjuk. Emberi voltunk, személyiségünk ugyanis nem alakulna ki kapcsolataink nélkül. Joggal mondja a költő, hogy: „Hiába füröszköd önmagadban, csak másban moshatod meg arcodat.”⁹ Ebben a változásban, alakulásban pedig hol segítettek, hol segítők vagyunk, s bizony gyakran előfordul, hogy egymás kibrablóivá, önmagunk kifosztóivá válunk. Változásunknak vannak alig észrevehető periódusai, s vannak robbanásszerű krízisei. Közös nagy kríziseink a kiskamaszkor, amikor énünk leválik, kialakul. Ilyen a kamaszkor, amikor határainkat tapogatjuk, helyünket, szerepünket keressük a társadalomban. Felnőttkori kríziseink sokaságát jelzi a válások nagy száma, s az olyan helyettesítő, kompenzáló megoldások, mint például az alkohol, a szerhasználat, promiskuitás... De közös, nagy krízisünk az emberi élet alkonya, az idős vagy öreg kor is, ami már nem egyszeri eseményként, hanem folyamatosságként élünk meg. Kríziseinkhez való viszonyulásunkban megláthatjuk annak pozitív lehetőségét. Jakab¹ mondja levelében, hogy örüljete a kísértésnek, mert hitetek megerősödésére szolgál. Ilyenkor megélt válságaink egy új szerepkört, újabb kiteljesedést hozhatnak. Ha örömmel fordulunk felé, akkor a keresztény tanítások szerint felállunk a kísértésből, s nem kell mellénk földi segítő. Lukács evangéliumában a törvénytudónak adott válasz arra vonatkozik, hogy ki a felebarát, ki az embertárs, ki szorul segítségre? A felelet pedig így hangzik: a bajbajutott, a rablók által megvert, a szerencsétlenül járt, a magatehetetlen, a segítségre szoruló ember a felebarát. A krízisben való megtapadást, a kísértésben való elbukást ugyanis valamilyen hiány generálja, amikor a megfosztottság érzését éljük át, a *deprivációt*, akár csak a rablók által kifosztott ember. Fiatal korban a „miért csak nekem nincs, ami másnak van”, idős korban pedig, a „miért éppen én, mit vétettem, hogy elvesztettem, amim volt” gondolkörében fogalmazódnak meg hiányaink, elégedetlenségünk. Kísértéseink egy része persze elkerülhető lenne, de vannak *ún. normatív kísértések*, melyek elkerülhetetlen élethelyzetekből adódnak. Ha ezeket a helyzeteket csalódásként, tehát nem örömként élem meg, akkor a *releváns vizsgálódás* tárgyát képezik, mert depri-máltsághoz vezet, ami lebontja a motivációs erőt. Ilyen probléma lehet a nyugdíjba vonulással járó szerepredukció, amely gyakran vezet olyan identitásválsághoz, ami a mentális állapot romlását, pszichoszomatikus tüneteket, betegségek kialakulását vonhatja maga után.¹¹ A fizikai és szellemi leépülés pedig újabb buktatókat szül. Ezek olyan *lélektanilag kritikus* szituációk,

⁹Nem én kiáltok, József Attila minden verse és versfordítása, Szépirodalmi Kiadó, Bp. 1983.

¹⁰ Jak 1.12 in.: Biblia - MEK, www.mek.iif.hu/porta/szint/human/vallas/.../html

¹¹ Mentálhigiéné, a lélek egészségvédelme, www.109.7455.19/tananyag2

amelyek az érintett személynek – Caplan¹² krízisről adott meghatározása nyomán – érzelmileg hangsúlyosak, kiemelten fontosak, s nem kikerülhető problémák. A szokásos probléma-megoldási eszközökkel nem megoldhatók. Ide tartoznak természetesen a váratlan, hirtelen bekövetkezett – lélektani és fizikai – veszteségek is, melyekre nem lehet előre fölkészülni. A továbblépéshez, az új problémamegoldáshoz, az értékek átstrukturálásához, újbóli megtalálásához segítségre van szükség.

De ki az, aki ilyenkor segít?

Jézus azt kérdezi: ki az a felebarát, aki segítséget nyújt? Ki az, aki irgalmasságot gyakorol? Ki az, aki szeretettel fordul a bajbajutottak felé? A Jézus példázatában szereplő első két ember nem voltak a szerencsétlenül járt felebarátjai, mert nem látták meg a helyzetet, nem álltak meg, elmulasztották a segítségnyújtást, érzéketlenül továbbmentek. Az igazi felebarát az, aki irgalmasságot gyakorolt és gondoskodott gyógyulásáról, tehát a szamaritánus. De miért megy el a bajbajutott mellett a két ember? Hiszen mindketten ismerik Isten parancsát: „szeresd felebarátodat, mint önmagadat”. S mi készíteti megállásra a szamaritánust? Miképp lesz segítővé az ember? A törvény ismerete nem elég. Mi motivál? Az empátia? Vagy valami több? Jézus szívünkbe írt törvénye, ami nem mérlegel? A szamaritánus nem nézi, hogy törvénytisztelő-e, aki bajba jutott. Nem mérlegeli, milyen hátrány vagy előny származik abból, ha segít bajbajutott embertársán. S a példázatból az is kiderül, hogy nem is vállal többet, mint amit megtehet. Nem viszi magával a hátán – mint teszi sok segítő, tévesen értelmezve feladatát – a bajbajutottat tovább, mint szükséges, hanem leteszi az első alkalmas helyen, ahol pénzt hagy a költségek fedezésére, s kilátásba helyezi, hogy szükség esetén újra segíteni fog. A szamaritánus a segítséget az emberek közötti társas dimenzióban, az egymáshoz tartozás jegyében nyújtja. Úgy él, úgy cselekszik, hogy az a másiknak is javára legyen.

De kétezer év távlatából mit jelent ez a példa?

„Ami ma tudatos, az az individualizált természetünk. Ha a társas természetünk nagy témája, ahol a nagy nehézségeink összesűrűsödnek, a bűn, akkor az individuális természetünknel a sebeinkkel, a hiányainkkal, a be nem töltött szükségleteinkkel, a ki nem elégtűlt vágyainkkal, a meg nem valósult törekvéseinkkel bajlódunk évtized

¹² Caplan krízis meghatározása in: Mentálhigiéné, a lélek egészségvédelme, www.109.7455.19/tananyag2

száma.”¹³ Az ember meg tudja különböztetni a jót a rossztól, mind a hit, mind pedig a hétköznapi értelem szempontjából. Ez nem csak kognitív tevékenység, hanem lelkiismeret dolga is. Ha az ember által alkotott törvények ellentmondásba kerülnek erkölcsi érzékünkkel, feszültség keletkezik bennünk. De honnan van az *emberben az erkölcsi érzék*? A szekularizált világ felől közelítve megalapozottságát a természetjog adja.¹⁴ De tesszük-e a jót ebből az ismeretből? A kutatási eredmények szerint, ha „valakiről az a hipotézisünk, hogy a saját hibájából került abba a nehéz helyzetbe, ahova került, és ráadásul ez azzal is tetézi, hogy nem tesz meg mindent azért, hogy kiküzdje magát szorultságából, akkor nem lesz sok kedvünk segíteni neki.”¹⁵ Erre legkirívóbb példát az alkoholbetegek és a hajléktalanok jelentik. Az egyetemes emberiség hatalmas tudást tudhat magáénak, ezzel szemben az egyén egyre magányosabbnak érzi magát, sokszor szorul(na) segítségre. S mivel individualizálódott világunkban bizonytalanok a segítő szamaritánusok, egyre több tudomány alakul ki az ember életének segítésére, testi és lelki harmóniájának megteremtésére.

A mentálhigiéné¹⁶

A lelki segítőként is aposztrofálható tudomány a ’80-as/’90-es évek fordulóján került be a köztudatba, amikor függetlenedett létrehozó közegétől, különvált a pszichiátriai, elemeorvosi kontextustól. A szó a latin mens – elme, szellem, lélek valamint a görög tisztaság, higiéné szavak összetételéből ered. Mint tudomány, a lelki egészség megőrzésével, annak elősegítésével foglalkozik, és arra irányul, hogy az egyént a lelki rendellenességekkel szemben megőrizze, és segítsék a társadalomba való pszichológiai beilleszkedésében, illetve képességeinek, harmonikus szociális kapcsolatainak kialakításában.¹⁷ Manapság a mentálhigiéné egyre inkább a humán szolgáltatások, humán segítő szakmák – mint a pedagógus, gyógypedagógus, szociális munkás, szociálpedagógus – körében helyezkedik el, s így rátekintve a palettára, láthatjuk, hogy életkortól függetlenül, bármikor találkozhatunk vele, egy életen át tartó folyamatos figyelmet jelent. Minden mentálhigiénés tevékenység arra irányul, hogy elősegítse a lelki fejlődést és a lelki harmóniát megteremtse, s mint ilyen, a pedagógiához hasonló módszerekkel dolgozik, hasonló módon határozható meg. De a különböző megközelítések mögött óriási eltérés mutatkozik: hogyan lehet, és hogyan kell a fejlődést támogatni - direkt fejlesztő hatásokkal, vagy elég azon optimális körülmények

¹³ Pál Ferenc: Természetes spiritualitás – Meghittségben Istennel, Kairosz Kiadó, Budapest 2011. 291. old.

¹⁴ Urbán Gedeon: A kísértés biblikapedagógia megközelítése; Hallgatói jegyzet

¹⁵ Pál Ferenc: im. 231. old

¹⁶ Mentálhigiéné előadás, www.edupc.hu/2010inkluziv/mentalhig

¹⁷ Buda Béla: A lélek egészsége, A mentálhigiéné alapkérdései, NT Tankönyvkiadó, Bp. 2003. 16. old

megteremtése, amikor a fejlődés spontán kibontakozhat? Minthogy lelki folyamatok fejlődésének az elősegítéséről van szó, a mentálhigiéné is, miképp a pedagógia, abból az ismeretanyagból indul ki, amelyet a pszichológia tárt fel a lelki fejlődéssel kapcsolatban. De lévén a pszichológia viszonylag új terület, csak kis mértékben tudja meghatározni a pedagógiát és a mentálhigiénét. Leginkább az emberképet tekinthetjük kiindulópontnak, vagyis mind a pedagógia, mind pedig a mentálhigiéné kutatási területét, tevékenységét meghatározza az ember mibenlétéről alkotott elképzelése.

A mentálhigiénés elméletben és gyakorlatban kimutatható, a pedagógiából is ismerős három alapvető irányzat.¹⁸ Ezekben – bár ma is él mindhárom – egy-egy adott történelmi korra jellemző világlátás tükröződik. Az első irányzat még az orvosi szemléleti rendszer származéka. Rokonítható a pedagógiából ismert *spártai neveléssel*, mely Descartes szemléletén továbbhaladva az embert gépnek tekinti, a személytelenségre épít. Szemléletében alapvetően az orvos páciens alá – fölérendeltségi viszonya meghatározó, ahol a szakember az emberben elromlott dolgot próbálja „kiműteni”, helyrehozni azért, hogy a társadalom számára hasznos egyént „faragjon”. Az újabb, mentális gondolkodás már *segítő és kliens* viszonylatban, aktív kapcsolatban gondolkodik. Ennek az irányzatnak az elméleti hátterét egy ún. multi- és interdiszciplináris kontextus adja. A prevencióval szemben egy pozitív célt állít, azaz azt hangsúlyozza, hogy miképp legyünk egészségesek, miképp emelhetjük magunk minél följebb. Ösztöneinkre épít, miképp az evolucionista pedagógia, a társadalom számára hasznos motivációt, azaz a külső elvárásokat és normákat helyezi középpontba.

A mentálhigiéné manapság legkorszerűbb meghatározása a *MacDonald – O'Hara*¹⁹ szerzőpáros nevéhez kapcsolódik, mely a környezet, önbecsülés, érzelmi érettség, önmagunkkal való bánni tudás, a társadalmi támogatottságának megléte illetve hiányának tükrében határozza meg a mentális mutatókat. Ezen újabb megközelítések hátterét és alapját a *humanisztikus pszichológia* adja, melynek legfontosabb koncepciója az önmegvalósítás, önaktualizáció, az emberben rejlő lehetőségek kibontakoztatása. Kiindulópontjában „olyan végtelen belső lehetőségekkel, belső potenciállal rendelkező lényként határozza meg az embert, aki alapvetően egészséges, felelősséget vállal önmagáért, tetteiért, és képes önmaga megvalósítására, önnön lehetőségeinek kibontakoztatására.”²⁰ Eszerint az ember individuum, ami fölött nincs semmi, ő a teremtés csúcsa, mértéke mindennek. Mindhárom irányzat hasznos ismereteket adott az emberben zajló lelki folyamatokról, fogódzókat nyújt az emberi élet különböző területein megjelenő krízisek kezelésére, a cselekvőképesség, a lelki harmónia megőrzése területén. Rokon vonásuk, hogy mindegyik az ember éppen, az aktuális a társadalmi elvárás szempontjából hasznos tulajdonságait kívánja helyreállítani, a kiegyensúlyozott, tevékeny embert állítja középpontba.

¹⁸ Pálhegyi Ferenc: Van-e keresztény pedagógia? Dokumentumtár

¹⁹ Csűrke József: A mentálhigiénéről, www.szocialismunka.hu

²⁰ Mentálhigiéné előadás, www.edupe.hu/2010inkluziv/mentalhig

De napjainkra megnőtt az átlagéletkor...

A magas életkort a Biblia ajándéknak tartja, mai korunk embere is vágyik a hosszú, nyugodt öregségre, aminek lehetőségét a modern orvostudomány, a medicina mintha segítene megvalósítani. A vágyott, magas életkort azonban – a tudományok erőfeszítései ellenére is – kevesen élik meg lelki, testi, szellemi harmóniában. Sokan szorulnak folyamatos figyelemre, gondozásra, ezért a társadalom, a politika, sokszor a család is egyre többször aposztrofálja teherként, „*eltartottként*”, *gazdasági deficitként* a „szépkorúak” társadalmát. Az egyén és a társadalom képtelenné vált arra, hogy megfelelőképp ápolja kiszolgáltatott tagjait, támogassa a hozzátartozókat. Az idős, már betegségekkel terhelt időszakokkal foglalkozó *mentálhigiéné* elsősorban a még megmaradt kognitív, érzelmi, fizikális képességek megtartására, lehetőség szerint új képességek kialakítására törekszik azért, hogy még élhetővé tegye az utolsó periódust. Mindezt direkt, fejlesztő módszerekkel igyekszik végbevinni, melyhez – elméletben legalábbis – az optimális körülményeket rendeli. Optimális körülmény lenne, ha az idős ember élete utolsó periódusát otthonában tölthetné. De ez a lehetőség nem sokaknak adatik meg. „Ma a születést és halált, a meghalás látványát is kórházak, klinikák, elfekvő intézetek falai rejtik. Ebből következik az is, hogy a halálhoz való eleve ambivalens viszonyunk az elfojtások, elhárítások rendszerével terhelődött, holott már az alapvető ambivalencia elviselése és feldolgozása is erősen igénybe veszi az egész személyiséget, minden pszichés teherbírásával együtt.”²¹ A mai kor emberét a film, a televízió, a reklámok által sugalmazott képek veszik körül, olyan hatást keltve, mintha a Földön élő emberek többsége szép és fiatal lenne. S miközben idősödő társadalmakról beszélünk, minden utalás a csúnyaságra, a betegségre, öregségre vagy a halálra egyszerűen illetlenségnek tűnik.²² Pedig az ember földi léte a *születéstől a halálig* tart, s minden korszaknak megvan a maga sajátossága, tevékenysége, „mindennek megszabott ideje van, megvan az ideje minden dolognak az ég alatt. Megvan az ideje a születésnek, és megvan az ideje a meghalásnak.”²³ A meghalás ideje kitolódott.

De mit jelent, s mire való ez a meghosszabbított élet?

S ha már „elromlott”, betegségében miképp motiváljuk az idős embert, szüleinket? Hiszen ekkor már nem új képességek, új felfedezések várnak rá, a társadalomnak már nem lesz hasznos tagja. Vagy mégis? Istennek mindenkivel terve van: a fiatallal, a középkorúval, de az időssel is. „Partra szállottam. Levonom vitorlám. // A szelek mérgét nemesen kiálltam...” – írja a deresedő fejű Berzsényi Osztyájré-

²¹ Polcz Alaine: *Ideje a meghalásnak*, Pont Kiadó, Budapest, 2001. 44. old

²² Polcz Alaine: i.m.

²³ Péld 3. 1-2. in.: Biblia, Kálvin Kiadó, Bp. 2008. 635. old.

szem²⁴ című költeményében. Életének végén pedig Babits a Jónás könyvével, s a vele egységben szemlélt Jónás imájában²⁵ nemcsak életgyónását teszi meg, hanem összegző, a halál közelében letisztult gondolatait, tapasztalatait is megosztja. Ezzel az aktussal mutat példát a kortársaknak, utódoknak arra vonatkozóan, hogy az életút végén, halálos betegségben, beszédre képtelenül is *van célja az ember életének*.

A Biblia számtalan helyen ír a magas kort megélt ősökről. A magas kort Isten ajándékának tartja az ige. „Az ifjnak dísze az erő, // Az öregnek ékessége pedig az ősz haj.”²⁶ Isten Mózesnek adott törvényében pedig szól arról, hogy miképp kell viszonyulni az idősebbekhez: „Tiszteld apádat és anyádat, ahogyan megparancsolta neked Istened, az Úr, hogy hosszú ideig élhess, és jó dolgod legyen a földön, amelyet Istened, az Úr adott neked.”²⁷ Ebből a gondolatból kiindulva láthatjuk, hogy az általunk adott példa hatni fog sorsunkra, s gyermekeink sorsára. „Amilyen az adjon Isten, olyan a fogadj Isten”, mondja közmondásunk. S tetteink, viselkedésünk hatásait nem azokon mérhetjük le, akik felé elkövettük őket, hanem majd utódaink reflektálják felénk. Hosszú távon ugyanis ott mérődik le egy társadalom, egy világnézet, hogy miképp bánik esetétjeivel, a kicsinyekkel, a gyerekekkel s az idősekkel. Az előttünk járt generáció mércéje pedig, hogy milyen életet, erkölcsöt, megbecsült munkát hagy az őt követő nemzedékre.²⁸ De Isten szívünkbe írt „tiszteld apádat és anyádat” parancsa nem csak a generációk közötti viszonyt határozza meg, hanem önmagunkhoz való viszonyunkat is. Személyiségünk az elfojtásba került lelkiismeret furdalás mentén ugyanis előbb utóbb felhasad.

Az öregség folyamat...

Jó megélésének háttere lehet egy elfogadott életút, a család, az unokák. A változással járó krízisekben segítséget jelenthet a lelki közösség vagy a mentálhigiénés szakember. De az *öregségnek több fázisa van*. Az idős kort a lélektani problémák és szükségletek változása szerint, ideálisan megélt folyamatnál is három periódusra szokták felosztani. Az első periódus a 65. életévtől datálódik, ekkor már egyre kevesebben vannak, akik az idős ember életútjának tanúi voltak, egyre kevesebben maradnak, akik szeretik. A megnövekedő hiány miatt fokozottan jelentkezik a szeretetigény. A második időszak során egyre nagyobb a kiszolgáltatottság érzése, és a hasznossá válás igénye. Olyan környezetet kell megteremteni, ahol ennek az igénynek a kielégítése lehetséges. A végső – eltérő hosszúságú – periódusban a szellemi képességek beszű-

²⁴ Berzsenyi Dániel összes versei, Szépirodalmi Kiadó, Bp. 1982. 29. old

²⁵ Babits Mihály: Jónás könyve, Jónás imája in.: Babits Mihály művei, Szépirodalmi Kiadó 1977. Budapest

²⁶ Péld 20.29 in.: Biblia - MEK, www.mek.iif.hu/porta/szint/human/vallas/.../html

²⁷ V. Mózes 5.16 in.: Biblia - MEK, www.mek.iif.hu/porta/szint/human/vallas/.../html

²⁸ Tapasztalataim az öregek lelkigondozásánál, www.presbiterkepzes.hu

külése, sokszor leépülése miatt megnő a biztonságot szavatoló környezet iránti igény.²⁹ Ebből a felosztásból is látható, hogy idős korban egyre intenzívebb, visszafordíthatatlanabb a veszteség, a kifosztódás, a *depriváció megélésének esélye*.

Mai korunkban az egyén képtelenné vált arra, hogy megfelelőképp ápolja kiszolgáltatott szüleit. Ennek oka számtalan lehet: ma már kevés a többgenerációs háztartás; nincs, aki figyeljen, segítsen a kiszolgáltatottá vált idősnek. Sokszor távol, más városban, országban dolgoznak a fiatalabbak... Miközben tudjuk, hogy a „vén fát nem szabad átültetni”, nagyon sok helyzet adódhat, amikor az idős ember mégis elhagyni kényszerül otthonát. Hazánkban is, miképp Európa számtalan országában, idősök otthonai jöttek létre, amiket véleményem szerint nem a színvonaluk miatt fogadnak sokan fenntartással, hanem a személytelen kapcsolat miatt. A nehéz helyzetben mégis ez tűnik sokszor a legjobb megoldásnak: az otthonokban személyzet figyel fizikai szükségleteikre, *szakemberek látják el éjjel-nappal a szolgálatot* – a sírig. Nem könnyű döntés ez akkor sem, ha az idős szülő beleegyezését adta. Nem könnyű, mert a döntés sokszor környezetünkben és lelkiismeretünkben is rosszallást vált ki. A rossz lelkiismeret egyik alapját az adja, hogy a felmérések szerint a középkorúak nagy része nem szeretné életét idősök otthonában befejezni. Másik oka, hogy tudjuk, szüleinek is másra vágytak. Mi történik, ha az idős ember mégis kénytelen elhagyni otthonát, akkor, amikor már csak békés, nyugodt öregséget remélt szerető családjá körében? Megszokott bútorai között? Megszokott környezetében? Vannak bölcs öregek, akik időben felkészülnek erre a változásra. Sőt vannak olyanok is, akik maguk javasolják a családnak, mert érzik, hogy szeretteikért fontos meghozniuk ezt az áldozatot. Ők ezzel egy spirituális ugrást tesznek meg, önmagukat túllépve elfogadnak egy helyzetet, s kialakítják a hozzá való viszonyukat.

De mi van azokkal, akik csak rezignáltak, beletörődéssel fogadták el a család határázatát?

Mi van azokkal, akik napi teendőik, betegségük közepette nem szakítottak időt a fölkészülésre? Ebben a helyzetben van szükség a leginkább egy lelki segítőre, egy mentálhigiénés szakemberre. De ahhoz, hogy segíteni tudjunk, ismernünk kell azokat a lehetséges lelki *problémákat, amikkel az otthonba kerülő szembenéz*. Ekkorra az idősök már túl vannak – jól, vagy rosszul – több, megélt értékválságon. Szembenéztek megváltozott tükörképükkel, azzal, hogy egyre több a fájdalmuk, betegségük s egyre több konfliktusuk van a környezetükkel. Elbúcsúztak hű társuktól, s a kor előre haladtával egyre kevesebb barát, az ismerős, a kortárs, aki élének tanúja volt. Az időskor kifosztódással jár, le kell mondani, el kell búcsúzni valamitől mindig, folyamatosan. S mi van helyette? A gyerekek, unokák... Igen, de ők sem szeretnek már, hiszen idegenek közé dugtak... Mindezt a *depriváció-érzést* tetézi, hogy a biz-

²⁹ Tapasztalataim az öregek lelkigondozásánál, www.presbiterkepzes.hu

tonságot jelentő otthontól, tárgyaitól kell megválnia az idős embernek, s helyette – ki tudja milyen megfontolásokkal - idegenekkel kerül egy szobába. Csődöt mondanak az élet során bevált azon technikák, melyekkel próbálták megvédeni magukat a személyes élettérbe történő behatolásokkal szemben. *Védekezésre nincs lehetőség.* Fehér ruhás orvosok, nővérek zaklatnak, faggatnak, lesik testük, lelkük titkait. Az ocsúdás első reakciójaként – nem véletlenül – figyelhetjük meg a befelé-, fal felé fordulást. Ezt jogosan érezhetjük a gyász jelének, de a szeretetlenség megélésének, a bizalomvesztés jelének is. A hiány ugyanis jelentkezhethet *szubjektív hiányként, depresszióként.* A „miért éppen én” kérdése elvezetheti az idős embert Isten, a leélt élet, önmaga megkérdőjelezéséhez. Ez még nem gond, ha fel tudja dolgozni problémáját az idős. De ehhez hatalmas hit kell – s itt nem csak a vallásos hitről, hanem arról is beszélek, ami az élethez kell. Ha ez megfogyatkozott, vagy nincs meg, a hiány magányhoz, ellenségeskedéshez vezethet. Pedig az éli meg lélektanilag is ember voltát, aki szeretetben él, s a kiegyensúlyozott szeretet feltétele, hogy mások is elfogadjanak, szeressenek engem. Az előbb leírt folyamatok pont ennek a szeretetnek a megkérdőjelezését jelentik, az abba vetett bizalom megrendülését, s ez a bizalomvesztés a még meglévő fizikális és kognitív funkciók rohamos leépüléséhez vezet. A kiút megtalálásához állnak az idős emberek mellett segítőként az idősek otthonaiban mentálhigiénés szakemberek. *A mentálhigiéné tudománya által állított célok,* mint a meglévő képességek fejlesztése, szinten tartása, új képességek kialakítása, az izoláció elkerülése elég *illuzórikusaknak* tűnnek, hiszen tudható, hogy mindezek idős korban csak ideig-óráig tartó eredményeket szülnek. Ha ezt nem vesszük figyelembe, akkor örömtelenné, rutinszerűvé válik a munka, s bekövetkezik a burnaut szindróma, a kiégés. Pedig célunk nem önmagunk elvesztése, hanem kiszolgáltatott embertársunk felemelése. Ez pedig csak úgy lehetséges, hogy szeretettel fordulunk felé, nem sajnáló szeretettel, hanem azzal a tisztelettel és alázattal, mely egy jól vagy kevésbé jól leélt életet megillet. A szituáció ugyanis paradox: míg a gyerekek nevelésekor idősebb, tapasztaltabb vezetők állnak szolgálatba, itt fordított a helyzet. A segítő koránál fogva nem fordulhat megélt tapasztalati forrásaihoz, hanem a másikkal való kapcsolatban kell megtalálnia a kulcsot, a lehetőséget.

Segítséget Isten kinyilatkoztatott szava, a Biblia adhat...

De miben különbözik a Biblia alapú megközelítés a tudományos gondolkozástól? A legelső jelentős eltérés már a kiindulópontban megtalálható: *a Biblia emberképe* ugyanis nem a tudományok analitikus leírásával, hanem kapcsolatainak keresztül szemlélteti az embert. Eszerint az ember egy *négyes reláció* – az ember-természet, ember-ember, ember-önmaga és Istennel való harmonikus viszonylatban élheti meg ember mivoltát. Ez a négyes kapcsolat eredendő bűneink következtében állandóan felborul, s a felboruló harmónia helyreállítására kell törekednünk. A mentálhigiéné keresztény szemléletének célja tehát az Istennek tetsző életre való segítés. A hogyan, a módot

nem mondhatjuk meg a ránk bízott embernek, sőt, odafordulásunk is személyre szabottan kell megvalósuljon, mert „Isten az egyik embertől néha mást vár, mint a másiktól. És lehet, hogy én éppen olyan áldozatot akarok hozni, amelyet a másiktól jó néven vesz, de tőlem nem. Ennek egyetlen oka van: az, hogy mindenkinek megvan a sajátos életútja. És az Isten néha mondhatja azt, hogy a kilencvenkilenc embertől ez jó, de tőled nem.”³⁰ Eszközeink lehetnek a tudomány által felkínált módszerek, segítséget s útmutatást Krisztus tanítása s felénk megnyilvánuló kegyelme ad. Isten abszolút jóságában ugyanis bűneink ellenére felénk fordul, feltétel nélkül mindenkéért elküldte Fiát, aki önzetlen áldozatával megváltott bennünket. Bűnösségünket belátva lehetőségünk van a megtérésre és Isten kegyelmének megélésére.

A tudomány szerint is elmondható, hogy a mentálhigiénés kapcsolat első feltétele a segített felé megnyíló, elfogadásra való képesség. Az empátia. A mentálhigiéné szerint ez egy érzelm, míg a keresztény megközelítések szerint lehet, hogy először a hit működik bennünk, s az érzelm ennek következménye lesz. Jézus ugyanis minden tettünk, így ennek a tevékenységünknek középpontjába is a „szeresd felebarátodat, mint önmagad” parancsát helyezte. De János³¹ evangéliuma szerint Jézus egyszerre ad ennek a parancsnak kiterjesztést és megszorítást, amikor azt mondja, hogy a tanítványoknak úgy kell szeretniük egymást, mint ahogy Jézus szeretett bennünket. Ő pedig úgy szeretett, hogy önmagát önzetlenül adta értünk, mindenkéért, a kereszten. A tudomány egyes képviselői szerint önzetlen szeretet nincs, mert az „önzés, akár tesszik, akár nem, minden élőlény szükségszerű jellemvonása.”³² Ez a felfogás nagyon reális, csak hogy életünkben sok irreálisnak tűnő elem működik, s éppen itt rejlik a krisztusi elv sajátossága. Ilyenkor az ember önmagát túllépve, Krisztus példája nyomán, azáltal, hogy Ő egyesült az emberrel, képessé válik az Isten-szeretet feltétlenségével való szeretetre. Az önzetlen felebaráti szeretethez a hívő ember számára a motivációt az adja, hogy egyrésztől magának Krisztusnak szegődünk munkatársául, őt látva a rászorulóban. Ő mondta: „Amit egynek megtesztek a legkisebbek közül, azt velem teszitek.”³³ Másrészt, amikor bárkinek segítünk, annak tudatában teszem, hogy magának Krisztusnak segítünk, a másik emberben magával Krisztussal találkozom. A „kifosztott” ember felé megnyilvánuló empátiának nem a tapasztalatokból táplálkozó előítéletekre kell épülnie, hanem Jézus szeretetének megtestesítőjévé kell válnunk, aki befogadja a másikat. Elfogadásomnak, s annak a meggyőződésnek kell tükröződnie közeledésemben, hogy az idős beteget képesnek tartom a maga erejéből való növekedésre. A lakó megérkezésakor ugyanis egy csomó egyenlőtlen, adminisztratív, orvosi procedúrán esik keresztül, ahol alárendelt helyzetbe kerül. A Lukács szerinti evangéliumban olvashatunk arról, hogy egy alkalommal Jézus és tanítványai betértek egy samáriai faluba, ahol egy Márta nevű asszony házába fogadta

³⁰ Pál Ferenc: Tükör által világosan, Isten arcvonásai az önismeret fényében, Kairosz, Bp. 2009. 134. old

³¹ Jn 15.1 – 17 in.: Biblia - MEK, www.mek.iif.hu/porta/szint/human/vallas/.../html

³² Sellye János: Stressz distressz nélkül, Akadémiai Kiadó, Bp. 1976. 112. old

³³ Mt 25.40 in.: Biblia - MEK, www.mek.iif.hu/porta/szint/human/vallas/.../html

őket. „Ennek nővére, Mária odaült az Úr lábához, és hallgatta szavait. Márta meg csak sürgött-forgott”, s szavá is tette a méltatlannak vélt helyzetet. Az Úr válasza így hangzott: „...Mária a jobbik részt választotta. Nem is veszíti el soha.”³⁴ A két asszony itt kétféleképp cselekszik: Mária a testnek szolgál, miképp a nővérek és orvosok. Márta a lélek szolgálatát látja el figyelő hallgatásával, azzal, hogy az Úr lábához ül. A krisztusi úton járó lelki segítőnek hasonlóképp kell cselekednie, mert míg a világ a ténykedést, sürgölődést értékeli, addig Isten szemében a lelki dolgok az előbbre valók. Nem arról van szó, hogy a test szükségletei elhanyagolhatók, hanem a lakó beköltözésekor kialakuló viszonyt kell megfordítanunk, éreztetve, hogy nem csak ez van, hanem más is: létezik szeretet-viszony is abban a világban, ahova került.

A mentálhigiénés praxis³⁵

Gyakorlatban ez úgy kezdődik, hogy leülünk a ránk bízott idős ember ágya szélére, s érdeklődéssel fordulunk felé. A bemutatkozáson kívül vannak a mentálhigiénés segítőnek is adminisztratív kötelezettségei, de ezeket össze lehet kapcsolni az életútra, hétköznapiakra vonatkozó érdeklődéssel úgy is, mint Jézus tette a számáriai asszonnyal való találkozásakor.³⁶ A szeretettel való odafordulás egy jó praxis eredménye, az embernek ehhez gyakorolnia *kell magát az empátiában*. „A másik megértésének képessége ugyanis az ember személyiségében mélyen gyökerező érdekeken és meggyőződéseken alapszik. Ki lehet fejleszteni, de ez a személyiség mélyreható átalakítását igényli.”³⁷ A mentálhigiénés munkában erre az átalakított személyiségre és megértésre kell törekednünk, tudnivaló ugyanis, hogy kommunikációs viszonyunkban – miképp az élet minden területén – a verbális kommunikáció hatása elenyésző. Szavak nélkül, *tudatlanul is kommunikálom magam*, tekintetemmel, mimikámmal, gesztusaimmal, térközsabályozásommal. A nonverbális kifejezések bensőnket tükrözik, s a velem kapcsolatban lévő ezeknek erősebb igazságtartalmat fog tulajdonítani, mint szavaimnak. Idős, beteg, szellemileg beszűkült embernél ez fokozottan igaz. Elmondhatjuk Pál apostollal, hogy: „Szóljak bár az angyalok nyelvén, ha szeretet nincs bennem, csak zengő érc vagyok vagy pengő cimbalom”.³⁸ Ezért gondolataimmal, személyiségemmel arra az emberre kell fókuszálnom, akivel éppen akkor és ott segítőként foglalkozom. Éreznie kell, hogy fontos a számomra. Ez az önfeláldozás átvitt értelemben azonos azzal az önfeláldozással, amikor az „ember odaadja az életét másért.” Egoizmusom következtében azonban nem volnék képes erre, ha nem kapnék egy isteni motivációt és isteni erőforrást. Isten viszont éppen

³⁴ Lk 10.38-42 In.: Biblia - MEK, www.mek.iif.hu/porta/szint/human/vallas/.../html

³⁵ Szentmártony Mihály: Lelkipásztori pszichológia, Szent István Társulat, Bp. 1999 útmutatása alapján

³⁶ Jn 4.7 - 39 In.: Biblia - MEK, www.mek.iif.hu/porta/szint/human/vallas/.../html

³⁷ Jálits Ferenc: Testvéreink hite, Prügg VI. Eisenstadt 1979. 27-29. old

³⁸ 1Kor 13.1 In.: Biblia - MEK, www.mek.iif.hu/porta/szint/human/vallas/.../html

erről biztosít: „Aki szeretetben él, Istenben él, és benne él Isten!” Gyengeségem ellen Jézus Krisztus kegyelme támogat. Aktív odafigyelésünkre van szükség, melyen keresztül közvetítjük a másik felé, hogy miképpen tekintünk rá, milyen (testvéri, egyenlőségi, és nem fölöttesi) viszonyban szeretnénk érezni magunkat. Embertársaim elfogadása, s az, hogy ne ítélkezzek, ne tartsam magamat nagyobbak, mint ő, a keresztény alázat, s az Istennel való egyesülés sajátos formája. Ezen az *alázaton keresztül* kapcsolható leginkább vissza Isten erőforrásaihoz a megsebzett ember, mert az embertársi szeretet – s ezen keresztül az Isten felé – nyitunk számára kaput. A csoportdinamikából és a kommunikáció tudományából is ismerős egy séma, az ún. Johari ablak, mely azt ábrázolja, hogy miként nyílik vagy csukódik be az ember egy személyes, vagy közösségi kommunikációban.³⁹ Ha idegen környezetbe lép – ez történik egy idősök otthonába kerülés során –, általában énjének csak egy kicsiny részét meri megmutatni, azt a szeletet, amiről tudja, hogy elfogadják. Az énnak azt a részét, amit a külső elvárásoktól, előítéletektől való félelemből elrejtünk mások elől, a „rejtegetés mezőjének” nevezik. S van egy harmadik tényező is, ami az ember szabad cselekvését korlátozza, ez az ún. „vakfolt-mezőbe” esik, az én általam nem, de mások által (feltételezett módon) ismert, szerintünk előlünk eltitkolt dolgok. Minél nagyobb a két utóbbi tényező, annál kisebb a „szabad cselekvés”. *Hova kell eljutni?* Célunk az legyen, hogy szabad cselekvését, szabad akaratát, autonómiáját visszanyerje a kibillent, bezáródott ember. A kiindulópont gyakran távol van a céltól. Az Istennek tetssző állapothoz való eljutás nem egy pillanat, hanem egy hosszú folyamat eredménye. Ezért nagyon fontos már az elején bevonnunk szobatársát, szobatársait az alakuló kapcsolatba. Az új lakóval való foglalkozásunkat különben sem szabad a többiek rovására túlzásba vinni, mindenkivel, egyenként éreztessük neki szóló, személyes szeretetünket. A „látogatások”, beszélgetések rendszerességével, fokozatosan vonjuk be az új lakót az intézmény tevékenységébe, közösségébe, mégpedig úgy, hogy ne saját akaratunkat erőltessük rá, hanem lehetőség szerint az ő érdeklődésének, képességeinek megfelelő tevékenységeket találjuk meg. A közös tevékenységeken, közös ünnepeken és örömeiken keresztül ugyanis az integrált személyiség aktuális megélése lehetségessé válik. Fontos, ha nem az egyik legfontosabb dolog, hogy az idős ember *hozzátartozókban megrendült bizalmának* helyreállításában is közreműködjünk, mert aki nem tartja magát fontosnak, az asszimilálódik, személyiségét elveszíti. Ha pedig a harag erősödik meg, szegregáció következik be, zártságából kifelé lődöz, átkozódik, s egyre jobban eltávolodik a szeretet állapotától. Pedig a távozásra készülő *szülők legfontosabb feladata* – ahogy a Biblia számtalan helyen utal rá –, hogy utódaikért imádkozva áldást mondjanak a következő generációkra. Ha sikerül erre az állapotra jutnunk, az nem csak az idős emberre, hanem családjára nézve is gyümölcsözővé lehet, mert a hozzátartozók lelkiismeret furdalását is oldja az a tudat, hogy a szülőt jó kezekben hagyták. Ha viszont az idős embert nem látogatják, akkor is próbáljuk lelkében a haragot és csalódottságot oldani, önmaga szerethetőségének tudatát vissza-

³⁹ Lelkipáztorkodás, kommunikáció, közösségépítés www.csermelyblog.tehetseggondozas.hu

állítani. Önmagunk szerethetőségének megkérdőjelezése ugyanis megrontja Istennel való kapcsolatunkat is, megkérdőjelezi azt, hogy Isten jósága abszolút, nem személyválogató, és feltétlen szeretetet sugároz mindenkire. A lelki segítő feladata Istentől kapott feladat. Elért eredményeink idők esetében időlegesek, s bekövetkezhetnek olyan állapotváltozások, minek következtében a ránk bízott személy ágyhoz kötötté válik, s a fájdalomcsillapítók hatására többé-kevésbé módosult tudattal tengeti életét. Ilyenkor nagyon sokat jelent a fekvő betegnek, ha megállunk, vagy leülünk ágyánál, megsimogatjuk, megigazítjuk párnáját, vizet adunk. Minden gesztus, minden mosoly számít. Idős emberek lévén legtöbbször szíve mélyén élnek a gyerekkori vallásos megnyilvánulások, s végtelenül hálásak az együtt vagy értük mondott imákért. A teljesíthető kívánságokat – gyerekekkel, unokákkal, pappal való találkozás – komolyan kell vennünk, s lehetőleg segítsük teljesülésüket kell. Tapasztalatból tudom, hogy mit jelent egy hívő, vallásos embernek a lelkipásztorral, pappal való beszélgetés, gyónás, áldozás. Az élet gubancainak feloldása ugyanis nagyon fontos ahhoz, hogy a szenvedő ne csak azt tudja mondani, hogy: „Uram, miért hagytál el engem?” Hanem eljusson az elfogadásig, ki tudja mondani nyugodt szívvel, hogy „szeretek élni”, de „ne úgy legyen, ahogy én akarom, hanem ahogyan te.”⁴⁰

A mentálhigiénés eszköz Isten kezében, s olyan térben, ott dolgozik, ahol a gonosz erői is fokozottan működnek. Tevékenységünk emberi mértékkel mérve idős korban csak ideig-óráig tartó eredmények elérésére képes, hiszen a fizikális romlás, szellemi leépülés egy ponton túl már irreverzibilis folyamat, s az út végén váró halál elkerülhetetlen. De a keresztény alapú mentálhigiéné nem hallgathatja el, hogy olyan Istent ismerhetett meg Jézus Krisztusban, aki az élet dimenzióit úgy szabta meg, mint ami az eleve elrendeléstől az örök életben elnyerhető örökségig tart.⁴¹ Feladatunk, hogy a ránk bízott embert életének ebben a nehéz szakaszában Jézus céljának megfelelően segítsük, annak tudatában, hogy Istennek tartozunk elszámolni. De ott, ahol egy vagy két segítőre jut ötven ember, nyugodtan alkalmazhatjuk Jézus szavát: „Az aratnivaló sok, de a munkás kevés”, ezért „Kérjétek hát az aratás urát, hogy küldjön munkásokat az aratáshoz.”⁴²

Az emberi életkor utolsó szakasza nehéz. De miért gondoljuk, hogy nehezebb az elsőnél? Miért félünk szembenézni vele? És miért gondoljuk, hogy nagyobb fájdalommal jár, mint a születés. Mert elfelejtettük? A csecsemő, amikor a világra jön, ordít. Valószínű, neki is fáj a születés, nem csak a vajúdo anyának. Hogy elfelejtettük? Sokan fogadjuk, szeretettel, nevetéssel a felsíró csöppséget. Miért lenne méltó kevesebb segítségre a földi létből útra készülő. Hiszen benne a valamikori csecsemő teljesítette be a rá szabott sorsot, s kifosztódását, beszűkülő lehetőségeit tekinthetjük nyugodtan a szülőcsatornában megtett fordított útnak. Miért ne érdemelne a földi élet utolsó szakaszára lépő sajnálat helyett szeretetet, biztos kezeket, tiszteletet? Ami-

⁴⁰ Mt 26.39 Biblia - MEK, www.mek.iif.hu/porta/szint/human/vallas/.../html

⁴¹ Róm 6.23 in. Biblia - MEK, www.mek.iif.hu/porta/szint/human/vallas/.../html

⁴² Mt 9.37 – 38. in.: Biblia - MEK, www.mek.iif.hu/porta/szint/human/vallas/.../html

kor erre gondolok, Jézus jut eszembe: amikor egy törvénytudó a következő kérdést tette fel neki: „Mester, melyik a főparancs a törvényben?” Jézus ezt feleltet: „Szeresd Uradat, Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes értelmedből. Ez a legnagyobb, az első parancs. A második hasonló hozzá: Szeresd felebarátodat, mint saját magadat. Ezen a két parancson alapszik az egész törvény és a próféták.”⁴⁴

Felhasznált irodalom

- Dr. Almási Tibor: A bibliaértelmezés alapelvei, Bevezető kötet, GyuRó Art-Press Mécses Sorozat, Szokolya, 2010
- Babits Mihály művei, Szépirodalmi Kiadó, Bp. 1977.
- Berzsenyi Dániel összes versei, Szépirodalmi Kiadó, Bp. 1982.
- Biblia, Kálvin Kiadó, Bp. 2008.
- Biblia - MEK, www.mek.iif.hu/porta/szint/human/vallas/.../html
- Buda Béla: A lélek egészsége – A mentálhigiéné alapkérdései, Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, Bp. 2003.
- Csürke József: A mentálhigiénéről, www.szocialismunka.hu
- Egri László: A segítő beszélgetés, mint pasztorális eszköz, in.: Elöl járni a szeretetben (Szerk.: Pákozdi István) Sapientia füzetek 3. Bp. Vigília 2004. 69 – 88. old.
- Hézsér Gábor: A pásztori pszichológia kézikönyve, Református Zsinati Iroda, Bp. 1991
- Jálits Ferenc: Testvéreink hite, Prügg VI. Eisenstadt 1979.
- József Attila minden verse és versfordítása, Szépirodalmi Kiadó, Bp. 1983.
- Kondor Ágota: A mentálhigiéné fogalma, tárgya és területe, Keresztény Szó, www.keresztenyszo.katholikos.ro/arch
- Lelkipásztorkodás, kommunikáció, közösségépítés www.csermely-blog.tehetseggondozas.hu
- Mentálhigiéné előadás, www.edupc.hu/2010inkluziv/mentalhig,
- Mentálhigiéné, a lélek egészségvédelme, www.109.7455.19/tananyag2
- Pál Ferenc: Természetes spiritualitás, Meghittségben Istennel, Kairosz, Budapest 2011.
- Pál Ferenc: Tükör által világosan, Isten arcvonásai az önismeret fényében, Kairosz, Bp. 2009.
- Pálhegyi Ferenc: Van-e keresztény pedagógia?
- Polcz Alainé: Ideje a meghalásnak, Pont Kiadó Bp. 1988.
- Riesman, David: A magányos tömeg, Közgazdasági és Jogi Kiadó, Bp. 1983
- Sellye János: Stressz distressz nélkül, Akadémiai Kiadó, Bp. 1976.
- Szentmártony Mihály: Lelkipásztori pszichológia, Szent István Társulat, Bp. 1999.
- Szeverényi János: Isten terve az időssel, www.szeverenyijanos.hu
- Tapasztalataim az öregek lelkigondozásánál, www.presbiterkepzes.hu
- Dr. Urbán Gedeon: A kísértés biblikapedagógia megközelítése; Hallgatói jegyzet és előadásprezentációs anyagok a Biblikapedagógia tantárgy oktatásához

⁴⁴ Mt 22.36 – 40 Biblia - MEK, www.mek.iif.hu/porta/szint/human/vallas/.../html

A NEMEK NYELVI DIALEKTUSAI és egy kommunikációelméleti és valláslélektani szempontokból bemutatott bibliai történet (Jn 4,3–42)

PAPP SZABOLCS

Bevezetés

Dolgozatomat Deborah Tannen *A nemek nyelvi dialektusai*¹ című munkájának bemutatásával szeretném kezdeni. A témaválasztás apropóját többek közt egy általam nemrégiben látott szellemes YouTube-videó² szolgáltatta. A népszerű videóban³ egy előadás részlete látható. Mark Gungor⁴ lelkésztől szokatlan, mégis hatásos stílusban, mindenki által élvezhető előadásmódban szemlélteti a férfi és a női agy közötti különbséget, illetve az ezen differenciából adódó kommunikációs összeütközések problematikáját.

Tannen a nemek nyelvi dialektusáról, illetve nemi nyelv, genolektus⁵ létezéséről beszél írásában.⁶ A férfi és nő kommunikációjában fellelhető jellegzetes különbségek meglétét elvitatni fölösleges lenne, hiszen ezeket számtalan kutatási eredmény látszik igazolni, amelyeket személyes tapasztalatok is bizonyítanak.

Az elmélettel kapcsolatos pozitív és negatív észrevételeket nem lenne célszerű a bevezetőben részletezni, így most csak egy dolgot emelnék ki. Elgondolkodtatott Tannen azon megállapítása, miszerint „a férfiak fegyverként használják

¹ Em Griffin: *Bevezetés a kommunikációelméletbe*. Budapest, Harmat, 2003. 32. fejr.

² <http://www.youtube.com/watch?v=K9yXyy5FNRM>

³ Angol nyelvű változat: 2 630 574 letöltés.

⁴ Amerikai lelképásztor, előadó és humorista.

⁵ A kifejezés által jelölt kutatási terület a nemek szerint rendszeresen elkülönülő, de a férfiak és nők biológiai különbségeivel közvetlenül nem magyarázható változatok, nyelvi sajátosságok, azaz a genolektusok (angol genderlect) vizsgálatával foglalkozik.

⁶ Deborah Tannen: *You just don't understand*. New York, Ballantine, 1990.

a nyelvet”. Sok tekintetben igaz (bár bibliai nézőpontból véleményem szerint ez a megállapítás némiképp sztereotip és egy irányba sematizál), hitéleti álláspontból is kijelenthető, hogy az ember (és nem csak a férfi) a nyelvvel veszedelmes dolgokra képes, elég, ha csak a Jakab 3,4–10-ben megfogalmazott szakaszra gondolunk. A nyelvi fegyver létezése kétségtelen (és meglehet, gyakrabban köthető férfiakkhoz, mint ahogy a fizikai fegyverek használata is) és tökéletesen alkalmas arra, hogy mások „elnyomása”, a „pozíciószerzés”, az „irányítás”, „egyetértés megkövetelésének” az eszköze legyen a gyülekezeti életben is.

Dolgozatomhoz egy olyan női-férfi párbeszédű igeszakaszt választottam, amely nem feltétlenül és mindenáron igyekszik alátámasztani Tannen elméletének minden elemét, illetve elmondható, hogy árnyalja, s talán más megvilágításba helyezi azt.

A nyelvről mint fegyverről gondolkodva Jézus Krisztussal kapcsolatban eszembe jutottak a Jelenések könyvebeli ígék, amelyek apokaliptikus képei úgy állítják eléink az Emberfiát, mint akinek szájából kétélű éles kard jön elő (Jelenések 19,15), illetve más helyen mint aki szája leheletével megemészt (2Thesszalonika 2,8), vagyis szava fegyverként, ellenállhatatlan erővel fog lesújtani. Vajon az igazi férfiideál, Jézus Krisztus, a Teremtő Logosa hogy használja a nyelvet célja elérésében a samáriai asszonnyal való találkozása során? Tannen szerint „az általuk (férfiak) használt hosszú magyarázatok az önmagukra irányuló figyelemfelkeltés eszközei”.

A vizsgálni kívánt párbeszédben sok a magyarázó elem, és a dialógus központjában a hangsúly az „én vagyok...”⁷ kijelentésen áll, de ennek ellenére az, hogy Jézus kommunikációjának szándéka mennyire nem öncélú, a párbeszéd egyes szakaszaiban újra és újra világosan tetten érhető.

A samáriai asszonnyal folytatott beszélgetés eredménye belső életváltozás, a vallásos asszonyból hívő lesz, így a történet valláslélektani aspektusa sem elhanyagolható, amelyet a dolgozatomban részletezni fogok.

A nemek nyelvi dialektusai – Deborah Tannen elméletének vázlatos ismertetése

Alapvetés

Deborah Tannen nyelvészprofesszor, akinek a kutatási területe a társalgási stílus. Nem a szavak jelentésével foglalkozik, hanem azzal a stílussal, amivel az emberek kifejezik magukat a hétköznapi beszélgetéseikben.

⁷ Megjegyzendő, hogy az evangéliumban máshol is előforduló hasonló felségcímek, az εγω εμμι-logionok mint a narratív egységekben megjelenő metaforák vagy szimbólumok hozzátartoznak a jánosi krisztológia jellegzetes sajátosságaihoz.

A címben megfogalmazott témakörben a nő és a férfi párbeszédét vizsgálva megállapítja, hogy az különböző kultúrák kommunikációja. A nemek közötti félreértések forrását elsősorban ebben látja.

Tannen könyvében (*You just don't understand* [Te ezt nem érted]) példákkal és hasonlatokkal igyekszik bizonyítani a nő és a férfi eltérő társalgási stílusainak meglétét.

Tannen amikor lányok és fiúk beszélgetését vizsgálja, megállapítja, hogy az olyan, mint két „különböző faj kommunikációja”, azt is hozzáteszi, hogy a nemek párbeszédeit figyelve úgy tűnhet a szemlélőnek, mintha azok „különböző világ különböző nyelvét használnák”.

Több feministától eltérően Tannen álláspontjában nem osztja azt a vélekedést, miszerint a férfiak társalgási stílusukban a nők fölötti dominanciájukat igyekeznek érvényesíteni.⁸ Feltételezi, hogy a nemek társalgási dialektusa egyenrangú.

Tannen beszél a nemi nyelv létezéséről is. Állítása szerint a nők kommunikációjukban is elsősorban a kapcsolatteremtésre összpontosítanak. A nők meghittsége, megértésre, összetartozásra vágyakoznak, ami dialektikájuknak is jellemzője.

Ezzel szemben a férfiak függetlenségre, önállóságra törekcszenek. A férfiak világában nagyobb hangsúly helyeződik a dominanciára, magasabb státusok elérésére, ami dialektusuk jellegét is erősen befolyásolja. Tannen szavait idézve „a nők mindenekelőtt emberi kapcsolatot keresnek. A férfiakat pedig a teljesítményorientált hierarchiában elsősorban a státus kérdése foglalkoztatja.”

Vizsgálati terület

Tannen különböző típusú beszélgetések bemutatásával szemlélteti kutatási eredményeit, melyek igazolhatják, hogy a nők elsősorban a kapcsolatra, a férfiak pedig a státusra koncentrálnak kommunikációjukban. Öt társalgási szituációt elemez munkájában:

1. Nyilvános és privát beszéd

Tannen megállapítja, hogy a nők a népi bölcsességekben megfogalmazottak szerint a magánéletben, privát szférában valóban többet beszélnek, mint a férfiak, de hozzáteszi, hogy nyilvános élethelyzetekben a férfiak beszélnek többet és hosszabban. A kutatónő szerint a férfiak azért beszélnek hosszabban ilyenkor, mert a hosszú magyarázatokban a figyelemfelkeltés, az egyetértés megszerzésének eszközét látják. Megfigyelése szerint a férfiak előnyösebb pozíciók megszerzése érdekében fegyverként használják a nyelvet. A férfi otthoni hallgatása okát abban látja, hogy „amikor a férfiak visszatérnek a csatából saját otthonuk biztonságába,

⁸ Példaként említhetnénk Sandra Harding és Julia Wood álláspontelméletét, vagy az elnémitott csoportok elméletét Cheris Kramarae-tól.

már nincsenek arra kényszerítve, hogy státusuk védelme érdekében beszéljenek. Leteszik a fegyvert, és békés csendbe vonulnak vissza.”

2. Történetmesélés

A kutatónő megfigyelései szerint a férfiak több történetet mesélnek (főleg vicceket), mint a nők. A viccmeséléssel szerinte a férfiak státusuk megőrzésére, megerősítésére törekszenek. A viccek elmondásával igyekeznek kiemelkedni, a figyelmet magukra vonni. Ha a férfi nem viccet mesél, akkor általában olyan történetekkel jön elő, amelyek nehézségeket, akadályokat leküzdő magányos hősökről szólnak.

A nők más jellegű történeteikkel a közösség, befogadás iránti vágyukat fejezik ki. Ritkán beszélnek magukról, amikor mégis, akkor általában hibás lépéseiket, rossz döntéseiket hozzák elő. Tannen szavait idézve: „Önmaga alábecsülése arra szolgál, hogy támogatottságának biztosítása érdekében azonos szintre helyezkedjen hallgatóságával.”

3. Odafigyelés

Tannen elmondja, hogy általában egy beszélgetésben részt vevő nő igyekszik szemkontaktust teremteni, bólogatni és válaszokkal is reagálni arra, hogy figyel és követi a mondandót. A férfiak világában ezek a megnyilvánulási formák az egyetértés jelzésére szolgálnak.

Az elmélet megállapítja azt is, hogy ha egy nő előbb kezd el beszélni, mint ahogy a másik befejezné, akkor ezt azért teszi, hogy egyetértéséről, támogatásáról biztosítsa a másik felet. Tannen ezt „együttműködő átfedésnek” nevezi. Megjegyzi viszont, hogy a férfiak világában az ilyen viselkedésmód a beszélgetés irányításának átvételére irányul.

4. Kérdések

A kutatónő szerint a nők azért tesznek fel kérdéseket, hogy kapcsolatot teremtsenek másokkal. Megállapítja azt is, hogy a nők véleményük kinyilvánításakor gyakran visszakérdeznek. Tannent idézve: „az ugye-kérdések arra szolgálnak, hogy tompítsák a lehetséges nézeteltérés élet, amely eltávolíthatja egymástól az embereket.” Megjegyzi viszont, hogy a férfiak szemében ez a határozatlanság jele.

5. Konfliktus

Az elmélet szerint mivel a férfiak világa tele van küzdelemmel, így hajlamosabbak a konfliktus kezdeményezésére, és higgadtabban kezelik azt. A nő számára azonban a konfliktus veszélyt jelent a kapcsolatra, ezért minél inkább igyekeznek azt elkerülni.

Érdekes megállapításnak tartom azt, hogy ha a férfiak és nők közötti társalgást különböző kultúrák kommunikációjának tekintjük, akkor ez azt

jelenti, hogy a nemi nyelv ugyanúgy tanítható, mint bármely más idegen nyelv. Tannen fontosnak tartja a férfiak érzékenységre való nevelését, hogy képesek legyenek megfelelő hangot találni a nőkkel való párbeszéd során, ezzel szemben a nőket nagyobb magabiztosságra ösztönözné. Mindenesetre pesszimista a tanulással kapcsolatban, mert szerinte hajlamosak vagyunk a másokban keresni a hibát. Ezenkívül fontosnak tartaná elkerülni a „te ezt nem értheted” formulát.

Érdekesnek találtam Em Griffin személyes megállapítását, amit szó szerint idéznék az elmélet bemutatásának zárásaként: „Amikor először olvastam el a könyvnek ezt a részletét, az a fajta »aha«-reakcióm volt, ami Tannen szerint elméletét hitelesíti. Hirtelen rájöttem, hogy rólam beszél. Minden alkalommal, amikor a feleségem, Jean a problémáiról beszél, vagy tárgyilagos elemzésbe kezdek, vagy bedobom magam és megpróbálom a dolgokat elrendezni azért a nőért, akit szeretek. Most már tudom, hogy Jean szívesebben hallana tőlem valami olyasmit, hogy »érzem a fájdalmadat«”.

A nemek nyelvi dialektusainak elmélete a samáriai asszony történetének fényében

A bibliai szakasz (János 4,3–42) elemzése kommunikációelméleti és val- láslélektani szempontokból

A samáriai asszony története János evangéliumának az egyik legszemlélete-
sebben, legszínesebben előadott részlete, műfaját tekintve párbeszéd.

*3 elhagyta Júdeát, és elment ismét Galileába. 4 Samárián kellett pedig át-
mennie,*

A következő kérdések merültek föl bennem olvasva a párbeszéd fölvezető mondatait: Samárián kellett átmennie?! Valóban kellett? Mi/ki kényszerítette erre? Mehetett volna más úton is!

Jézus elhagyta Júdeát, mert el akarta kerülni a farizeusokkal való idő előtti összeütközést. Úti célja Galilea, a legrövidebb út (három nap) Samárián vezetett keresztül, ennek ellenére a hithű zsidók óriási kitérőt tettek. A forró és nehezen járható Jordán völgyét válassztották inkább, elkerülve ezzel a megvetett Samáriát. Az útirány megválasztásával Jézus zsidó létére „kockáztatja” a felpogány helyi lakossággal való találkozás lehetőségét.

*5 és így jutott el Samária egyik városához, amelynek Sikár volt a neve. Ez közel volt ahhoz a birtokhoz, amelyet Jákob adott fiának, Józsefnek. 6 Ott volt Jákob forrása. Jézus akkor az úttól elfáradva leült a forrásnál; az idő délfelé járt. 7 Egy samáriai asszony jött vizet meríteni. Jézus így szólt hozzá: „Adj innom!” 8 Tanítványai ugyanis elmentek a városba, hogy ennivalót ve-
gyenek.*

Fontos momentum a napszak megjelölése, nyilvánvaló benne a célzatos-ság szándéka. Évezredes hagyomány, hogy az asszonyok, nők feladata a kútra járás... Eszembe jutott Ábrahám öreg szolgájának esete, aki egy kútnál keres párt Izsáknak. *(A városon kívül megpihentette a tevéket egy kútnál, estefelé, amikor az asszonyok vizet meríteni jártak.⁹)* A kút a találkozások, a kapcsolat-teremtések, barátságok ápolása, a közösségi élet helyszíne is. A vízhozatal időszaka a kora reggel vagy az este, de semmiképp sem a déli hőség! A samáriai asszony sérült lelki hátteréből kezdünk valamit megsejteni: úgy tűnik, hogy a nő rejtőzködik, mintha takargatnivalója lenne! Inkább vállalja a kellemetlen meleget, csak hogy ne kelljen találkoznia, beszélgetésbe elegyednie másokkal. A kút most (kivételesen) nem üres. Jézus a „kasztrendszer” figyelmen kívül hagyva megszólítja a többszörösen marginális szereplőnek tűnő asszonyt. Jézus nyitja a beszélgetést. Ez a párbeszéd-kezdeményező attitűd az evangéliumokból gyakran látható számunkra.

Jézus samáriait szólít meg, ezzel élesen elkülönült kulturális közösségeket kapcsol össze. **Jézus dialektusában** az előítéletektől mentes, **kapcsolatépítő** hozzáállás készsége körvonalazódik. A két szereplőről elmondható (kontextuális ismereteink alapján is), hogy az egyik egy párbeszédkereső, a másik a nyilvános kommunikációt végletesen elkerülő személyiség. A kommunikáció elkerülésének (valószínű, hosszabb ideje gyakorolt) technikája most kudarcot vallott. Hogyan viselkedik ebben a kínos helyzetben az asszony?

9 *A samáriai asszony ezt mondta: „Hogyan? Te zsidó létedre tőlem kérsz inni, mikor én samáriai vagyok?” Mert a zsidók nem érintkeztek a samáriaiakkal.*

Érdekes dialektus körvonalazódik ebből a megnyilvánulásból. Az asszony neme és faji hovatartozása ellenére egyáltalán nem marginális szereplőként viselkedik. Magatartása nem behódoló. Többszörösen alacsony státusa ellenére a viselkedése dominánsnak, agresszívnek tűnik. Tannen tipizálását figyelembe véve föllépésének dialektusa ellentétes nemi hovatartozásával. A támadó kommunikációs jelleg azonban nem a státuskereséssel, pozíciószerezési törekvéssel, a másik fölé kerekedés szándékával magyarázható. „Legjobb védekezés a támadás.” A verbális agresszió a kommunikációelkerülés újabb megnyilvánulási formája. Lelki aspektusokat figyelembe véve megerősödik korábban megfogalmazott feltevésünk, a nő hárít, az asszonynak takargatnivalói vannak.

10 *Jézus így válaszolt: „Ha ismernéd az Isten ajándékát, és hogy ki az, aki így szól hozzád: Adj innom!, te kértél volna tőle, és ő adott volna neked élő vizet.”*

Jézus nem törődik a kioktató stílus hierarchiát sértő megnyilvánulási formájával. Nem veszi föl a kesztyűt, nem indít verbális háborút. Az agresszió ellenére nem engedi át a kommunikáció irányítását. Nem törekszik annak

⁹ Lásd 1Mózes 24,11.

lezárására. Sőt a kisiklott beszélgetést helyreteresi, visszavezeti az általa választott mederbe. Dialektusára a segítőkészség (10b), a kapcsolatfenntartás szándéka jellemző.

11 *Az asszony így szólt hozzá: „Uram, meritőedényed sincs, a kút is mély: honnan vennéd az élő vizet? 12 Talán nagyobb vagy te atyánknál, Jákobnál, aki ezt a kutat adta nekünk, és aki maga is ebből ivott, sőt fiai és jószágai is?”*

A nő nem változtat verbális stílusán, nyelvi modora továbbra is kioktató és lekezelő. Sőt ismeretbeli fölényét fitogtatja (12).

13 *Jézus így válaszolt neki: „Aki ebből a vízből iszik, ismét megszomjazik, 14 de aki abból a vízből iszik, amelyet én adok neki, soha többé meg nem szomjazik, mert örök életre buzgó víz forrásává lesz benne.”*

Jézus elkerüli a kommunikációs zsákutcát, kitér a harc elől, de nem adja föl. Az általa választott témánál maradvá továbbviszi a beszélgetés fonalát.

15 *Az asszony erre ezt mondta: „Uram, add nekem azt a vizet, hogy ne szomjazzam meg, és ne kelljen idejárnom meríteni!”*

Az asszony beszédmodora változik. Jézus kitartó ragaszkodása az élő víz témakörhöz úgy látszik, felkelti érdeklődését. Hátha tényleg van valami Jézusnál, amiért érdemes egy kicsit alázatosabb hangot megütni. Praktikus ajándék lenne egy „mobilforrás”, egy olyan víznyerési lehetőség, amellyel elkerülhető a kúthoz járás állandó, duplán kellemetlen macerája. Nem kéne kínos találkozások, párbeszégeket kockáztatni és a napon izzadni...

16 *Jézus így szólt hozzá: „Menj el, hívd a férjedet, és jöjj vissza!”*

Bár az asszony dialektusa változott, Jézus érzékeli, hogy a nő még mindig félreérti a beszélgetést. Jézus szeretné igazi szándékát nyilvánvalóvá tenni, megértetni az élő víz igazi értékét és jelentőségét. Ehhez azonban mélyebbre kell hatolni a nő magánéletébe, a problémagóc kikerülése a megértés (megtérés) lehetőségét kockáztatná, meg kell változtatni a beszélgetés menetét. Azt is mondhatnánk, hogy a kényes felszólítás (16) „kiugrasztja a nyulat a bokorból”. A válasz szokatlanul szűkszavú:

17 *Az asszony így válaszolt: „Nincs férjem.” Jézus erre ezt mondta: „Jól mondtad, hogy férjed nincs, 18 mert öt férjed volt, és akivel most élsz, nem férjed: ebben igazat mondtál.”*

Most áll össze előttünk a kép! Az el nem mondott történet megelevenedik. A hárítás, a rejtőzködés igazi oka, a magánéleti krízis mélysége nyilvánvalóvá válik Jézus válaszából.

Az asszony öt férjet „fogyasztott el”, aligha haltak meg természetes úton, a kapcsolatok egy része másképp szakadhatott meg. Jézus korában a férfiaknak könnyű volt a válás, az asszonyoknak szinte lehetetlen... Az asszony újra és újra kudarcot vallott párkapcsolataiban. Többszörösen átélhette az értéktelenség, kitaszítotttság érzését: én senkinek sem kellek. Nem tudta megtartani a férjeit... Mindehhez még hozzájött a zárt közösségek elkerül-

hetetlen intrikája is. Nem csoda, ha kemény és kerges a lelke! Természetesen nem célozom fölmenteni a samáriai asszonyt, és csupán a férfiakat hibáztatni, a krízisek mögött a nő részéről elkövetett, ismétlődő hibák is ott sorakozhatnak (talán a konfliktushelyzetek rossz kezelése, perlekedő magatartás, domináns, agresszív attitűd férfiakkal szemben... csak találgatni lehet).

19 Az asszony ekkor így felelt: „Uram, látom, hogy próféta vagy. **20** A mi atyáink ezen a hegyen imádták az Istent, ti pedig azt mondjátok, hogy Jeruzsálemben van az a hely, ahol Istent imádni kell.”

Érdekes az asszony magatartása, nem omlik össze, nem törik meg. Muszáj elismernie, hogy Jézus több, mint egyszerű ember (19), de szembenálló pozícióját nem adja fel, nem lesz alázkodó. Az előbb történelmi és helyismeretével „vágott fel” (12), most vallási kérdésekkel „teszteli” Jézust, jelezvén, hogy vallásos ismereteivel méltó beszélgetőpartnere lehet még egy zsidó prófétának is. Kényes kérdést tesz fel, mely magában rejtje az újabb konfliktushelyzetet, hiszen Jézus ha igazán ortodox zsidó, akkor csak egyféleképpen válaszolhat... Természetesen a kérdésfeltevés mögött a témaelterelés ismételt szándéka is tetten érhető: mindenről beszélhetünk, csak a személyes problémámról ne...

21 Jézus így válaszolt: „Higgy nekem, asszony, hogy eljön az óra, amikor nem is ezen a hegyen, nem is Jeruzsálemben imádjátok az Atyát! **22** Ti azt imádjátok, akit nem ismertek, mi azt imádjuk, akit ismerünk, mert az üdvösség a zsidók közül támad. **23** De eljön az óra, és az most van, amikor az igazi imádói lélekben és igazságban imádják az Atyát, mert az Atya is ilyen imádkozókat keres magának. **24** Az Isten Lélek, és akik imádják őt, azoknak lélekben és igazságban kell imádniuk.”

Jézus válasza meglepő. Nem úgy reagál, ahogy egy zsidó prófétának illene, Jézus válasza nem tipikus, nem sztereotip, nem kiszámítható, nem követi a konvenciókat. Egy olyan harmadik válasszal áll elő, ami teljesen új megvilágításba helyezi az istentisztelet lényegét.

Jézus nem úgy tanít, mint az írástudók, a farizeusok, Jézus kommunikációjában van valami olyan plusz, amit a hallgatóság szinte mindig megérez: „Tanításával ámulatba ejtett mindenkit, mert úgy tanított, mint akinek hatalma van”,¹⁰ hatalma, és nemcsak tudása. Ez a hatalom kezd körvonalazódni az asszony válaszában is, kezdi megsejteni Jézus igazi kilétét.

25 Az asszony így felelt: „Tudom, hogy eljön a Messiás, akit Krisztusnak neveznek, és amikor eljön, kijelent nekünk mindent.” **26** Jézus ezt mondta neki: „Én vagyok az, aki veled beszélek.”

Jézus a beszélgetés csúcspontján kitárulkozik (26). Beszédmodora különleges hatalmat takar, de dialektikája a szadduceusok, írástudók, farizeusok öncélú felsőbbrendűséget hirdető faji, nemi nyelvi dialektusával szemben továbbmutat

¹⁰ Márk 1,22.

önmagán, Istenhez utal. „*Én vagyok az út, az igazság és az élet; senki sem mehet az Atyához, hanemha én általam.*”¹¹

Jézus párbeszédet kezdeményez, de nem azért, hogy leigázzon, szétszakítsa, elválasszon, hanem hogy az emberek várakozását beteljesítve híd legyen Isten és ember között. Beszélgetésének célja összekötni a földet az éggel, áthidalni népek, törzsek, nemek között terülő szakadékokat. „*Krisztusban tehát nincs zsidó, sem görög, nincs szolga, sem szabad, nincs férfi, sem nő, mert ti mindnyájan egyek vagytok a Krisztus Jézusban.*”¹²

27 Tanítványai éppen ekkor jöttek meg, és csodálkoztak azon, hogy asszonnyal beszél, de mégsem mondta egyikük sem: „*Mit akarsz, vagy mit beszélsz vele?*”

A tanítványok – zsidó előítéletek reprezentánsaiként – ezzel a ki nem mondott kérdéssel csatlakoznak a beszélgetéshez hangtalanul. Szemmel láthatólag nem értik a kút mellé telepedés igazi lényegét...

28 Az asszony pedig otthagyta korsóját, elment a városba, és szólt az embereknek: **29** „*Jöjjetek, lássátok azt az embert, aki megmondott nekem mindent, amit tettem: vajon nem ez-e a Krisztus?*”

A beteg Jézusnál meggyógyult, a *metanoia* nyilvánvaló... Az asszony nemcsak a korsóját hagyja ott Jézus lábánál, hanem régi életét is. Önként keresi a nyilvánosságot, a tömeget, amelyet azelőtt végtelenül került. Már a közösség megtalálása, nem pedig kerülése a cél. A szégyenérzetet föl váltotta valami más, kincset talált, amiért megéri vállalni a nyilvánosság kockázatát.

30 Erre azok elindultak a városból, és kimentek hozzá.

Az életváltás újabb példajaként a nyilvános bizonyágtétel sikeres és hiteles, tömegeket mozgat az, aki addig minden embert került...

31 Közben kérték őt a tanítványai: „*Mester, egyél!*” **32** Ő pedig azt mondta nekik: „*Nekem van eledelem, amit egyem, amiről ti nem tudtok.*” **33** A tanítványok erre egymást kérdezték: „*Valaki talán hozott neki enni?*” **34** Jézus ezt mondta nekik: „*Az én eledelem az, hogy teljesítsem annak akaratát, aki elküldött engem, és bevégezzem az ő munkáját.*” **35** Vajon nem ti magatok mondjátok-e, hogy még négy hónap, és jön az aratás? Íme, mondom nektek: emeljétek fel a szemeteket, és lássátok meg, hogy a mezők már fehérek az aratásra! **36** Az arató jutalmat kap, és begyűjti a termést az örök életre, hogy együtt örüljön a vető és az arató. **37** Mert ebben az esetben igaz a közmondás, hogy: más a vető, és más az arató. **38** Én elküldtelek titeket, hogy azt arassátok, amiért nem ti fáradtatok: mások fáradoztak érte, ti pedig az ő munkájukba álltatok be.”

Egy újabb párbeszéd kezd kibontakozni Jézus és a tanítványok között, akik számára érthetetlen Jézus gondoskodásukat semmibe vevő magatartása. Még mindig nem értik a samáriai utazás lényegét...

¹¹ János 14,6.

¹² Galata 3,27–28.

Az Isten iránti engedelmesség az a titokzatos eledel, amely Jézust igazán élteti. Jézus egész életművére gondol, és ez annyira betölti, hogy testi szükségletei egészen háttérbe szorulnak.¹³ Egy speciális része küldetésének a samáriai misszió. A tanítványok gondolkodásmódja azonban annyira a földiekhez tapad, annyira a földi dolgok határozzák meg őket, hogy egyáltalán nem képesek megérteni Jézus szavait.

39 Abból a városból pedig a samáriaiak közül sokan hittek benne az asszony szava miatt, aki így tanúskodott: „Megmondott nekem mindent, amit tettem.” 40 Amikor tehát a samáriaiak Jézushoz értek, kérték őt, hogy maradjon náluk. És ott maradt két napig. 41 Az ő szavának sokkal többen hittek, 42 az asszonynak pedig meg is mondták: „Már nem a te beszédedért hiszünk, hanem mert magunk hallottuk és tudjuk, hogy valóban ő a világ üdvözítője.”

A tanítványokkal folytatott beszélgetés közbeeső jelenete után folytatódik a samáriai asszony története.

A Jézussal való találkozás olyan gyökeres változásokat generált ennek az asszonynak az életében, hogy az, aki addig került negatív tapasztalatai miatt a közösséggel való beszélgetés élethelyzeteit, most egy egész település igehirdetője és evangelizátora lesz.

Jézus megváltoztatta a kommunikációhoz való viszonyát, sőt sikeres kommunikátorrá tette: sokan hittek az asszony szavai miatt (39).

Az igehirdetés nyomán hit támad, a hitből bizonyosságtétel, hitvallás Krisztus mellett. „Tudjuk, hogy valóban ő a világ üdvözítője (σωτηρ)¹⁴.” (42) Jézus méltóságjelzői közül az evangéliumban csak itt találjuk ezt a jelzőt, egyébként az 1János 4,14-ben fordul elő. Jézus a világ megváltója, megtartója, aki által az értelmes életben, az örök életben részesül az ember, minden ember, zsidó és samáriai, férfi és nő egyaránt.

Összegzés

Az eddigiekben részletezett bibliai dialógusban az Úr Jézus Deborah Tannen elméletének fényében nem a férfi szerep nemi dialektusának megfelelően alakítja kommunikációját. Megfogalmazott gondolataiban, a párbeszéd vezetésében a meg

¹³ János 5,30–6,38.

¹⁴ Ez a krisztológiai méltóságjelző emlékeztet a János 3,16-ra. Isten szeretetéből megváltó test született. Krisztus a világ megváltója, aki egyaránt zsidóké és samaritánusoké, Izrael és minden nép minden tagjé. Benne a hellénista kor megváltó után való sóvárgása beteljesedett. Jézust azzal a méltóságjelzővel illették, amely a legtekintélyesebb földi hatalom, a római császárok méltóságjelzője volt. Ez a hitvallás a hellénista műveltségű kor valamennyi népe számára kiemeli Jézus kozmikus, univerzális jelentőségét. – *A Szentírás magyarázata*. Budapest, Kálvin, 1995. 3. köt.

nem szűnő kapcsolatteremtési készség fedezhető fel. A verbális kihívás és támadási sorozat ellenére különleges hatalmi helyzetében sem használja fegyverként a kommunikációt a teremtmény Logos. A fennálló hierarchikus viszonyokhoz (nemi, faji hovatartozás) való ragaszkodás Jézus dialektusában nem érzékelhető. Beszédében nem törekszik pozíciószerezésre, imidzs- vagy státuszépítésre, bár többször is önmagára mutat, ezt mégsem öncélúan teszi. A nyelvi stílusát, beszédmodorát kontrollált módon úgy tudja használni, hogy beszélgetőpartnerét megnyerje Isten országának.

Érdekes elgondolkozni azon, mi lett volna, ha Jézus már az elején a nemi dialektusok szabályrendszerében megfogalmazott forgatókönyv szerint reagál. Tannen elméletében kifejti: „a férfiak olyan figyelmeztetőrendszerrel rendelkeznek, amelyet az a jel hoz működésbe, ha megmondják nekik, mit csináljanak.” Jézust a samáriai asszony rögtön az elején „helyreteszi”, hiszen kifejezésre juttatja, hogy Jézus mit nem tett helyesen. Ez a kezdeti szituáció nő és férfi (pláne zsidó és samáriai) viszonyrendszerében Tannen szerint a konfliktus kialakulásának tipikus helyzete. A konfrontáció elmarad, mert az Úr Jézus képes a nemi, faji ösztönös viselkedési minták fölé emelkedve küldetése céljára koncentrálni.

Ha a dialógus másik szereplőjére fókuszálunk, akkor azt látjuk, hogy a samáriai asszony sem „hozza a papírformát”. Dialektusában nehezen ismerhetők fel a női nemi nyelv elemei, megnyilvánulásai sokkal inkább a Tannen által megfogalmazott férfi dialektus jellegzetességeit hordozzák. Támadóan, kihívóan kommunikál. Frontokat nyit, pozíciószerezéssel próbálkozik marginális háttere ellenére. Hogy a beszélgetés nem fut zátonyra mindjárt az elején, az nem rajta múlik.

Megállapítható azonban, hogy a dialógus résztvevői nem tekinthetők nemük átlagos képviselőinek. Mindketten eltérnek a Tannen által megfogalmazott dialektikus sztereotípiáktól, ami a szereplők nem mindennapi lelki hátterével magyarázható. Nemének korlátai nem ejthetik foglyul Jézust, az Isten-Embert. A samáriai asszony nem tipikus viselkedése mögött pedig súlyos személyes lelki válságok húzódnak. Az elutasítottság, a kirekesztettség érzése alapjaiban határozza meg mindennapi életritmusát, viselkedési mintáját. Az életvitele, balsikerű párkapcsolati múltja miatt megvetett és közösségből kirekesztett nő kihívó reakcióival csupán szabadulni, menekülni szeretne. De amikor a beszélgetés elől lehetetlen a kitérés, akkor hárít, terel, visszavág. Az arrogáns föllépés önvédelmi reflexszel, rejtőzködési szándékkal magyarázható.

Jézus kommunikációjának elemzésénél megfogalmaztuk, hogy dialektusát nem befolyásolja az ösztönszerűség.

A másik szereplő viselkedése, beszédmodora viszont az emberrel találkozó vadállat tipikus primitív viselkedésmintáját hozza, amely a találkozást mindenáron elkerülni igyekszik, de ha a kitérés lehetetlenné válik, támadó magatartásformát ölt, nem azért, mert gonosz, hanem mert mindenáron menekülni akar, a sebzés-sebesülés kockázatát is beleértve.

Jézus megértve, megérezve a nő sebzett vad lelkiállapotát, a beszélgetés útján türelemmel viszi tovább beszélgetőpartnerét az életváltás útján meg-megállva a megtérés stációinak állomásain:

- a várakozástól eltérő beszélgetést kezdeményez (7 és 27b)
- kihívó kérdésre (9) adott válasszal (10) bizonyítja, hogy nem ellenséges
- kifejezi segítségnyújtási készségét (10 és 14)
- nem engedi eltéríteni a beszélgetés irányát (10, 13, 21 stb.)
- rámutat a probléma gyökerére (16, 18)
- nem hagyja figyelmen kívül az elhangzó kérdéseket, teológiai, vallási felvetésekre készségesen válaszol (21)
- rámutat a megoldás útjára (26).

Jézus dialektikája, kommunikációja célt ér (a vallásos asszonyból megszabadított hívő nő lesz), *metanoiát* eredményez, amely az Újszövetségben az egyszeri és megismételhetetlen életváltás¹⁵ szava. Az átalakulás nyilvánvaló előttünk: a menekülő, társaságot kerülő személyiség a megváltóval való találkozás után kinyílik (nemcsak a korsót hagyja Jézus lábánál, hanem bűnterheit is, a vegetatív lélek¹⁶ fölszabadul). Jézustól elfogadja az élő vizet. („Amikor a test káprázatától a szív megszabadul, az élet újra ömleni kezd belé az Élet Forrásából, Istenből.”¹⁷) Csia Lajos megfogalmazása szerint: „Maga a felfogásváltoztatás, a *metanoia* azonban nem több, mint egy elnyomott országba a felszabadító csapatok behívása.”¹⁸ A felszabadult lélek első útja szolgálatra visz azok felé, akik elől addig menekült. Nem szégyelli tovább múltját, nyíltan vállalja elrontott életét, és átadja az örömhírt (29). Átadott élete eredményes, hatékonyan mozgósít (39).

Személyes élmények, érzések a nemek dialektusa és a jézusi párbeszéd nyomán

Deborah Tannen dialektikai kategorizálását elfogadhatónak tartom, a nemeknek megfelelő attitűdöket saját dialektusomban is gyakran tetten érek, de semmiképp nem tartom ezen nyelvi jelenségeket hivatkozási alapnak beszédben (nőkkel, alacsonyabb státusúakkal szemben) elkövetett hibáimra. Tannen tetszetős elmélete sajnos kísértés lehet a férfiaknak arra, hogy bocsánatkérés helyett dialektikai beállítódásra, működésbeli különbségekre hivatkozzanak.

¹⁵ Almási Tibor: *Hermeneutika. A bibliaértelmezés elmélete és gyakorlata*. [Szokolya]. Gyúró Art-Press, [1999].

¹⁶ Lásd Csia Lajos: *A Római levél főbb fogalmai*. Budapest, 1939.

¹⁷ Uo.

¹⁸ Uo.

Az ember nem ösztönlény, nem lehet faja nemi csoportjának a rabja, bizonyos élethelyzetekben kötelesség ezen kategóriák fölé emelkedni (önmegtagadás), és másképp szólni, tenni, mint azt bizonyos (világi) előfeltételezések indokolnák. Éppen ezért pozitívnak tartom Tannen azon megállapítását, miszerint a nemi nyelvek úgy, ahogy bármely nyelv, tanulhatóak. Tannen érzékenységre nevelésre buzdítja a férfiakat, amit Em Griffin rögtön alkalmazni is szeretne: „Minden alkalommal, amikor a feleségem, Jean a problémáiról beszél, vagy tárgyilagos elemzésbe kezdek, vagy bedobom magam és megpróbálom a dolgokat elrendezni azért a nőért, akit szeretek. Most már tudom, hogy Jean szívesebben hallana tőlem valami olyasmit, hogy »érzem a fájdalmadat«.”

A Biblia elveti a közönyt, és érzékenységre, ráhangolódásra oktat („örüljete az örülőkkel, sírjatek a sírókkal”), de nem követeli a nemiség megtagadását. Etalonokat állít elénk (Úr Jézus), nemi viselkedési mintát ír le (például Efezus 5). A nyelvhasználatban is szabályoz (az ige megerősíti a nyelv fegyver voltát – a már idézett Jakab 3,4–10), és biztat a helyes nyelvhasználatra: „mondjatek egymásnak zsoltárokat, dicséreteket és lelki énekeket; énekeljete és mondjatek dicséretet szívetekben az Úrnak...” (Efezus 5,19).

A bibliai történettel kapcsolatban pedig két magatartásforma áll előttünk:

– a jézusi, aki még fáradtan és szomjasan is beszélgetési lehetőséget teremtő, bármikor kommunikációra kész hozzáállással rendelkezett (lásd még: „Akkor elvonult velük egy csendes tájakra... Amikor a nép megtudta, utána ment. Szívesen fogadta őket, és beszélt nekik az Isten országáról” – Lukács 9,10–11)

– az asszonyra a kommunikációs helyzeteket elkerülő magatartás a jellemző.

A történet azt kérdezi tőlem, hogy egyéni szükségleteimet háttérbe szorítva tudok-e bármikor beszélgetésre kész állapotot magamra öltetni (szomjúságot, éhséget elfelejteni), és krisztusi dialektikával faji, nemi beállítottságok fölé emelkedve előítéletektől mentes, értékes és célravezető kommunikációt folytatni bárkivel, hasonlóan Pál apostolhoz is, aki úgy fogalmaz: „Zsidóknak tudniillik olyan lettem, mint zsidó, hogy a zsidókat megnyerjem, törvény alatt valóknak, mintha törvény alatt lévő volnék, pedig nem vagyok törvény alatt, hogy a törvény alatt lévőket megnyerhessem, a törvény nélkülieknek, mintha törvény nélküli volnék, pedig nem vagyok Isten törvénye nélkül, hanem a Krisztus törvényében vagyok, hogy a törvény nélkülieket megnyerjem. Az erőtléneknek erőtlenné lettem, hogy az erőtlenekeket megnyerjem, mindenkinek mindenné lettem, hogy minden módon megmentsek némelyeket.” (1Korinthus 9,20–22)

Felhasznált irodalom

- Almási Tibor: *Hermeneutika. A bibliaértelmezés elmélete és gyakorlata.* [Szokolya], GyuRó Art-Press, [1999].
- *Biblia.* Budapest, Kálvin, 1997.
- Csia Lajos: *Öember és újember. Bibliai lélektani kérdés.* Budapest, Jövő Ny., [1947].
- Csia Lajos: *A Római levél főbb fogalmai.* Budapest, 1939.
- Griffin, Em: *Bevezetés a kommunikációelméletbe.* Budapest, Harmat, 2003.
- *A Szentírás magyarázata.* Budapest, Kálvin, 1995.
- *Az Új Testamentum.* Ford. Csia Lajos. Palos Verdes Estates, World Bible School, 1978.

SZERVEZETI ALAPKOMPETENCIÁK; a tudással és a tehetséggel való gazdálkodás

HAJNAL ZOLTÁN

Bevezetés

A keresztyén közösség gyülekezetekben összegyülekezve éli hívó életét, végzi missziói szolgálatát. A pünkösdi eseményeket követően megalakult első jeruzsálemi gyülekezet és a mai gyülekezetek felépítésükben, működési struktúrájukban jelentősen különböznek egymástól. De nem is kell ilyen messzire menni az időben elég, ha egy-egy gyülekezeti közösség jelenét és néhány évvel, évtizeddel ezelőtti múltját hasonlítjuk össze, akkor is jelentős különbségeket fogunk felfedezni. Miből fakadnak a folyamatos változások? Melyek azok a hatások, amelyek folyamatosan jelen vannak a közösségek életében, amelyeket nem lehet figyelmen kívül hagyni?

Jelen dolgozatban a kérdést egy szempontból szeretném megvizsgálni. A Hamel és Prahalad által 1990-ban kidolgozott, a vállalatok alapkompétenciáiról szóló elmélete alapján szeretném megvizsgálni, hogy a keresztyén közösségekben léteznek-e olyan alapkompétenciák, amelyek meghatározhatják a gyülekezetek szervezeti felépítését, missziói munkáját. Ha léteznek, akkor melyek azok, és miként határozhatják meg a közösség életét?

A dolgozat második felében a tudás és a tehetség menedzselésének kérdéseivel foglalkozok, amelynek szintén nagy szerepe van abban, hogy a gyülekezeti közösség jól és küldetésének megfelelően működhessen.

Az alapkompétenciák elmélete

Az általánosan gyakorolt vezetés stratégiai szempontok alapján kívülről befelé ható módon közelíti meg egy szervezet felépítését. Ebben az esetben a vezetés az ügyfelet és a versenyt állítja a középpontba, a szervezet struktúrája

a kialakul és már meglévő helyzetéhez igyekszik minél jobban alkalmazkodni. Amikor egy vezető az általa irányított szervezett alapkompenciáit figyelembe véve irányít, akkor nem csupán kívülről befelé gondolkozik, hanem belülről kifelé is. Ilyenkor az „alapkompenciák egy szervezet speciális, integrált és alkalmazott ismereteinek, képességeinek és attitűdjeinek kombinációjára vonatkoznak, amelyeket a stratégiai döntések alapjául kell használni”¹

Ez a szemléletmód egy szervezet számára lehetővé teszi, hogy egyedi szervezeti tulajdonságai versenyelőnyt jelenthessenek számára, amelyeket azonosítani, illetve fejleszteni kell annak érdekében, hogy a kialakuló versenyelőny növekedjen, vagy legalább megmaradjon.

Az elmélet a vezetőket arra ösztönzi, hogy olyan kérdéseket tegyenek fel, mint:

- „Milyen értéket fogunk nyújtani ügyfeleinknek, mondjuk, tíz év múlva?
- Milyen új »kompetenciákat« (képességek és technológiák kombinációját) kell majd kifejlesztenünk vagy megszerezniünk, hogy valóban kínálni tudjuk ezt az értéket?

– Hogyan hat mindez az ügyfeleinkkel való interakcióra?”²

Egy szervezet alapkompenciáiról való gondolkozás – egyáltalán minden próbálkozás, amely az alapkompenciákat próbálja meghatározni – ösztönzőleg hat arra, hogy a szervezetben meglévő belső erők ne maradjanak kihasználatlanul, hanem újragondolás következtében felhasználásra kerülhessenek. Ez azt eredményezheti, hogy a jövőben olyan termékek és szolgáltatások jelenjenek meg, amelyek ma még talán nem is léteznek, vagy megvalósítása a jelenben teljességgel elképzelhetetlen.

A vezető feladata az, hogy az alapkompenciák meghatározását követően megpróbálja megfogalmazni, hogy milyen is lesz az a jövő, amelynek megvalósítása a szervezet feladata. Az elmélet kifejlesztői ezt „előrelátásnak” (foresight) nevezik, amelynek birtokában az alapkompenciákról való gondolkozás folyamata során a vezetés segítséget kap abban, hogy felmérje: milyen lehetőség van a jövő megragadására.

Az előrelátás érdekében a vezetőnek az általa vezetett szervezetet nem csupán különféle egységek kombinációjának egységeként kell látnia, hanem alapkompenciák gyűjteményeként is kell rá gondolni. Fontos, hogy a vezető megértse a mögöttes funkcionalitásokat is, valamint hogy a teljesítményt konkrét folyamatokkal, termékekkel és szolgáltatásokkal együtt szemlélje. Ez segít abban, hogy meg lehessen határozni, melyek a szervezet egyedülálló kompetenciái, illetve hogy melyek lehetnek azok.

¹ Steven ten Have, Wouter ten Have, Frans Stevens, Marcel van den Elst: Legsikeresebb vezetési modellek, Budapest, Manager Könyvkiadó, p. 54.

² uo.

Amikor a vezetésnek kialakul az elképzelése a szervezet alapkompenciáiról, meg kell alkotni a stratégiai architektúrát. Ez nem üzleti tervet jelent, hanem olyan keretet, amely felkészíti a szervezetet a feltáruló lehetőségekből adódó nyereségek megragadására.

Az alapkompenciák meghatározása segíti a vezetést abban, hogy meghatározza a szervezet azon erősségeit és képességeit, amelyek megkülönböztetik versenytársaitól.

A szervezeti kompetencia egyéni és kollektív képességek, szaktudás, és kapacitások összessége, ha az alapkompenciák olyan személyek fejében vannak elrejtve, akik kilépnek a szervezetből, akkor fontos átgondolni, hogy mik a szervezet valós alapkompenciái.

„Az alapkompencia szemlélet fő haszna abban rejlik, hogy felismeri az emberek, a képességek és technológiák komplex kölcsönhatását, és szerepét a jó teljesítmény elérésében, egyszersmind hangsúlyozza a tanulás szerepét.”³

Teológiai reflexió

A keresztyén közösségeknek azt a küldetését, amelyet Krisztustól kaptunk – „Menjetek el tehát, tegyetek tanítvánnyá minden népet, megkeresztelve őket az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevében, tanítva őket, hogy megtartsák mindazt, amit én parancsoltam nektek; és íme, én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig.”⁴ – nagy kihívás betölteni. Olyan világban élünk, amelyben a „felvevő piac” nagy, az emberi életek „nagy keresletet” mutatnak, azonban önmagában nem sok segítséget jelent ennek a kívülről befelé irányuló szükségnek a felismerése abban, hogy miként lehetne az evangélium üzenetét eljuttatni a körülöttünk lévő emberek felé.

Sokszor a közösségek missziós kezdeményezéseit a kor nyújtotta lehetőségek és eszközök határozzák meg. Ezek a lehetőségek ugyan azt a látszatot sugallják, hogy az egyház „halad a korral”, hiszen keresi és megtalálja azokat a kommunikációs csatornákat, kapcsolati eszközöket, amellyel a modern embert el lehet érni. Azonban minden esetben fontos megvizsgálni azt, hogy egy ilyen kívülről befelé irányuló szükség kielégítése valóban alkalmas-e arra, hogy az evangélium üzenetét maradéktalanul közvetítse, megtéréseket, lelki megújulásokat munkáljon.

Hasznos mindenekelőtt pontosan meghatározni, hogy melyek azok a sajátos jellemzői Isten gyülekezetének, amelyek egyedül a szentek közössé-

³ A tudás, készségek és kompetenciák tipológiája: fogalmi tisztázás és egy prototípus létrehozása (a CEDEFOP megbízásából elkészített kutatási beszámoló alapján az összefoglalót készítette: Falus Iván), Budapest, 2009

⁴ Mt 28,19–20

gében található meg, amelyekre különösen is fontos odafigyelnünk. Ezután lehet feltenni a kérdést: Hogyan lehet olyan lehetőségeket találni, a gyülekezeti missziót olyan módon felépíteni, amelyek a közösség sajátosságait kihasználva, segítenek az evangélium továbbadásában? Milyen szervezetet igényel a gyülekezeti közösségben?

A szervezetek alapkompenciáiról szóló elméletet az Ef 4,11–16 szakasza alapján vizsgálom, megpróbálva felmérni alkalmazhatóságát Isten népének az életére nézve.

Kompenciák a gyülekezetben

Keresztyén közösségekben a hívő élettel kapcsolatosan nem szoktuk használni a kompetencia kifejezést, helyette a kegyességi szóhasználatban két fogalom jelenik meg: a talentumok, illetve a kegyelmi ajándékok (karizmák). Bár önmagában a két kifejezés a kompetencia fogalmának⁵ csak azt a jelentését határozza meg, amely a szakértelemhez, a hozzáértéshez kapcsolható, mégis érdemes velük úgy foglalkozni, mint amelyek alapkompenciaként meghatározzák a gyülekezeti közösséget és annak munkáját, misszióját.

Az vizsgált igeszakaszban úgy olvassuk, hogy „ő »adott« némelyeket apostolokul, másokat prófétákul, ismét másokat evangélistákul, vagy pásztorokul és tanítókul”⁶. A kegyelmi ajándékok mindegyike, amelyeket Isten kinek-kinek úgy ad, ahogyan akarja⁷, „mindenkinek azért adatik, hogy használjon vele”⁸. A szakaszunkban olvasott Lélek adományok is azért adatnak, hogy általuk „felkészítse a szenteket a szolgálat végzésére, a Krisztus testének építésére”. Fontos tehát felismerni, hogy a kegyelmi ajándékok sokszínűségéből, melyek azok, amelyeket Isten a gyülekezet tagjainak ajándékozott.

A kívülről befelé irányuló szükségletekre való odafigyelés a gyülekezet értékeinek felismerésében elsőrenden pragmatikus szempontok szerint méri fel és strukturálja a közösség készségeit és adottságait. Így azonban Isten népének azok az értékei vesznek el, amelyek éppen az Istenhez tartozásból, a vele való szoros közösségből fakadnak.

A kegyelmi ajándékok felismerése segít abban, hogy belülről – a gyülekezeti közösségből – kiindulva lehessen megtalálni azokat a feladatokat, missziói lehetőségeket, amelyek potenciális lehetőségként, reális célkitűzésként megvalósíthatóak. Ehhez többre van szükség, mint objektív, tényszerű felmé-

⁵ Az idegen szavak és kifejezések szótára (Budapest, Akadémiai Kiadó, 1989) meghatározása szerint: 1. illetékesség, jogosság; 2. szakértelem. A magyar értelmező kéziszótár (Budapest, Akadémiai Kiadó, 1992) meghatározásában pedig: illetékesség, hatáskör.

⁶ Érdemes még hozzáolvasni azokat az igehelyeket, amelyek a karizmák felsorolásait tartalmazták: 1Kor 12–14; Róm 12; 1Pt 4

⁷ ld. 1Kor 12,11

⁸ 1Kor 12,7

résre. Imádságos csendesség, bibliatanulmányozó, Szentlélekre figyelő közösségekben élve lehet felismerni, hogy mely kegyelmi ajándékok vannak jelen a gyülekezeti közösségekben.

Előrelátás (foresight) a gyülekezetben

A Példabeszédek könyvében ezt írja Salamon: „Ha nincs kijelentés, elvadult a nép, de boldog lesz, ha megfogadja a tanítást”⁹, valamint: „Vezetés nélkül elbukik a nép, de segítséget jelent, ha sok a tanácsadó.”¹⁰ Az alapkompenciák (kegyelmi ajándékok, talentumok) felismerésére azért van szükség, hogy a gyülekezet vezetői – lelkipásztor, presbiterek – olyan irányt láttathassanak a közösséggel, amelyet követve megvalósulhat a gyülekezet növekedése. A kegyelmi ajándékok arra adatnak, hogy általuk Isten „felkészítse a szenteket a szolgálat végzésére, a Krisztus testének építésére, míg eljutunk mindnyájan a hitnek és az Isten Fia megismerésének egységére, a felnőttkorra, a Krisztus teljességét elérő nagykorúságra”.

A vezető feladata, hogy a gyülekezet változó összetétele mellett megtalálja azt a szervezeti felépítést, amely alkalmas arra, hogy a közösség betölthesse Krisztustól kapott küldetését. Érdemes szem előtt tartani az ApCsel 13,1–3-ban leírtakat, ahol Pál és Barnabás misszióba való kiküldetésének történetében jó példáját látjuk annak, hogyan indulhat egy új munkaterület felé a gyülekezet közössége. Az előrelátó vezetés kulcsát így találjuk ezekben a versekben: „Egyszer, amikor ezek (a gyülekezet szolgáló vezetői) az Úrnak szolgáltak és böjtöltek, ezt mondta a Szentlélek...” A karizmák, mint olyan kompetenciák, amelyek nem egyszerűen tapasztalaton, megszerzett ismeretek, tudáson alapulnak, hanem Isten szuverén ajándékozásából fakadnak csak az Istennel való közösség révén fedezhetők fel, határozhatók meg.

A gyülekezet „szervezeti egységei”

Állandó kérdés a gyülekezetekben, hogy milyen szolgálati egységek, missziói csoportok működjenek, melyeknek van létjogosultsága, melyek működésének, fenntartásának van haszna és valós értéke. Hasonlóan nagy kérdés, hogy a meglévő szolgáló csoportok mellé milyeneknek a létrehozására van szükség, mik szolgálják a gyülekezet épülését, munkálják a jövőjét.

Két olyan jellemző gyakorlat van a gyülekezetekben, amelyek a szervezeti egységek meghatározását meghatározzák. Az egyik a hagyományokra, a megszokott feladatok végzésére helyezi a hangsúlyt. A bejáratott szervezeti egységekben való gondolkodás a biztonságnak az érzetét hordozza ugyan magában, ám működésében mégis nehézkessé teszi a gyülekezetet. Azok a közösségek, ame-

⁹ Péld 29,18

¹⁰ Péld 11,14

lyek így építik fel magukat, nem valós kompetenciák alapján határozzák meg működésüket, hanem meglévő feladatokhoz próbálnak személyeket keresni. Ennek következtében nem ritkán vannak olyan szolgálói az ilyen közösségeknek, akik kötelességtudóan elvégzik a feladatukat, de örömtelenül, a kiégés állandó veszélyével végzik feladataikat. Ez pedig komoly kockázatát jelenti – nem ritkán meg is valósul – a környezettől, a misszió valós területtől való elszakadásnak. A másik meghatározó gyakorlat a szüntelen újítás. Alapvetően ezzel a gyakorlattal nem lenne semmi gond a közösségben, amennyiben nem a „mindenképpen és/vagy mindenáron” változtatni akarás határozza meg. Gyakran azonban a változtatás a generációk közötti feszültségből, a közösséget körülvevő környezet változásaiból, a kívülről (világból) befelé (gyülekezetre) irányuló hatások és lehetőségek határozzák meg. Különös meglátni azt, hogy ha így épül fel a gyülekezet szervezeti egysége, akkor egészen hasonló következményei vannak, mint a hagyományokhoz ragaszkodó struktúrában. Itt ugyanúgy meghatározott feladatokhoz keres formákat, szervezeti egységeket a gyülekezet, csak nem belülről jön a feladat meghatározása, hanem kívülről. Ebben az esetben is könnyű kezdetben lelkesedő, ám később „jó iparosként” kötelességtudatból dolgozó szolgáltatókat találni. természetesen mindkét gyakorlatnak vannak árnyalatai, most csupán a végletesnek tekinthető kockázatokat szerettem volna felmutatni.

A kegyelmi ajándékokkal élő gyülekezet, amelynek Krisztus a feje, élő szervezetként működik. „Az egész test pedig az ő hatására egybeilleszkedve és összefogva, a különféle kapcsolatok segítségével, és minden egyes rész saját adottságának megfelelően működve gondoskodik önmaga növekedéséről, hogy épüljön szeretetben.” Az élő szervezetre egyszerre jellemző az állandóság, illetve a megújulásra való szüntelen készség és képesség. A gyülekezeti tagság összetételének, a tagok közötti kapcsolatok minőségének, a környezet igényeinek és hatásainak folyamatos változása magával hozza a működési folyamatok, a szervezeti egységek és struktúrák változásának, megújulásának a szükségességét is. Mindezt azzal együtt, hogy vannak olyan alapvető szükségégek és feladatok, amelyek mindig jelen kell, hogy legyenek a közösségben: igehirdetés, imádkozás, diakónia, közösség. Az állandóságot ezeknek az alapvető szükségeknek kell jelenteni a gyülekezetben a változást, a megújulást pedig azok a formák (liturgiai és szervezeti) segíthetik, amelyek a közösség változó kompetenciáit figyelemmel kíséri.

A gyülekezetben megtalálható egységeket, meghatározzák azok a kompetenciák, amelyek adottságként, kapcsolati sajátosságként fellelhetők a közösségben. Ezeknek a felismerése a vezető (vezetők) feladata, amelyek mentén a gyülekezet munkája szervezhető.

A gyülekezet valós alapkompétenciája

A gyülekezet összetétele, a közösségben megtalálható kegyelmi ajándékok változhatnak, ezért fontos meghatározni, hogy miben rejlik a közösség valós alapkompétenciája.

A gyülekezet legfőbb meghatározója, amelyre építeni lehet nem más, mint Krisztus, aki a gyülekezet feje, a Szentlélek, aki kegyelmi ajándékokat ad, Isten aki, kegyelmébe vont be mindenkit, aki tagjává lett a gyülekezeti közösségnek. A Szentháromságban egy Istenben rejlik minden olyan alapértéke a gyülekezetnek, amelyek az evangélium üzenetét minden más valásnál, ideológiánál és filozófiánál értékesebbé teszi. Ezért is fontos, hogy „az igazsághoz ragaszkodva növekedjünk fel szeretetben mindenestől öhozzá, aki a fej, a Krisztus”.

Tudás és tehetség menedzselése

A keresztyén élet egyik szépsége, hogy nem automatizmusok, direkt utasítások és aprólékos szabályozás jellemzi. „Krisztus szabadságra szabadított meg minket”,¹¹ amellyel együtt jár, hogy folyamatosan Istenre figyelve szükséges élnünk. A gyülekezeti közösség is akkor eleven és pezsgő, a misszió is akkor tud válaszolni a kor kérdéseire és kihívásaira, ha ebben a szabadságban élve kreatívan gondolkodó és munkálkodó tagjai vannak, akik tudásuknak, adottságaiknak és tehetségüknek megfelelő szolgálatokat végeznek.

Ahogy egy munkakör betöltésénél komoly szerepet játszik, hogy a munkára jelöltek, milyen tudással rendelkeznek,¹² hasonlóan nagy figyelmet igényel annak a kiválasztása is, hogy ki az, aki a gyülekezeti élet egy-egy szolgálatát betöltse. Az Úr Jézusnak a talentumokról mondott példázatában¹³ olyan mozzanatokkal találkozunk, amelyekre egy vezetőnek fontos odafigyelnie, amelyeket a gyülekezeti közösségben való munka során sem szabad szem elől téveszteni.

Tehetség, adottság, mint vagyon

Mindaz a tehetség, amellyel egy-egy személy rendelkezik olyan Istentől kapott ajándék, amellyel gazdálkodni kell. Az emberi tudás olyan tőkét jelent a gyülekezet számára, amely az ajándékozó Isten tulajdonában van, és arra adott, hogy forgatva, hasznosítva kamatoztassuk azokat. Sáfárkodásra kaptuk

¹¹ Gal 5,1

¹² Tudás alatt nem csupán a megszerzett ismereteket értjük, hanem magába foglalja a tapasztalatokat, a reflexekké, intuíciókká rövidült gondolkodási és cselekvési algoritmusokat, beállítódásokat, attitűdöket is.

¹³ Mt 25,14–30. Fontos megjegyezni, hogy a talentum nem egyszerűen tehetség. Talentum alatt a keresztyén ember olyan adottságokat (olykor lehetőségeket) ért, amelyek Istentől adattak számára, hogy azt használja. A példázatbeli talentum nem a szolga tulajdona, hanem az azt kiosztó úré, mint ahogy a hívő életében jelenlévő talentumok sem olyan értékek, amelyekkel azt csinálhat, amit akar, hiszen nem tulajdona, hanem Istentől rábízott kincs. Amikor a következőkben tehetségről esik szó, az ebben a bibliai talentum értelemben értelmezendő.

mindazokat az adottságokat, amelyekkel rendelkezünk, azonban ez nem feltétlenül jelenti minden esetben és mindenkinél a természetes felismerést és használatot, hanem megfelelő vezetéssel ezt menedzselni, irányítani kell. A megbízatás Krisztus visszajöveteléig szól, amely azt mutatja, hogy a tehetséggel való gazdálkodásnak az ember teljes életére kiható jelentősége van.

A tehetségek sokoldalúsága és különbözőségei

A tehetség nem tekinthető állandónak, minden ember életében azonosnak. Isten „kinek-kinek képessége szerint” adja. A gyülekezeti közösségben a több tapasztalattal, érettebb gondolkozással tapasztalat, nagyobb teherbíró képességgel rendelkező tagokra nagyobb felelősséget lehet ráhelyezni, mint azokra, akik bármilyen szempontból gyengébbek.

Az adottságok felhasználásában fontos meglátni, hogy a példázatban szereplő Úr a szolgálaira „nem egy kaptafára készült, egyformán gondolkodó és cselekvő tömegként tekint”,¹⁴ hanem megelőlegezett bizalommal adta át a talentumokat, mint aki egyformán értékes és hasznos embernek tartja őket. A vezetőnek munkatársait úgy kell bánnia, mint önállóan gondolkodó és cselekvő, méltósággal rendelkező személyekkel, akiknek azonban eltérő érdeklődésük, motivációik, erősségeik és gyengeségeik vannak.

A különbözőségek meglátásánál fontos meglátni a helyzetben rejlő veszélyeket, csapdákat is. Két jellemzően veszély az irigység, illetve a felfuvalkodottság a gög. Az irigység eltakarja a saját adottságok értékét, a gögös felfuvalkodottság pedig sáfárkodás helyett az embert az önmagába vetett túlzott bizalom felé sodorja el.

A tehetség, mint induló tőke

Az Istentől kapott adottságokat, tehetséget nem szabad felélni, elhasználni, de még csak nem is arra adattak, hogy őrizve csupán magának használja fel az ember. A példázatban szereplő szolgák az első kettő „azonnal elindult, vállalkozásba fogott velük”, a megbízatást megérte, halogatás nélkül belekezdtek abba a feladatba, amely valószínűleg sok soha nem látott és tapasztalt kihívást tartogatott számukra.

Az elindulás soha nem egyszer feladat, a vezetőnek fontos feladata a kellő motiválás, hogy ne csak álmodozó, ám soha el nem induló tehetségek legyenek a közösségben. A motiválás során fontos lehet a kellő felkészítés, amely elsősorban az induláshoz szükséges legfontosabb ismeretek megfogalmazását és átadását jelenti. Minderre azért van szükség, mert sokaknál az elindulás a legnehezebb fázisa az útnak.

¹⁴ Tomka János, Bógel György: Vezetés egykor és most, Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2010, p. 133.

A talentumokról számot kell adni

A tehetségek gondozásában fontos mozzanat a teljesítmények értékelése. A realitásokat tükröző értékelés több szempontból is nélkülözhetetlen:

- segít meglátni, hogy mennyi időt és energiát kell (vagy érdemes) még befektetni a tehetség gondozásába,
- az érintett tehetség visszajelzéseket kap, amelyek segítségére lehetnek, hogy ne szálljon fejébe a dicsőség, ne váljon arrogánssá, követelőzővé,
- a megfelelő alapokon nyugvó teljesítménykezelés segítséget jelent a munkatársi közösségben a különböző adottságokból fakadó feszültségek csökkentésében, kezelésében.

A céloknak igazán megfelelő teljesítményértékelés nem számon kérés, hanem számadás. A kettő között a különbséget az jelenti, hogy míg az előbbi csupán az eredményt, az eredményességet nézi, addig az utóbbi pedig szem előtt tartja kiindulási helyzetet és a személyes lehetőségeket. Fontos mozzanata a bibliai példázatnak, hogy a számadó szolgák nem hasonlítgatják össze magukat és teljesítményüket szolgáló társaikkal, hanem a maguk munkájára és teljesítményére figyelnek.

A vezetőnek fontos figyelnie arra, hogy a közösségben ne egymás teljesítményéhez viszonyítva végezzék az értékelésüket, hanem „minden egyes rész saját adottságának megfelelően” kapja meg jutalmát. E nélkül nem teljesítményértékelés, hanem csupán összehasonlítás történik, amely jó talaja az irigységnek és a felfuvalkodottságnak és sok elkerülhető konfliktushoz vezet.

- Az értékelésnél arra érdemes odafigyelni, hogy:
- Mennyire sikerült elérni a kitűzött célokat?
- Sikerült-e megfelelni a munkatársnak a tőle elvárt követelményeknek?
- Van-e fejlődés az induláshoz – az előző értékeléshez – képest?
- Sikerült-e hozzájárulni a közösség életéhez, eredményes missziójához, jó híréhez?

A talentumok haszonra adattak

A példázatbeli harmadik szolga megőrizte ugyan a rábízott talentumot, ám mégis elmarasztalást kapott a számadáskor. Miért, hiszen nem okozott veszteséget, kárt?

Az elmarasztalás legfőbb oka a szolga restsége, lustasága. A lusta ember a munkára fordítandó energiáit a lehető legkisebbre redukálja le, csupán azzal foglalkozik, ami a legszigorúbban vett feladata, kötelessége. Ez a hozzáállás nem hordozza magában a fejlődésnek, a gyarapodásnak a lehetőségét, sokkal inkább a lemaradás, az elmaradás veszélye van benne. A lusta ember a közösségi munkát is negatívan befolyásolja, a munkatársak munkavégzésére is negatív hatással van.

„Sokan azt gondolják, nem kell különösebb erőfeszítéseket tenni a munkájukban, megbízatásukban, legfeljebb nem kapnak jutalmat. Ők nagyon té-

vednek, nincs olyan helyzet, hogy a kapott tehetséget, lehetőséget meg lehet őrizni az induló szinten. Vagy valóban komolyan vesszük az egész életen át tartó tanulás kihívását, vagy ellustálkodva az életet hagyjuk elamortizálni a talentumainkat.”¹⁵

Összegzés

Egy gyülekezet vezetőjének fontos feladata, hogy felismerje a közösség tagjainak talentumait és segítsen azok megfelelően gondozásában. Ebben a folyamatban a vezető legfőbb feladatai:

- segítse a gyülekezet tagjait talentumaik felismerésében,
- legyen nyitott az egyéni különbségekre, ne akarja sematizálni a személyeket és feladataikat,
- bátorítsa a gyülekezet tagjait talentumaik hasznosítására,
- gyakorolja a visszajelzést a munkatársai felé – mind a hiányosságok, mind pedig az erősségek, eredmények tekintetében,
- segítse a munka végzésével jelentkező félelmek csökkentését, feloldódását
- biztosítsa a feladatvégzésnek megfelelő következményeket – jutalmazást és büntetést egyaránt,
- a teljesítményeket valós értékén kezelje – ne csupán az elvégzett feladatot, hanem annak hogyanját is tartsa szem előtt.

Ha egy vezető a tudást és a tehetséget megfelelő módon kezeli, menedzseli, jó alapja van arra, hogy az általa vezetett közösség munkáját a gyülekezetben megtalálható alapkompenciák alapján szervezze. Megfelelő odafigyelés mellett át lehet élni, hogy a gyülekezet közössége valóban egy testté kapcsolódik össze, amelyben mindenki a helyén állva és munkálkodva végzi a feladatát.

Felhasznált irodalom

- Steven ten Have, Wouter ten Have, Frans Stevens, Marcel van den Elst: Legsikeresebb vezetési modellek, Budapest, Manager Könyvkiadó
- Az idegen szavak és kifejezések szótára, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1989
- Magyar értelmező kéziszótár, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1992
- Tomka János, Bögel György: Vezetés egykor és most, Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2010

¹⁵ Toma, Bögel p. 139.

EGY-EGY VEZETÉSELMÉLETI ÉS SZERVEZETFEJLESZTÉSI MODELL BEMUTATÁSA és azok bibliai kritikai vizsgálata

JÓFÖLDI SZILÁRD AMADÉ

Bevezetés

Ki a jó vezető? Hogyan vezessünk? Hogyan irányítsunk hatékonyan embereket az élet különböző aspektusaiban? Hogyan vezessük egy szervezet életét, hogy az betöltse küldetését? Mindezek a kérdések nem csak a vezetéselmélet és szervezetfejlesztés tudományát kutatókat foglalkoztatják, hanem mindazokat, akikre valamilyen vezetési feladat vár, vagy akik már benne vannak valamilyen vezetői szerepben.

A vezetés kérdése már az óvodában megjelenik a játszó gyermekek között, akiknek spontán el kell dönteniük egymás között, hogy mit is játszanak. Végigkíséri egész életünket az iskolai viszonylatoktól kezdve a családban betöltött szerepünkön át a munkahelyi, társadalmi, üzleti feladatok betöltéséig. A világ olyan lesz, amilyené mi alakítjuk, ami felé a vezetők vezetik. Nagy felelősség tehát, hogy milyen vezetők irányítanak, hogy merre irányítanak és, hogy miként irányítanak.

Dolgozatomban választ keresek a fenti kérdésekre olyan módon, hogy egy-egy vezetési illetve szervezetfejlesztési modellt megvizsgállok és azokat a Biblia ki-jelentéseinek vizsgálata alá helyezem. Mindezt azért is tesszük, hogy tanulmányaink során megfelelő válaszokat kapjunk arra a kérdésre, hogyan vállhatunk igazán jó vezetőivé társadalmunknak, gyülekezeteinknek, családjunknak.

Vezetői szerepek és feladatok – Jetró-modell bemutatása¹

Dr Tomka János és Dr Bögel György: *Vezetés egykor és most* című könyve vezetői modellek bemutatásával és elemzésével foglalkozik. Az első

¹ Tomka János, Bögel György: *Vezetés egykor és most*. Budapest, 2010, Nemzeti Tankönyvkiadó.

az úgynevezett Jetró-modell, ami évezredek óta bevált vezetési elv a különböző társadalmak, szervezetek és csoportosulások szervezésében.

Jetró Mózes apósa volt, aki miután látja Mózes bírói gyakorlatát, hogy egész nap ő látja el ezt a feladatot a nép körében, tanácsot ad számára, hogyan lehetne ezt sokkal hatékonyabban és kevesebb energia ráfordítással végezni.² Jetró bölcsen tanácsol, ami mintája lehet a jó mentori hozzáállásnak is, mert nem veszi el Mózes től a döntést. Mózes megfogadja apósa tanácsát: 1000, 100, 50 és 10 személyenként a nép fölé bírákat állít, akikkel ezentúl végezteti el a nép ügyes-bajos ügyeinek az intézését. Őt csak a nehezebb kérdésekkel fogják ezután megkeresni. A modell sikeresnek tűnik, hiszen ezt használja mai napig is a közigazgatás, amikor nagyobb és kisebb egységekre (kormányzat, régiók, járások, önkormányzatok) lebontva próbálja például a társadalom életében megszervezni a mindennapi ügyintézését vagy egészen hasonlóan láthatjuk a honvédség életét is ilyen módon felépítve.

Tomka és Bögel abból a szemszögből közelíti meg a szituációt, hogy Mózes bármennyire is nagy vezető itt nem jól vezette a népet és ezt addig nem vette észre. Kívülről nézve valóban úgy tűnik, hogy értelmetlenül fárasztó feladatot lát el Mózes azzal, hogy reggeltől estig bíraskodik, a nép meg állva várja azt, hogy sorra kerüljön. Jetró tanácsa logikus és visszautasíthatatlanul okos gondolat. Ezután a szerzők kifejtik modern kutatásaikat arról, hogy mi is a vezetők dolga, milyen a jó vezető és mi is a feladatuk.

Három nagy vezetői szerepkört körvonalaznak és azon belül tíz fajta vezetői szerepet:

1. interperszonális szerepek

szervezet megismerés – aláírási jog, vezetővel azonosítják a szervezetet

leader – érzelmi mobilizálás, példát ad, motivál, értéket ad

kapcsolatteremtés – kapcsolatok ápolása belül és kívül

2. információs szerepek

monitorozás – folyamatos figyelemmel kísérése az információknak

közlés, szétoztás – szervezeten belül

szóvivő – szervezeten kívül

3. döntési szerepek

vállalkozó – terület fejlesztése, akciók felvállalása

problémamegoldás – nem tervezett események kezelése

források elosztása – kinek mi a munkája, mivel gazdálkodhat, mit használhat fel

tárgyalás, alku, megegyezés – minden szereppel összekapcsolódik

Ezek a meghatározások, feladatok általában mindenféle vezetésben megfigyelhetők az üzleti élettől kezdve az egyházi életig. A különböző feladatokhoz tevékenységlista is felállítható és az is, hogy ezekhez a feladatokhoz milyen

² II Mózes 18:13-27

képességekre, felkészültségre van szükség. Ezek nagyon hasznos ismeretek és képességek lehetnek mindenki számára, aki valóban vezetői feladatra készül vagy aki abban fejlődni szeretne. Mózes életéből tudjuk, hogy neki is voltak olyan képességei, „előtanulmányai” a fáraó hercegeként, nevelt fiaként, amik a későbbi küldetésének betöltésében hasznosnak bizonyulhattak. (pl: kommunikáció írásban és szóban, empátia, érzelmi intelligencia, céltudatosság, meggyőző képesség, hatékony munkaszervezés,...)

Arra a kérdésre, hogy milyen a jó vezető, úgy látják, hogy nem adható könnyen válasz mert szerintük több tényezőtől is függ. Ez a három tényező: *a vezető, a vezetettek és a szituáció*. Felhívják arra a figyelmünket, hogy egy adott sikeres vezető nem biztos, hogy sikeresen vezet egy másik helyzetben vagy más vezetettek között. Megfigyelték azt is, „...hogya a szervezeten belülről érkező felső vezetők ezért általában sikeresebbek a kívülről „importáltaknál”.³

Kitérnek arra is, hogy különböző tipizálási módszerekkel körülhatárolható a jó vezető fogalma, de azt is megállapítják, hogy „...a vezetői szerepek lényegüket tekintve nem változnak a különböző korokban, de a hangsúlyok eltolódnak, a módszereket pedig a kor követelményeihez kell igazítani.”⁴

Ezután Tomka és Bögel ismerteti Mózes és Jetró személyének az elemzését a fenti szituációban. Nagyon jó és használható tanácsokat kaphatunk arra, hogy miként lehet egy vezetőnek segíteni gyakorlatának felülértékelésében. A kérdés csak az, hogy valóban Jetró tanácsa időszerű és szükséges-e? Erre a későbbi bibliai kritikai vizsgálatban majd kitérünk.

Öt nagy vezetői feladat felsorolását és ismertetését vezetik le Mózes történetéből.

- Képviselet
- Tanítás
- Vezetők kiválasztása és fejlesztése
- Szervezetépítés
- Nagy döntések meghozatala

A képviselet azt jelenti, hogy a ránbízottakat és érdekeiket képviseljük a magasabb vezetők felé (pl.: Mózes Isten felé). „A vezetőknek közösséget kell vállalniuk a vezetettjeikkel ez pedig sok esetben áldozatvállalással jár.”⁵ Mózes később többször is kiáll a népért Isten előtt, hogy ne büntesse meg. Szereti őket és azonosult velük.

A második feladat a tanítás. Kommunikálni a küldetést, a célokat, elvárásokat, szabályokat és minden olyan dolgot amely nélkül a vezetettek ismeretek

³ Tomka János, Bögel György: *Vezetés egykor és most*. Budapest, 2010, Nemzeti Tankönyvkiadó, 36. p.

⁴ Uo. 38. p.

⁵ Uo. 41. p.

hiányában tanácstalanokká válnának. Különösen időszerűnek látják a szerzők az etikai normáknak a tanítását hiszen a mai társadalomban egyre nagyobb hiány mutatkozik ebben az üzleti életben is! Tehát tanítsunk értékrendet, megfelelő magatartást, világítsuk meg a szervezet stratégiáját és segítsük őket a gyakorlati megvalósításban mentorlással.

Harmadik fő feladat a vezetők kiválasztása. Jetró tanácsai ebben ma is használható módszernek és jó kiválasztási szempontnak tűnnek. A jó vezető tulajdonságai ezek alapján (bibliai megnevezéssel és modern megfogalmazással):

- derék – megbízható, talpraesett
- istenfélő – másokat respektáló, főnökét tisztelő
- hűséges – lojális
- gyűlölik a megvesztegetést – tisztességesség

Negyedik fő feladat a szervezetépítés. Itt a hierarchikus szervezeti modell felépítését figyelhetjük meg. Az 1000-100-50-10 modell ma is alkalmazható. Felhívják figyelmünket arra is amit kutatások is kimutattak, hogy a legnehezebb az 50 és 100 fős egységeket menedzselni. „Túl nagy egységek már ahhoz, hogy egy vezető átlássa működésüket, de még túl kicsi ahhoz, hogy rendelkezhessenek a megfelelő struktúrákkal.”⁶ (Lásd kisebb gyülekezetek!) Ezért fontos a kisebb 10-es egység bevezetése is. Ez már egy személynek is átlátható és koordinálható.

Az ötödik fő feladat a nagy döntések meghozatala. Ebben fontos kitételnek látják, hogy egy jó vezető ne az alkalmazottak nyomására hozzon döntést, hanem képes legyen a bonyolultabb összefüggések értelmezésére. Nem jó ha viszont a beosztottja hatáskörében dönt, mert ezzel elveszi az idejét, energiáit a saját feladatától is és a beosztott vezetők pedig nem tanulnak meg dönteni, elveszthetik így motivációjukat is. A jellemet kulcsfontosságúnak látják a vezetésben. Egy találó idézet ezzel kapcsolatban: „Az élet kis döntései formálják a jellemedet, a nagy döntések pedig megmutatják azt!”⁷

Végül Tomka és Bögel kiemeli Mózes reakcióját Jetró tanácsaira, amit példaként állít az olvasók elé. Mózes figyelmesen meghallgatja a kritikát és változtat. Mindez valóban jó vezetői erénynek tűnik.

Menedzsment istenek – vezetési modell bemutatása⁸

A következőkben bemutatott szervezetfejlesztési és irányítási modell megfogalmazása is látszólag vallásos háttérből származik. Charles Handy (1978-1995) négy görög isten példáján szemléltet négy általános vezetési stílust és az ezekből

⁶ Uo. 47. p.

⁷ Uo. 49. p.

⁸ Steven ten Have, Wouter ten Have, Frans Tevens, Marcel van der Elst: *Legsikeresebb vezetési modellek*. Budapest, 2003, Manager Könyvkiadó.

levezethető szervezeti struktúrát. Mik is ezek a megfigyelések és kategóriák? A négy „istenség” által fémjelzett kategóriák nevei: Zeusz, Apolló, Pallasz Athéné, Dionüsziosz. Nézzük meg ezeket a vezetési stílusokat közelebbről:

Zeusz: erős, karizmatikus vezető. Olyan csoportokat irányítanak, ahol speciálisan minden a vezetőtől, az ő tudásától, tehetségétől függ. A beosztott vezetők hatalma és befolyása is teljes egészében őtőlük függ. Ilyenek például a fiatal, vállalkozói szervezetek, politikai csoportok, szakmai szolgáltató cégek, vagy ilyenek az utcai bandák és bünszervezetek „szervezeti” felépítése is. A vezető jellemzői: intuitív, kockáztató, „lágý” adatokon alapuló döntések. Személyes karizmája által befolyásolja a csapatot, ellenőrzése alatt tartja az erőforrásokat, a gyenge pontokat megszünteti. Hatalomra és döntési jogkörre törekszenek emberek és események felett. A jutalmazást és motivációt általában a pénz jelenti. Összességében a szerző a „Klub” szóval jellemzi ezt a szervezeti felépítést.

Apolló: rendkívül struktúrált és stabil. Minden szerep és szabály tisztázott, ez kormányozza az egész szervezet munkáját. Ez a tipikus bürokrácia, amik már kialakultak a nagy múltú cégeknél, intézményeknél. Jellemzői: logikus, sorrendi és elemző, fontosnak tartja a betanítást, az adatok és információk megfelelő átadását. A befolyásolás a pozíción vagy szerepen keresztül történik, a változások általában ezen szerepek vagy a szabályok változását igényli. A csoport tagjait az átlátható rend és előreláthatóság motiválja és előre látható a jutalmazás is az általában szerződésekből megállapított módokon. Ennek a felépítésnek a jellemző szava a „Szerep”.

Pallasz Athéné: tehetség, energia, ambíció. A cél az, hogy mennyire jól teljesítették az aktuális feladatot. Eszerint motiválnak, jutalmaznak. Ilyenek például a tanácsadó cégek, reklámügynökségek, kutatóvállalatok és csúcstechnológiával foglalkozó cégek. Problémamegoldók, csapatelemzés, logika és kreativitás, folytonos felfedezés azok a fogalmak amik gondolkodásukra leginkább jellemzőek. Egymás között a befolyást a szaktudás, a meggyőzés adja. A változáshoz megállapodás kell és a problémás területeket beskatulyázzák”. Azzal motiválnak, hogy teret engednek a változatosságnak, döntési jogköröket adnak a problémamegoldásokban. A jutalom az önfejlesztés. Legjellemző szó ezekre a szervezeti csoportokra a „Feladat”.

Dionüsziosz: tagjai egzisztenciájának és céljuk elérésének háttereként szolgál. Ilyenek például a közös irodával és titkársággal működő ügyvédek, csoportos orvosi vállalkozások vagy az egyetemek. Megvetik a „beskatulyázást”, tanulás elmélyedés és új tapasztalatok útján. A csoport tagjait nehéz befolyásolni, személyre szóló irányítással lehet csak változásokat elérni. Őket a mindenképp feletti személyes szabadság motiválja és jutalmazza. Itt a kulcsszó az „Egzisztenciális” jelző.

Handy mindazonáltal rámutat arra is, hogy ezek az „istenségek” együtt tudnak élni a szervezetekben, sőt a különböző feladatok miatt ez fontos is lehet. Cél, hogy ezeket a stílusokat felismerjük és harmóniába, egyensúlyba hozzuk őket. Három kategóriában foglalja össze a különböző munkákat és az ahhoz szükséges kultúrát.

– Állandó feladatok – Apolló kultúra
 – fejlesztés – Pallasz Athéné kultúra
 – kereszt-szituációk, ahol intuícióra és jó ösztönökre van szükség – Zeusz és Dionüsziosz kultúra

Méretétől is függ egy-egy csoportnak, hogy melyik kategóriában található. Így például, ha egy szervezet vagy csoport eléri azt a taglétszámot, ahol már nem ismerhetik minden egyes személy tehetségét és képességeit a szervezet apollóivá válik. Gyorsabb változást vagy rövidebb életciklusú feladatok elvégzéséhez a Pallasz Athéné stílus a legideálisabb.

Handy szenvedélyesen hisz ezeknek az istenségeknek a működésében, állítása szerint minden személyben megtalálható ezekből egy kevés. Összegezve ez a fajta szervezeti kulturális osztályozás segítség lehet abban, hogy megértsük a csoportokban zajló folyamatokat, működési elveket, de véleményem szerint és a modellt bemutató könyv szerkesztője szerint sem old meg minden szervezeti problémát és nem ad teljes képet a hatékony szervezetfejlesztésről.

Bibliai kritikai vizsgálat

A bibliai kritikai vizsgálat a társadalmi jelenségek, hitünk szerint, valódi exegézise. A szervezetfejlesztés és a vezetéselmélet tudománya szervezési eszközöket kíván nyújtani a vezetők számára, hogy hogyan tekintsen a vezetettekre és megpróbálja tanítani őket arra, hogy úgy vezessék a rábízottakat, hogy azok a szervezet feladatát még szívesen is tegyék.⁹

A keresztyén vezetéselmélet és szervezetfejlesztés alapja a Biblia és annak örök érvényű kijelentései és az azokban való hit. A Biblia szerint Mózes azért volt jó vezető, mert hitt Istenben, hitt Istennek. A Bibliában található és a fent vizsgált Jetró modell mellett Mózes és Izráel történetében vagy más bibliai könyvekben ha több vezetési szituációt megvizsgálunk akkor akár más következtetésekre is juthatunk mint amire Tomka és Bögel jutott.

Kezdhethénk ott, ahol a Biblia kezdődik. Isten a föld porából és a lehetetével alkotta meg az embert. Nem egyszerűen csak anyag vagyunk. Van szellemünk, lelkünk és testünk.¹⁰ Ez a tény felboríthatja az eddig szerzett tudományos eredményeket és más összefüggésbe helyezi az önértelmezésünket. A Biblia a legfontosabb alapokra ad választ. Aki jó alapra épít, az erős házat tud azokra építeni.

Mi a gyenge pontja általában a mai vezetéselmélet és szervezetfejlesztés tudományának a Biblia szerint? Az első és legfontosabb, hogy nem számol Istennel. Nem számol az Ő mindenek felett való elsőségével, irányításával és a

⁹ Vezetéselmélet és szervezetfejlesztés előadások lejegyzéseiből. Előadó: Prof. Dr. Veres Sándor Péter, BTA Budapest, 2012 március - május

¹⁰ Csia Lajos: *Bibliai lélektan*. Budapest, 1994, Százszorszép Kiadó, 20.p.

mai jelenlétével. Nem számol azzal, hogy ami életünk okozója, kezdője Ő volt. Nem számol azzal, hogy Ő egy személy, aki egyszerre mindenkivel kapcsolatban képes lenni. Nem számol az Ő mindent tudásával és mindenhatóságával. A Biblia ezt írja a Példabeszédek könyvében az Isten bölcsességéről:

*„Az ÚR útjának kezdetén alkotott engem, művei előtt réges-régen. Az ősidőkben formált engem, kezdetben, a föld keletkezése előtt. Mikor még nem voltak mélységek, megszülettem, mikor még nem voltak tele a források vízzel. Mielőtt a hegyek helyükre kerültek, a halmok létrejötte előtt megszülettem; amikor még nem alkotta meg a földet, a rónákat, még a világ legelső porszemét sem. Ott voltam, amikor megszilárdította az eget, amikor kimérte a látóhatárt a mélység fölött. Amikor megerősítette odafönt a fellegeket, amikor felbuzogtak a mélység forrásai, amikor határt szabott a tengernek, hogy a víz át ne léphesse partját, amikor kimérte a föld alapjait, én már mellette voltam, mint kedvence, és gyönyörűsége voltam minden nap, színe előtt játszadozva mindenkor. Játszadoztam földje kerekiségén, és gyönyörködtem az emberekben. Ezért, fiaim, hallgassatok rám, mert boldogok, akik megőrzik útjaimat! Hallgassatok az intésre, hogy bölcsök legyetek, és ne hanyagoljátok el azt! Boldog ember az, aki hallgat rám, ajtóm előtt vigyázva minden nap, ajtófélfáimat őrizve. Mert aki engem megtalál, az életet találja meg, és kegyelmet nyer az Úrtól. De aki vétkezik ellenem, magának árt, gyűlölőim mind a halált szeretik.”*¹¹

Ha valóban komolyan vennénk ezeket az állításokat, akkor játszói könnyedséggel találnánk meg a kérdéseinkre Istentől az igazi válaszokat. Talán olyan könnyen mint ahogy Ádám és Éva megtehetette ezt az Édenkertben úgy, hogy beszélgethettek és társaloghattak Istennel. Mégis az ember hajlamos a kísértő, sátán miatt Isten ellen lázadni és megkérdőjelezni minden kijelentését. Ezek alapján felmerül a kérdés, ha Istennek fontos volt a Jetró-féle szituációban, hogy változást hozzon Izráel életében, akkor azt miért nem mondta Mózesnek?

Ennek a kérdésnek alátámasztására összeszámoltam Mózes könyvében azt, hogy hányszor fordul elő az, hogy Isten valamit mond Mózesnek egy számítógépes keresőprogramnak a segítségével. Számításaim szerint minimum 151-szer találkozunk azokkal a kifejezésekkel, hogy „ezt mondta az Úr Mózesnek...” vagy „az Úr beszélt Mózeshez” vagy ennek szinoním megfogalmazásaival.¹² Mózes beszélő viszonyba volt az élő Istennel. Erre a kapcsolatra Isten saját maga hívta meg. Ehhez hasonló az a bibliai tény is, hogy a vezetésben Mózes követő Józsuéről, majd az őket követő bírőról és később Izráel királyairól és prófétákról is azt olvassuk, hogy bizonyos helyzetekben megkérdték az Urat és Ő általában válaszolt.

¹¹ Pl 8:22-36

¹² Biblia CD 5.0 szoftver, Református kiadású fordításban, Folio Vip Electr. Publishing, 1992-1993

Első megállapításunk lehet a Biblia alapján, hogy Isten a vezető és vezetni is szeretne. Ha bármilyen vezetési szituációba kerülünk számíthatunk az Ő segítségére, pontosabban vezetésére. Ki vezette ki Izráel népét az egyiptomi rabszolgaságból? Ki vitte át őket a tengeren? Ki vezette őket a pusztában? Mózes vagy az Úr? Isten maga válaszolja meg ezt a kérdést még a történet elején. Így hívja el Mózes a vezetői feladatra: „Az Úr pedig azt mondta: Megláttam népem nyomorúságát Egyiptomban, és meghallottam kiáltásukat a sanyargatók miatt, mert ismerem fájalmukat. Le is szálllok, hogy kimentsem őket Egyiptom hatalmából és elvigyem őket aról egy jó és tágas földre, tejjel és mézzel folyó földre!...” Isten a vezető, ő a kezdeményező és a végrehajtó is.¹³ Ő szabadítja meg Izráelt, nem Mózes! Ezután a kijelentése után küldi el Mózes, mert általa akarja ezt megtenni: „Most azért menj! Elküldelek a fáraóhoz, vezesd ki népeimet, Izráel fiait Egyiptomból! Mózes azt felelte Istennek: Ki vagyok én, hogy a fáraóhoz menjek és kihozzam Izráel fiait Egyiptomból?”¹⁴

Tegyük fel azt a jogos kérdést is a Biblia alapján, hogy miért volt egyáltalán szükség a bíráskodásban változtatásra, amikor még nem is volt törvény, szabályrendszer? Ez természetesen nem sokkal később adatik meg Isten által a kőtáblákon és egyéb rendelkezésekben, de történetünk esetében még nem volt „polgári törvénykönyv” sem. Mózes el is mondja apósának, hogy miként zajlik ez a dolog: „Mert hozzám jön a nép, hogy megkérdezze Istent. Mert ha valamilyen ügyük van, hozzám jönnek, és én igazságot teszek ember és embertársa között, és tudtul adom nekik az Isten rendelkezéseit és utasításait.”¹⁵ Mózes felelősséget érez a nép iránt és isten utasításai alapján vezeti a népet. Jetró javaslata viszont annyira ésszerű és logikus, hogy Mózes azonnal megváltoztatja a „szervezet” és a vezetés működését. Jetró szavai nyájasak, felemelőek és kedvesek, talán a közeli rokoni kapcsolat is befolyásolhatja döntését. A szabályrendszer meg nem léte miatt és más ismert bibliai szituációkban sem igazolódik be ennek a döntésnek a jogossága és fontossága.

Példák arra vonatkozóan, hogy később az Isten által kezdeményezett döntéseknek sokkal nagyobb hatása és eredménye volt:

4 Móz 1:1-16, Izráel számbavételére kiadott Istentől jövő parancs. Isten parancsolja a Sínai-pusztában Mózesnek, hogy számolják meg a népet és sorozzák be seregekbe. Isten megnevez (!) tizenkét férfit is akik segíteni fognak törzsenként ebben az akcióban. Isten ismeri név szerint az embereket? Nem csak hogy ismeri, de azt is tudja, hogy kik az igazán jó vezetők! Ha Ő az igazi és tökéletes vezető, akkor Ő tudja, hogy kit kell választani vezetőnek! Mi csak a szemünkkel látunk, de Isten mélyebben ismeri a tényeket, ő még a jövőt is ismeri Hasonló ez a szituáció Sámuel próféta esetére, amikor Isten nevében

¹³ Róma 11:36

¹⁴ II Móz 3:7-12

¹⁵ II Móz 18:15-16

megy keresni azt a személyt akit fel kell kennie királynak. Szeme szerint más választott volna, de az Úr figyelmeztette őt is, hogy: „De az Úr ezt mondta Sámuelnek: Ne tekints a megjelenésére, se természetes növése, mert én megvetem őt. Mert nem az a fontos, amit lát az ember. Az ember azt nézi, ami a szeme előtt van, de az Úr azt nézi, ami a szívben van.”¹⁶ Ekkor kente fel Dávidot, Isai legkisebb fiát királynak.

A Sínai-pusztában egy másik eset is felhívja erre az elvre a figyelmünket. V Mózes 11:10-25. Itt Mózes vezetői válságba kerül. Roskadozik a vezetői teher alatt, a nép újból zúgolódik amiatt, hogy nincs hús, mindig csak mannát kell enni. Mózes Kifakad Isten előtt és halálát kívánja. Isten válaszol neki és konkrét megoldást ad. Mózesnek nem kell más tennie csak összegyűjteni hetven vént a szent sátorhoz, de mindezt most Isten parancsára, és megjön az Isteni áldás: a Lélek kiárad ezekre a vezetőkre és Isten felruházza őket felelősséggel és lélekkel a feladatuk végzésére. Nem ez a bibliai elveken nyugvó vezetőség választás?

Mózes meghallotta, hogy a nép nemzetségeiben mindenki a sátra bejáratánál siránkozik. Akkor igen fölgerjedt az Úr haragja, és Mózes is rossznak látta ezt. Ezért Mózes ezt mondta az Úrnak: Miért tettél szolgáladdal ilyen rosszat? Miért nem vagy jóindulattal hozzám, miért raktad rám ennek az egész népnek a gondját? Vajon bennem fogant-e meg ez az egész nép, és én szültem-e, hogy ezt mondd nekem: Ahogyan a dajka viszi a csecsemőt, úgy vidd az öledben arra a földre, amelyet esküvel ígértem atyáiknak? Honnan vegyek húst, hogy adjak ennek az egész népnek? Hiszen így siránkoznak előttem: Adj nekünk húst, hadd együnk! Nem tudom egyedül vinni ezt az egész népet, mert túl nehéz nekem. Ha így bánsz velem, inkább nyomban ölj meg, légy ennyi jóindulattal hozzám! Ne kelljen látnom nyomorúságomat! Azután ezt mondta az Úr Mózesnek: Gyűjts össze hetven férfit Izráel vénei közül, akikről tudod, hogy a nép vénei és előljárói. Vidd oda őket a kijelentés sátrához, és álljanak föl ott veled. Akkor leszálok és beszélek ott veled. Elveszek abból a lélekből, amely benned van, és nekik is adok, hogy veled együtt hordozzák a nép terhét, és ne magad hordozd azt. A népnek pedig mondd meg: Szenteljétek meg magatokat holnapra, mert húst esztek! Hiszen így siránkoztok az Úrnak: Ki tart jól bennünket hússal? Milyen jó dolgunk volt Egyiptomban! Ezért majd ad nektek az Úr húst, és ehettek. Nemcsak egy napig ehettek, nem is két napig, nem öt napig, nem tíz napig, nem húsz napig, hanem egy álló hónapig, míg csak ki nem hányjátok, és míg meg nem undorodtok tőle, mivel megvetettétek az Urat, aki köztetek van, és így siránkoztatok előtte: Miért is jöttünk ki Egyiptomból? Akkor ezt mondta Mózes: Hatszázezer gyalogos van ebben a népben, amely között vagyok, és te ezt mondd: Húst adok nekik enni egy álló hónapig?! Vajon lehet-

¹⁶ I Sám 16:7

e annyi juhot és szarvasmarhát vágni nekik, hogy elég legyen? Vagy össze lehet-e gyűjteni a tenger minden halát, hogy elég legyen nekik? De az Úr ezt mondta Mózesnek: Hát olyan kevés az Úr ereje? Majd meglátod, beteljesedik-e az én beszédem, vagy sem. Mózes kiment és elbeszélte a népnek az Úr szavait, majd összegyűjtött hetven férfit a nép vénei közül, és a sátor köré állította őket. Az Úr pedig szállt felhőben, és beszélt hozzá. Majd elvett abból a lélekből, amely Mózesben volt, és annak a hetven vénnek adta. Amikor a lélek rajtuk nyugodott, akkor prófétáltak, de máskor nem.”

Vegyük egy másik bibliai példának Jézus vezetői döntését a tanítványok kiválasztásánál, de ezt most már az Újszövetségből. Jézus miért beszéli meg a tanítványok kiválasztását az Atyával? Így ír erről a Biblia: „Történt azokban a napokban, hogy kiment a hegyre imádkozni, és Istenhez imádkozva virrasztotta át az éjszakát. Amikor megvirradt, odahívta tanítványait, és kiválasztott közülük tizenkettőt, akiket apostoloknak is nevezett: Simont, akit Péternek nevezett el, Andrást, a testvérét, Jakabot és Jánost, Fülöpöt és Bertalant, Mátét és Tamást, Jakabot, az Alfeus fiát és Simont, akit Zélótának neveztek, Júdást, a Jakab fiát, és Júdás Iskáriótest, aki árulóvá lett.”¹⁷

Jézus egész éjjel imádkozik és másnap választja ki a tizenkettőt, akiket később apostoloknak is nevez. Ők lesznek a megbízottak. Honnan tudta, hogy őket kell kiválasztani? Választhatott volna műveltebb embereket is, biztos voltak követői között hasonló képzettségűek is, mint akár Nikodémus volt. Még sem így tett. Jézus beszélt az Atyával és személy szerint, céltudatosan választotta ki a tizenkettőt. Másnap Jézus nem vacilált, hogy kit válasszon ki. Tudta, hogy kit kell, név szerint, és tudta, hogy mást nem kell választani. Jézus azt is tudta, az evangélisták leírása szerint, hogy az egyik közülük el fogja árulni. Tudta előre, mert az Atya elmondta neki. Még sem zúgolódott az Atya választása ellen, hanem tudta, hogy így a jó! Amit az Atya mondott az tökéletes. Isten soha sem hibázik, ha valamit kimond az jó! Mi sokszor nem értjük Isten döntéseit. Miért ad egy-egy nehézséget az életünkbe, miért ad egy-egy kibírhatatlan személyt körénk. Ha Isten akaratában vagyunk és a helyünkön vagyunk, akkor Isten mindent a javunkra fog formálni,¹⁸ de csak azoknak akiket elhívott!

Ki tehát a jó vezető a Biblia szerint? Az akit Isten vezet. Az akire Isten ráteszi a pecsétjét, aki személyesen elhív, akit személyesen megbíz egy feladatra. Egyezik ez az emberek választásával? Általában nem, mert Isten tágasabb perspektívából látja a vezetők életét és személyiségét. Az ige alapján tehát azt mondhatjuk, hogy Mózes nem hibázott, mert Istennek engedelmes szolgálója volt. Amikor hibázott, Isten figyelmeztette, sőt meg is büntette.¹⁹

¹⁷ Jn 6:12-16

¹⁸ Róm 8:28

¹⁹ V Mózes 32:51-52

Igy láthatjuk, hogy mit jelent egy jó vezetési vagy szervezetfejlesztési elmélet felvetése egy aktuális helyzetben. Nem mondhatjuk, hogy rossz ötlet volt, viszont azt sem mondhatjuk, hogy túl jó megoldásnak bizonyult a többi ige üzenetének fényében. Az elméletekből, az emberi gyakorlatokból és ötletekből hiányzik az a plusz, ami az Istennel való kapcsolatban rejlik és megadatik. Bill Bright így fogalmazza meg ezt a különleges kapcsolatot ember és Isten között a *Hogyan imádkozzunk meggyőződéssel* című könyvében: „Gondoltál-e már arra, hogy közvetlenül megszólíthatod a világegyetem legbefolyásosabb Személyét?”²⁰

Tomka és Bögel megfigyelései a vezető kiválasztásának kritériumainál kiválóan összegyűjtik a szempontokat. Legyen hát egy vezető:

- derék – megbízható, talpraesett
- istenfélő – másokat respektáló, főnökét tisztelő
- hűséges – lojális
- gyűlöljék a megvesztegetést – tisztességesség

Ezek mint elvek elfogadhatóak az ige által is, különösképpen ha Pál tanításait is figyelembe vesszük a presbiterek kiválasztásának kritériumainál. Igaz beszéd ez: ha valaki püspökségre törekszik, jó munkát kíván. Szükséges tehát, hogy a püspök legyen feddhetetlen, egyfeleségű férfi; megfontolt, józan, tisztességes, vendégszerető, tanításra alkalmas; nem részeges, nem kötekedő, hanem megértő, a viszálykodást kerülő, nem pénzsóvár; olyan, aki a maga háza népét jól vezeti, gyermekeit engedelmisségben és teljes tisztességben neveli. Mert ha valaki a maga háza népét nem tudja vezetni, hogyan fog gondot viselni az Isten egyházára? Ne újonnan megtért ember legyen, nehogy felfuvalkodva az ördöggel azonos ítélet alá essék. Szükséges, hogy a kívülállóknak is jó véleményük legyen róla, nehogy gyalázatba és az ördög csapdájába essék.²¹ Viszont ha a Lélek vezetésének elvét is nézzük, akkor ezeket a döntéseket is Istennek kellene meghoznia úgy, ahogy az antiókhiai gyülekezet vezetőségének döntési mechanizmusában is megfigyelhetjük.

Hogyan is írja le ezt a Biblia: „Antiókhiaiban, az ottani gyülekezetben volt néhány próféta és tanító: Barnabás és Simeon, akit Nigernak is hívtak, cirénei Lucius és Manaén, aki Heródes negyedes fejedelemmel együtt nevelkedett, valamint Saul. Egyszer, amikor ezek az Úrnak szolgáltak és böjtöltek, ezt mondta a Szentlélek: „Válasszátok ki nekem Barnabást és Sault arra a munkára, amelyre elhívtam őket.” Akkor böjtölés, imádkozás és kézzel való elbocsátották őket. Ők tehát a Szentlélektől kiküldve lementek Szeleukiába, onnan pedig elhajóztak Ciprusba.”

²⁰ Bill Bright: *Hogyan imádkozzunk meggyőződéssel?* 2001, Budapest, Timóteus Társaság Alapítvány, 7 p.

²¹ I Tim 3:1-7

Milyen nagyszerű ha minket megválasztanak vezetői tisztségekbe és feladatokba, de még milyen nagyszerűbb, ha ezt maga a Szentlélek bízta ránk és Ő végzi a kiküldést is! Ez a Biblia titka, amikor Isten terve válik valóra, amikor az Ő mennyei szándéka megvalósul a földön. Így is kérjük minden nap az Úrtól: „legyen meg a te akaratod, amint a mennyben, úgy a földön is”²² Nem véletlen hát, ha a vezetők könnyen kiégnek az alatt a teher alatt, amit a vezetői felelősség rájuk rak. Tomka és Bögel leírása a vezetői képességekről már első olvasásra is olyan terheltségek felvállalásáról és képességek kifejlesztésének szükségességéről tanúskodik, amit nagyon kevesen kívánnának csak maguknak és nagyon kevesen vállalnának csak fel jó szívvvel. Létezik egyáltalán ilyen ember, aki ennyi mindenben jó? Felsorolásuk:²³

- kommunikáció írásban és szóban, prezentációs szakértelem és készségek;
- tárgyalásokon való részvétel, értekezletek vezetése;
- a szervezet céljainak, helyzetének, stratégiájának ismerete;
- szakszerű és következetes döntéshozatal;
- empátia és érzelmi intelligencia;
- racionális, strukturált gondolkodás, céltudatosság;
- meggyőzőési képesség;
- hatékony munkaszervezés;
- önmenedzselés, idővel való gazdálkodás;
- kezdeményezés, vállalkozó szellem;
- innovativitás, változások kezdeményezése és megvalósítása;
- konfliktusmegoldás
- együttműködési készség, csapatjáték;
- alkalmazkodóképesség;
- projektvezetés;
- informatikai alkalmazások használata

Mózes nem véletlenül akar megfutamodni a vezetői feladat elől, amikor Isten őt elhívja. Ismeri már magát és látja, hogy magától mit várhat. Lehet, hogy érzett valami felelősséget régebben a népe iránt, de hogy beszélni nem tud és kedve sincsen hozzá, az biztos. A konfliktusmegoldásról meg ne is beszéljünk, hiszen jól tudta, hogy miért került száműzetésbe, amikor indulatát nem tudta visszafogni és megölte az egyiptomit. Mózes igenis tudatában volt vezetői képességeinek gyengeségeiben, ezért nem akarta felvállalni a küldetést. Mégis a Biblia olvasó ember tudja, hogy nem az ember vezet, hanem Isten. Ő az, aki indít, Ő az aki az erőt adja és Ő az, aki el is végzi a

²² Mt 6:10

²³ Tomka János, Bögel György: *Vezetés egykor és most*. Budapest, 2010, Nemzeti Tankönyvkiadó, 34-35 p.

munkát! Természetesen kell ehhez az ember igen válasza és az engedelmes lépése is. Jézus is azt mondta: „Ha valaki én utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel a keresztyét, és kövessen engem.”²⁴

Helytálló a Tomkáék azon megállapítása a Jetró-modell felépítésének ismertetésében, hogy legnehezebb az 50 és 100 fős egységeket menedzselni. Ezt a véleményt a kis gyülekezeti struktúrákból következett problémák is megerősítik. Amikor egy gyülekezet eléri az 50-100 fős létszámot már egy személy elég nehezen látja át az egyes emberek problémáit, szükségait. Itt több gyülekezetnövekedési tanácsadó azt javasolja, hogy a gyülekezeten belül hozzanak létre 8-12 fős csoportokat, ahol a tagok segíthetik egymást a lelki fejlődésben. Ez a tanács is helytálló, mégis a Biblia fényében azt kell mondanunk, hogy ne az emberi tanácsok és javaslatok irányítsák a közösséget a szervezetet, hanem Isten aktuális szavát, iránymutatását keressük meg az adott helyzetben. Van-e olyan vezető vagy vezető csoport aki ezzel foglalkozik, akit erre elhívott az Úr?

Charles Handy szervezetfejlesztési megfigyelései tipizáláson alapul. A tudós az általa tapasztalt tényeket, megfigyeléseket, mérhető eseményeket összegyűjti és elemzi. A legtöbb szervezetfejlesztési modell ilyen megállapításokat tesz közzé, de a jól működő szervezet titkát nehezen fogalmazzák meg. Így van ezzel Tomka és Bögel is, amikor meg kell fogalmazni, hogy mitől jó egy vezető.

Handy modellje nincs távol Pál apostol által megfogalmazott vezetői szerepektől az efézusi levélben leírtakkal, de mégis van egy-két lényeges különbség.²⁵ Itt öt vezetési stílus jelenik meg a Bibliában. Apostol, próféta, evangélista, pásztor és tanító. Könnyen felfedezhető a párhuzam a két modell között. Valóban az apostol hasonló a „zeusz”-i karakterhez, aki maga köré gyűjti a csapatát és csodálatos vezetői képességéből kifolyólag komoly eredményeket tud elérni. A prófétai típusú vezető hasonlíthat a „Pallasz Athéné” típusú vezetőhöz. A lelkesítés, buzdítás, az aktuális feladatok elvégzése motiválja őket. A pásztori típusú vezető talán a „Dionüsziosz”-stílusra hasonlít leginkább. Fontos számukra az egyén szabadsága és a fejlődése. A jó pásztorok, lelkigondozók valóban nem alkalmaznak skatulyákat az egyes emberek megsegítésénél, hanem a személyes szabadságból kiinduló döntéseket támogatják. A tanítói szolgáló vezető talán leginkább az „Apolló” típusú karakterre hasonlít. Számára is a struktúra és a megfelelően felépített tanítási rendszer áll. Tiszta képet szeretne elérni az egyháztagok ismeretében, ezért képes olyan rendszereket felépíteni, amelyek hosszú távon segítik az embereket a célok mellett való megmaradásban.

²⁴ Mt 16:24

²⁵ Ef 4:11-12

Az a megállapítása is helytálló lehet a megfigyelések alapján, hogy ha egy szervezet elér egy bizonyos létszámot, automatikusan rendszerbe szerveződik „Apollóivá” válik. Ez így is történt az egyháztörténelemben is. A gyülekezetek vezetését az apostolok helyett mások vették át, akik felépítettek egy hierarchikus struktúrát. A megfigyeléseket tehát helyesnek tűnnek, de a Biblia fényében mégsem lehet vele teljesen azonosulni. A lényeges különbség az, hogy bibliai értelemben vett vezetői stílusokat Isten adja ajándékba a gyülekezeteknek, az embereknek! Ők mégsem olyanok mint a „zeuszi” modell, aki maga köré épít fel mindent. Az Biblia szerinti apostol Isten köré épít fel mindent. A Biblia szerinti próféta, pásztor, evangélista és tanító Isten céljait valósítja meg azokban, akik felé küldettek. Ők eszközök az igazi vezető kezében, aki az Úristen.

Jézus azt mondta: „ahogyan engem küldött az Atya, én is elküldelek titeket.”²⁶ Istené a vezetők kiválasztásának joga, ahogy az antiókhiai példa is mutatta. Sokan azt gondolják, hogy ha valakit lelkipásztornak, püspöknek, közgyűlésnek, egyházelnöknek, esperesnek vagy pápának neveztek, vagy neveznek annak a vezetők választásában való döntése bizonyára Istentől jön. Ezt viszont a történelem bebizonyította, hogy nem így van! A helyes az lenne a Biblia alapján, ha olyan apostolok vezetnék ma is a missziót, akik személyesen az Úrtól kapnak megbízást a misszió, a szervezet vezetésére.²⁷ Akik megértették, hogy mi a szervezetet megalapító személy (egyház esetében az Úr) pontos szándéka és célja. Olyan ez mint, amit Jézus a tántumokról való példázatában fogalmaz meg.²⁸ Akik kamatoztatták a rájuk bízott vagyont, azok igazán ismerték a megbízó szándékát. Aki viszont elásta az aranyat, hogy megőrizze, az olyan egyházi vezető, aki nem ismeri, hogy Isten mit is akar pontosan. Ettől függetlenül sáfár, csak nem jó sáfár. A mai egyházi vezetők, lelkészek, teológusok vajon tudjuk-e mi az Úr szándéka, pontos terve?

Összegzés

Ki a vezető? A vezető Isten maga! A Biblia azt írja: „Bizony Tőle, Általa és Érte van minden!”²⁹ Ha ez így van akkor legelőször a vele való kapcsolataunknak kell helyreállnia. Lehet a világegyetemet irányító Istennel tényleges kapcsolatba kerülni? A Biblia fő örömmüzenete az, hogy IGEN! Ami az édenkertben elromlott azt Krisztus helyrehozta a kereszten felvállalt minket helyettesítő áldozatával! Helyettünk halt meg a kereszten, hogy nekünk ne kelljen a

²⁶ Jn 20:21

²⁷ Ef 4:11; I Kor 12

²⁸ Mt 25:14-30

²⁹ Róma 11:36

bűneinkért való örök halál büntetést elszenvedjük. Jézus azt mondta, hogy aki Benne hinni fog, annak örök életet ad. Ez így lehetséges.³⁰

Ki a jó vezető ezek alapján? Az a jó vezető, akit a Lélek vezet, aki az Ő uralma alatt áll. Mózes élete, kapcsolata Istennel nagyon jó példája annak, hogy csak Isten képes vezetni jól egy szervezetet. Nekünk embereknek nagyon korlátolt az ismeretünk, tudásunk és gátolnak minket az érzelmi reakcióink is abban, hogy jó vezetőkké váljunk. Sokszor így mi is „lágý” adatokon alapuló döntéseket tudunk csak hozni, mert nem ismerjük a teljes képet. Mégis, ha valaki előtt Isten megy mint vezető, annak csak az a feladata, hogy kövesse Mesterét. A vezetés nem hatalom és befolyásolása az embereknek, hanem követés. Követése annak, aki az egész világegyetemet vezeti.

Az Isten által vezetett vezető válik képessé arra, hogy saját árnyékát túllépje és megvalósítsa a küldő akaratát. Azt sem ő teszi, hanem a benne munkálkodó Lélek!³¹ Az igazi bibliai vezető amikor elvégzi a feladatot csak annyit mond: „haszontalan szolgálak vagyunk, azt tettük, ami a kötelességünk volt”³² Tudja, hogy nem is ő vezetett, nem is ő szolgált, hanem az, aki őt elküldte, az élő Úr!

Az igazi, bibliai alapokon álló vezető a megbízatására néz, nem az akadályokra. Az igazi vezető nem adhatja fel a küldetését addig, amíg a megbízója azt vissza nem vonja vagy a feladatot el nem végzi! Nagy felelősség, ha valakit az élő Isten bíz meg bármilyen feladattal. Akikre többet bíznak, attól többet is fognak szánomkérni, tanította Jézus!³³ Tanulmányaink során nagyon jól illusztrálta ezt a *Tizenkét dühös ember* című film főszereplője.³⁴ Ez a mérnök nem volt hajlandó csak azért lemondani a feladatban felvállalt felelősségéről, mert a többiek teljesen máshogy látták. Kitartott amellett, amiben meg volt győződve. Meg is lett az eredménye. Megmentett kitartása egy ártatlan ember életét. Ilyen elkötelezettség kell azoknak a vezetőknek is, akik Krisztustól megbízatást kapnak.

Krisztus a közösséget is tudja aktuálisan vezetni. Egy szervezetnek az irányítása, fejlesztése, vezetési struktúrák felépítése akkor válhat sikeressé, ha a vezető megtalálja azt a kulcsot, ami az adott helyzetben, az adott vezetettekre és az adott feladatra alkalmazható. A bibliai példák alapján ebben csak akkor érünk el igazi sikereket, ha nem az emberi módszerekre, tudományra alapozunk, hanem az Isten vezetésére. A Biblia kijelentése alapján ez nem csak az egyházak és gyülekezetek vezetésére igaz, hanem alkalmazható a családi, az üzleti és intézményi környezetben is.

³⁰ Fil 2:6-8

³¹ I Kor 15:10

³² Lk 17:10

³³ Lk 12:48b

³⁴ *Tizenkét dühös ember* c. film, Reginald Rose: *12 Angry Men* alapmű. Sydney Lumet rendezésében 1957.

Bibliográfia

- *Biblia*. Budapest, 2003, Kálvin János Kiadó
- Bright, Bill: *Hogyan imádkozzunk meggyőződéssel?* 2001, Budapest, Timóteus Társaság Alapítvány.
- Csia Lajos: *Bibliai lélektan*. Budapest, 1994, Százszorszép Kiadó.
- Have, Steven ten; Have, Wouter ten; Tevens, Frans; Elst, Marcel van der: *Legsikeresebb vezetési modellek*. Budapest, 2003, Manager Könyvkiadó.
- Tomka János, Bögel György: *Vezetés egykor és most*. Budapest, 2010, Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Biblia CD 5.0 szoftver, Református kiadású fordításban, Folio Vip Electr. Publishing, 1992-1993
- Előadás jegyzetek. Prof. Dr. Veres Sándor Péter vezetéselmélet és szervezetfejlesztés előadásaiból 2012. március - május, BTA Budapest.
- Tizenkét dühös ember c. film, Reginald Rose: *12 Angry Men* alpmű alapján Sydney Lumet rendezésében 1957.

VÁLSÁG ÉS VÁLTOZÁS

Változásmenedzsment

És a hét erő modell

SZENDREY ANNA

Bevezetés: A Biblia és a menedzsment

A vezetéselmélet tantárgy keretein belül, a dolgozat témaválasztásához Tomka János – Bögel György: Vezetés gyakor és most - című könyve szolgáltatja az alapot. A két neves szakember az üzleti- és vezetőképzés területén is elterjedt esettanulmányokat alkalmazza, egy-egy vezetéselméleti és gyakorlati kérdést bibliai példákkal igyekszik megvilágítani. A vezetéselmélet és menedzsment legfontosabb témáinak feldolgozásához kapcsol bibliai történeteket, melyek bemutatásával örök érvényű erkölcsi üzeneteket és etikai tanulságokat kíván az olvasó elé tárni. Mai eltorzult értékrendű társadalmunkban mindenképpen dicséretes vállalkozás, mint minden humanitárius dolog. A veszélye az, hogy akaratlanul az alapvető megváltói üzenetet halványítja el, bár kétségtelen, hogy etikai értelemben – a Biblia tanítása szellemében – magas mércét állít minden vezetői magatartás tárgyalásakor.

Ez egyáltalán nem veszélytelen dolog! Gondoljuk csak el, mi lenne, ha a Bibliából Isten Szentlelke segítségével nem értenénk meg azt, hogy Isten Jézus Krisztusban eljött, hogy helyreállítsa a bűn által bekövetkezett szakadást Isten és ember között, hogy Szentlelkét adja mindenkinek, aki hisz az Úr Jézus Krisztusban és megigazít minket az Ő érdeméért? Így például Jézus tanításainak nem értenénk a lényegét, nem tudnánk meg, ki Ő, és mit tett értünk, hanem tanításait csak egy kötelező vallásos „megjobbulásnak” fognánk fel? Nem értenénk például, hogy a jó cselekedetek következményei

a hitnek, nem pedig a feltételei! Ezzel tulajdonképpen bármelyik pogány-vallás szintjére kerültünk, nekünk kell teljesíteni, hogy elfogadhatóak legyünk Istenünk számára.

Ez első hallásra durva szélsőségnek tűnhet, hiszen miért ne vehetnénk a mindennapi élethez példákat a Szentírásból? Vehetünk, sőt jó is, ha minél többet tanulunk és alkalmazunk belőle! A legfontosabb azonban az, hogy értsük meg az eredeti üzenetet, helyesen alkalmazzuk, aplikáljuk a mai olvasó, a mai embere számára. Végül, de messze nem utolsó sorban Istennek adjuk a dicsőséget hálatelt szívvel mindenért, amit megérthettünk, amit bennünk elvégzett, amivel bennünket tanácsolt, amire Ő hívott és indított el.

A könyv fejezetei közül a II. Válság és változás c. fejezetet választottam vizsgálódásom és annak remélt eredményeiből fakadó okulásom céljául. Választásom nem azért esett a változásmenedzsment, válságmenedzsment témájára, mert ez volt a legvonzóbb a felvonultatott vezetői helyzettanulmányok közül, ellenkezőleg. Témaként - emberi habitusomból eredően - sokkal vonzóbb lett volna számomra a VI. fejezet (Kudarccs és kilábalás) kivételével az összes többi, hiszen ott az alaphelyzet nem ennyire negatív. Több okból választottam mégis ezt az egyáltalán nem könnyű fejezetrészt. Az első megérintést az írók által ehhez a témakörhöz csatolt bibliai példa, Nehémiás története adta, mely egy régi csendeshét lelki áldásait juttatta eszembe, azon a héten ennek a gyönyörű ószövetségi könyvnek az üzenete nagyon a szívembe íródott. A motivációm csak erősödött ennek a témának a kiválasztására, amikor végiggondoltam, hogy mennyire éles a válsághelyzet a világban gazdasági, etikai szempontból egyaránt, mennyire igaz ez a küzdő egyházakra is, felekezettől függetlenül, de nem felejtkezhetünk meg arról sem, hogy sajnos mennyire igaz Krisztus lelki egyházára is a meghomályosult látás, a megtompult hallás, a megfogyatkozott első szeretet miatt. Égető szükség van arra, hogy ebben a forrongó világban az Isten népe, a Krisztus vérében megváltottak szorosan az „Úr lábainál” legyenek, az Ő szavára, Igéjére figyeljenek és elfoglalják azt a helyet, melyet Őrállóul kijelölt számukra. A legfontosabb, hogy az élő Istennel való kapcsolatunkban megerősödjünk, hogy Isten Lelke kimunkálhassa bennünk mindenki iránt azt a szeretetet, odafigyelést, mely igazán hitvallókká tesz bennünket – akár szavak nélkül is – az Isten fiait váró hitetlen világban.

A válság és változás – Változásmenedzsment (Tomka János–Bögel György)

A fejezet vezetéstudományi része nagyon reálisan bemutatja az emberek lehetséges jellemző reagálásait a változásokra. Rámutat arra, hogy az előre csak nagy bizonytalansággal kalkulálható emberi reagálások teszik

nehéz vezetői feladattá a változások irányítását, vezénylését. Nagyon különbözőek vagyunk, ezért különbözően reagálunk a változásokra. Általában az emberek biztonságérzetét csökkenti, ha a változások tőle függetlenül, pláne ha hirtelen következnek be, az is, ha nem látható az események kimenetele, illetve ha várhatóan számunkra negatív következményekkel járnak majd.

A vezetéstudomány által érintett tipikus változások általában az adott céget illető átszervezés, az eddigi működéstől eltérő stratégiaváltás, innováció, krízishelyzetek. A vezetői feladatokat, melyeket a változással kapcsolatban megfogalmaz, három nézőpont köré szervezi. Ez a három nézőpont az alábbi:

– *Racionális nézőpont.* Nagyon egyszerűen talán úgy fogalmazhatnánk meg, hogy az adott helyzet ésszerű, szakszerű, célszerű elemzése.

– *Érzelmi nézőpont.* „Minden változás érzelmi reakciókkal jár, a változásra adott reakciókat érzelmek is motiválják. Az érzelmi reakciók nem tervezhetők: senki sem dönti el, hogy <<én most meg fogok ijedni>> vagy <<én most mérges leszek>>.”¹ Az érzelmi reakciók sokfélék lehetnek, ilyen például a félelem, a düh, a harag, az öröm, az ijedtség, melyek jelentkezhetnek ilyen sokszínűen egy ugyanazon változás esetén is, az alkalmazottak különböző reagálásának oka sok mindentől függ.

– *Hatalmi nézőpont.* „A változáshoz egyéni és csoportérdekek tapadnak: van, aki nyer, és van, aki veszít.”² Aki nyeresre számít az a változás mellé áll, aki veszítésre, az ellene.

Változásmenedzsment racionális nézőpontból: a változtatási programoknak sok tervezhető eleme van. Új stratégia kialakításának szüksége esetén segítség lehet a stratégiai tervezés módszertana, folyamatok újraszervezéséhez és szervezeti átalakításokhoz is vannak minták, ajánlások. A változások irányításának is megvannak a maguk ajánlásai, bevett gyakorlatai, melyekről a mindenkor vezető dönti el, hogy alkalmazhatónak tartja-e az adott helyzetben, mi az, amit hasznosíthat, mint megszívlelendő tapasztalatot, mi az, amit már igazítani szükséges a körülményekhez. A változásmenedzsment szakemberei érthető okokból nagyon fontosnak tartják a változtatási akció időzítését. Ideális esetben a változtatási akció meg is előzi a válságot.

A változtatási programoknak két legfontosabb elemeként említhetjük a hiteles vezető „felmutatását” (a hitelességnek több meghatározója van és

¹ Tomka János–Bögel György: Vezetés egykor és most, A Biblia és a menedzsment. Budapest, 2010, Nemzeti Tankönyvkiadó, 57-58. p.

² Uo.

lehet, így pl. a szakértelem, eddig befutott karrier, megbízhatóság, a körülményekre gyakorolt befolyásolási képesség, stb.), valamint egy megvalósítható, a körülményekhez képest is mindenféleképpen vonzó jövőkép állítását. A változási programokhoz kommunikációs terv kidolgozása szükséges, általános szabályként tekintendő, hogy a változásokat nem lehet „túlkommunikálni”.

A változásmenedzsmenttel foglalkozó szakirodalom nagy jelentőséget tulajdonít a személyes példamutatásnak, a motiváltság és elkötelezettség megteremtésének, a közösségi szellem létrehozásának, a „leadership”-nek. Ez már az érzelmi nézőpont területe.

Minden változás sok problémával, kellemetlenséggel, teherrel, az általánosan több stresszel jár, ezt vélhetően egy bizonyos kor után mindannyian megtapasztaltuk már. Ilyenkor igazán jól jön egy „természetes vezető” Daniel Goleman³ - módjára, azaz egy önszabályozásra képes „érzelmi intelligenciával” rendelkező vezető, aki a szakmai hozzáértés, hitelesség, tisztesség mellett még alapokkal rendelkező optimizmust is áraszt, lelkesítően hat a beosztottakra, és ezzel létrehoz (Goleman által találóan pozitív rezonanciának nevezett) egyfajta kohéziót az együtt dolgozó projekt csoportban. Ez a kohézió a munkavégzés hatékonyságának és eredményességének szempontjából rendkívül fontos, mentálisan is egy komfortosabb helyzetet teremt, kevesebb az esélye az indulatok, belső viszályok eluralkodásának. A vezető empatikus-, társas-, kommunikációs készsége, visszacsatolásai alapján a vezetése alatt álló csoportban, ill. a csoporttal egyfajta érzelmi konvergencia jön létre. A kutatók – írja Goleman⁴ - „limbikus rezonancia” néven illetik ezt az idegi egymásra hangolódást, mely az információcsere és belső alkalmazkodás érzelmi-hangulati állapotának közeledése, azonos hullámhosszra kerülése. „Ha a vezető képes felfogni a többiek szempontjait és érzelmeit, akkor szert tehet arra a hangulati vezérfonalra, amely mindig eligazítja, mit miként kell mondanía és tennie. Az empátia tehát a munkahelyi élet társas hatékonyságának *sine qua nonja* (elengedhetetlen feltétele).”⁵ (Megjegyezni kívánom, hogy bár a vezetéselmélet terén valóban bőséggel van mit tanulni Golemantól és szerzőtársaitól; a gondolkodásmódjukat meghatározó értékrendben jelentős eltérés van a szerzők nézete és a keresztyén nézet között, a Lao- ce által hirdetett taoizmus és a Bibliában önmagát kijelentő, mindenható Istenben való hit között.)

³ Daniel Goleman – Richard Boyatzis – Annie McKee: A természetes vezető, Az érzelmi intelligencia hatalma. Budapest, 2003, Vince Kiadó.

⁴ Daniel Goleman – Richard Boyatzis – Annie McKee: A természetes vezető, Az érzelmi intelligencia hatalma. Budapest, 2003, Vince Kiadó, 73. p.

⁵ Uo.

Visszatérve még az empátikus vezető gondolatához, annyira idetartozik az órákon is emlegetett, szinte szállóigévé vált mondás: „*A vezető az az ember, aki rá tud venni másokat arra, hogy megtegyék azt, amit nem akarnak megtenni - még hozzá szívesen.*”⁶ Nehéz jó definíciót adni arra, hogy milyen az igazán jó vezető, ez a frappáns rövid mondás, ha a teljesség igényét nélkülözi is, mindenképpen gondolatébresztő és megszívlelendő.

Ebben a fejezetben a harmadik, hatalmi nézőponttal nem foglalkoznak a szerzők, annak széles terjedelme miatt egy külön fejezetet (V. fejezet) szántak.

Változásmenedzsment, isteni vezetéssel – Nehémiás könyvéből

A történet választása tökéletes, nemcsak a változásmenedzsment demonstrálása szempontjából. Nehémiás vezetői, irányítói tevékenysége is példamutató, nekem elsősorban, mint keresztyén embernek, de hit nélkül is érzékelhető az elkötelezettség, empátia, megfontoltság és bölcsesség a viselkedésében, csak mindezek eredeztetőjét, a mindenható Istent nem látja meg a hit nélküli ember. Mint tudjuk, a hit nélküliség is válság, még hozzá nem is akár milyen, nem egy időszakos, hanem egy életre - mégpedig örök életre szóló válság. Isten kegyelméből ez a válság is kezelhető – a válságmenedzsment vezetője, végrehajtója az Úr Jézus Krisztusban közénk jött Mindenható Isten. Irgalmából menedzsmentjének hasznos tagja lehet minden kegyelmét már elfogadott ember, ha Őrá figyel, Neki engedelmeskedve, Vele szoros közösségben lévő, hitvalló, bizonyosságtevő életet él, és az Ő szeretetéből merítve szereti a még életválságban lévő embertársait, hogy életéből is nyilvánvaló váljék a szívében megjelent kegyelem, rajta keresztül is elérjen valakiket az Isten vonzása.

Mielőtt hozzákezdénénk a vizsgálódáshoz, és összevetnénk a vezetéselméletből tanultakat az „esettanulmányként” összekapcsolt bibliai történettel, elevenítsük fel, milyen is az a történelmi háttér, mely alapját képezi Nehémiás könyvének. Nézzünk rá egy kicsit madártávlatból Izrael történelmére.

Már Mózes idején kijelentette Isten Izráel fiainak, hogy ha engedelmeskednek törvényének, akkor áldás kíséri életüket, de ha láznak elene, idegen istenekkel paráználkodnak, akkor büntetésül idegen nép kezére adja, fogságba juttatja őket (5Móz 28). Ezt az ígéretet és intést Salamon király külön is megkapta életére és uralkodására nézve az Úrtól a templom

⁶ Harry S. Truman (1945-53) az Egyesült Államok 33. elnöke, Franklin D. Rooseveltt utóda.

felszentelése után (1Kir 9,1-9). Tudjuk, és félelemmel olvashatjuk az írá-sokból, hogy a gyönyörű kezdet és istenfélő, bölcs uralkodás, rendkívül gazdagon megáldott élet végén Salamon elfordult Istenétől és pogány fe-leségei bálványisteneit is imádtá, nem volt szíve teljesen az Úré, mint atyjáé, Dávidé. Az Úr beváltotta szavát, Salamon halála után az ország két királysá-gra szakadt (Kr.e. 931-ben), az északi Izraelre és a déli Júdára. Azonban továbbra is távol voltak az Úrtól, szívük nem változott. „*Elsőként az északi ország esett el, és Kr. e. 722-ben az asszírok fogságba hurcolták lakosságát. A babiloniak Kr. e. 586-ban foglalták el a déli országot.*”⁷ A babiloniak nem-csak legyőzték Júdát, hanem Jeruzsálemet is lerombolták, a népet pedig Ba-bilonba hurcolták. A babiloni fogság 70 évig tartott. Három ízben deportálták őket (Kr.e. 605-ben, 597-ben és 586-ban), három részben tértek haza is atyáik földjére (Kr.e. 538-ban, 458-ban és 444-ben). Az első hazatérést Zerubbábel vezette Kr.e. 538-ban (Círus perzsa király uralkodásának idején), Istentől ők a templom újjáépítésének feladatát kapták. A templom Kr.e. 515-re, Júda ellen-ségeinek akadályozása ellenére elkészült. A második hazatérés Kr. e. 458-ban vélhetően Ezsdrás vezetésével ment végbe (bár ez erősen vitatott, sokan Ezs-drás megjelenését és tanítását Nehémiás utánra teszik). Ezsdrás és Nehémiás kortársak voltak, mindketten nevükben hordozták Izrael reménységét. Ezsdrás neve: segítség, Nehémiásé: Isten vigasztalása.⁸ A harmadik hazatérést Ne-hémiás vezette Kr. e. 444-ben. Most érkezünk meg tehát történetünk idejére.

A hely, Súsán vára, mely az akkori Perzsa király, Artahsasztá (ismertebb nevén Artaxerxész) téli rezidenciája volt a Perzsa-öbölhöz közel (Súsán Elám régi fővárosa volt). Artahsasztá 20. éve uralkodott már, tehát Kr. e. 445-öt írunk, már több mint 90 év eltelt az első hazatérési hullám óta. Ne-hémiás már a fogságban született, neki történelem a 142 évvel azelőtti tragé-dia. Júda törzséből származik, atyja Hakaljá, származását tekintve többet nem tudunk róla, vélhetően sohasem járt ősei földjén. Annak ellenére, hogy fogságban született és idegen földön élt, igen magas, biztos egzisztenciát jelentő, bizalmi pozíciót töltött be: a perzsa király pohárnoka volt.

Az egész könyv exegézisétől és feldolgozásától a dolgozat keretein belül el kell tekintenünk, a történet elejére teszem a hangsúlyt, hiszen a mo-tiváció kiindulását figyelhetjük meg, és véleményem szerint ez a sorsdöntő. Igyekszem azonban azokat a pontokat megragadni, amelyekről az a látásom, hogy a változásmenedzsment tanításaként hozott öszövétségi életpélda tek-

⁷ John F. Walwoord, Roy B. Zuck (szerk.): A Biblia ismerete. Kommentársorozat. III. Ford. Hargitai Róbert és Köves Gábor. Budapest, 1999, KIA.

⁸ Dr. Szathmáry Sándor és Tarr Kálmán (szerk.): Jubileumi Kommentár. A szentírás magyarázata. I.köt. Budapest, 1995, Kálvin, 475-488. p.

intetében valamiben nagyon megegyezik, illetve ha némileg eltér a véleményem a könyv szerzőitől.

A könyv bevezető igeszakaszával kezdünk:

„Nehémiásnak, Hakaljá fiának a története. A huszadik esztendő Kislév havában történt, amikor Súsán várában voltam, hogy megérkezett hozzám egyik atyámfia, Hanáni, és vele együtt néhány Júdából való férfi. Kérdezősködtem tőlük a megmenekült júdaiakról, akik a fogság után megmaradtak, meg Jeruzsálemről. Elmondták nekem, hogy a megmaradtak, akik a fogság után maradtak meg, nagy bajban és gyalázatban vannak ott abban a tartományban. Jeruzsálem várfala csupa rés, és kapui tűzben égtek el. Amikor meghallottam ezeket, napokon át ültem, sírtam és gyászoltam, böjtöltem és imádkoztam a menny Istene előtt, és ezt mondtam: Ó URam, mennynek Istene, te nagy és félelmes Isten! Te hűségesen megtartod a szövetséget azokkal, akik téged szeretnek, és parancsolataidat megtartják. Legyen figyelmes a füled, legyen nyitva a szemed, és hallgasd meg szolgád imádságát, aki most éjjel-nappal imádkozik előtted szolgálódért, Izráel fiaióért. Vallást teszek Izráel fiainak a vétkeiről, amelyekkel vétkeztünk ellened. Vétkeztem én is és atyám háza népe is! ”Neh 1,1-6

Tudományosan nem bizonyítható - mint melleleg oly sok más sem, amit mégis tényként elfogad az értelmi beállítottságú ember -, de számomra alapvetés, hogy itt egyértelműen isteni elhívásról van szó. Egy tisztességes hazafitól elvárható annyi empátia, hogy mélyen megrendül és elszomorodik, amikor ilyen súlyos dolgokat hall, még ha ő már teljesen más világban (és nem mellékesen igen jó módban) él is, de ezt az indulatot, ezt a felindulást az Isten ültette az ő szívébe. Nemcsak azért gondolom így, mert maga a név jelentése is (Isten vigasztalása), valamint a dánieli prófécia is mindenféleképpen ezt sugallja (*„Artahsasztá rendelkezése volt az a Jeruzsálem újjáépítését engedélyező rendelet, amelyet Dániel 95 évvel korábban, Kr. e. 539-ben megjövendőlt. Ezt a rendeletet Kr. e. 444. március 5-én adták ki”*)⁹, hanem mert másképp egyszerűen nem valóság-hű emberi reakció az, hogy ennyire azonosult a népével a bűnben is. Tudjuk, hogy Krisztus büntelen létre magára vette a mi bűneinket, de ez nem emberre jellemző cselekedet, főképp, hogy egy majdnem másfél évszázados bűnért teszi ezt Nehémiás! Honnan van a láng? Nem emberi indulatból, az Isten szorongatta és emelte fel a szívét, hogy eszköze legyen kegyelmes tervének.

⁹ John F. Walwoord, Roy B. Zuck (szerk.): *A Biblia ismerete. Kommentársorozat.* III. Ford. Hargitai Róbert és Köves Gábor. Budapest, 1999, KIA.

„...de mintha égő tűz volna szívemben, az én csontjaimba rekesztve, és erőlködöm, hogy elviseljem azt, de nem tehetem.” Jeremiás 20:9b

Nehémiás szíve jó talajnak bizonyult, hogy utat nyisson az isteni akarathoz és őt érje az a megtiszteltetés, hogy elküldessen. Olyan problémával kellett szembenéznie, amelyről tudta, hogy meghaladja az erejét, de annak is tudatában volt, hogy ha ez Istentől való, akkor Ő megadja az erőt és az értelmet, és meg fogja teremteni a lehetőségét a feladat végrehajthatóságának. Istennel minden lehetséges! Ha saját erőből ment volna, akkor imádkozik, mint minden rendes hívő ember és nekibuzdulva megy a dolgára. Itt szó nincs erről! Azt olvassuk, hogy napokon át imádkozott, sírt és böjtölt az Isten előtt! Nem igazán egy világi top válságmenedzsert mutat a szemünk előtt megjelenő kép: a vezető sír, böjtöl és szakadatlanul imádkozik Istenhez. Nem stratégiai tervet készít, az csak ezután jöhet, és abban is minden mérföldkőnél imádkozik, hogy el ne vétse az irányt.

Nehémiás tisztában volt az érvényben lévő királyi rendelettel, miszerint tilos volt Jeruzsálem városfalát helyreállítani, mert Júda ellenségei aknamunkájának köszönhetően Artahsasztá veszélyes lázadónak minősítette Jeruzsálemet. Jól tudta, hogy az életével játszik az, aki a perzsa birodalom sorsát veszélyeztető városért emel szót, mint udvari ember azzal is tisztában volt, hogy a perzsa királyok nem szokták megváltoztatni a kihirdetett törvényeket.

Nehémiás az elindulásban is bölcs, ugyanis tud várni. Tudja, hogy Isten áldását már megkapta, figyelnie kell, hogy megértse, mikor adódik kedvező helyzet a lépésre. Az igéből (Neh 2,1) tudjuk, hogy négy hónap telt el, mire történt valami. A türelem gyümölcsöt termő erény! Nehémiás emberi értelemben sokat kockáztatott, hiszen negatív érzelmeinek kinyilvánítása a király előtt nemcsak a jól jövedelmező állását tette kockára, hanem esetlegesen az életét is. Válaszában megmutatkozik az, hogy felkészült a lehetőségekre, Isten megadta neki azt a gondolatot, hogy miként kaphatja meg a királyi támogatást ügyéhez. Határozott, de alázatos, kimutatja félelmét az uralkodó előtt, mégis bátran beszél. Tapintatosan kerüli a város (Jeruzsálem) megnevezését. Arra építi mondanivalóját, hogy mit diktál Artahsasztá „igazságérzete” a halottak iránti tisztelettel kapcsolatban. *„Miközben őszintén feltárta szándékát, ősei sírjára való hivatkozással elvette a kérés politikai élet.”*¹⁰ Nehémiás felkészültsége és bátorsága a kérések megfogalmazásában is megmutatkozik, bölcsen kér,

¹⁰ Tomka János–Bögel György: *Vezetés egykor és most, A Biblia és a menedzsment*. Budapest, 2010, Nemzeti Tankönyvkiadó, 70. p.

kérésének nagysága, súlya is méltó egy királyi pártfogóhoz. Megkapott minden támogatást Artahasztától, amit kért, még lovascsapatot és kiképző tiszteket is adott mellé a király.

Miután megérkezett Jeruzsálembe (több mint 1500 km-es fárasztó utazás után), három napos pihenőt tartott. Nem kapkod, nem siet el semmit. Kipihen magát, és mielőtt nyilvánvalóvá tenné küldetését bárkinek is, felméri a terepet. Egy jó vezetőnek pontosan kell tudnia, ismernie az állapotokat, mielőtt munkához lát, nem lehet elbeszélésekre hagyatkozni. Nehémiásnak annál is inkább szüksége volt erre a szemlére, mert ő a régi, dicső Jeruzsálemet is csak elbeszélésből ismerhette. Fel kellett mérni a feladatot, hogy tervet készíthessen, átláthassa a feladat nagyságát, részletekben tudjon majd gondolkodni.

Tomka János leírja, hogy milyen bölcsen viselkedett Nehémiás: egyrészt a válságos helyzet súlyosságát hangsúlyozta, másrészt az újjáépítésre úgy buzdított, hogy a nép belássa, nem reménytelen a vállalkozás, elmondta nekik, milyen támogatást kapott a királytól. Belátom, hogy egy tudományos igényességű könyvben nehéz mindig az Istenre mutatni, hiszen olyanképpen érezheti magát a nem hívő olvasó, mintha azt sugallná az író, hogy nem is a vezetéstudomány a fontos, hanem az Istenbe vetett hit. Nos, valóban a hit fontosabb, de nem a tudás helyett, hanem a tudást megelőzően! „*Csak az ÚR ad bölcsességet, szájából ismeret és értelem származik.*” Péld 2,6

Én ezen a helyen fontosnak tartom megemlíteni, hogy Nehémiás először arról tett bizonyosságot a júdaiak, a papok, az előkelők, az előjárók és a nép előtt, hogy a mindenható Isten, Izrael Istene jóakaratából és küldetésében van most itt, mely jóakaratnak nyilvánvaló bizonyítéka a perzsa király támogatása: „*És megjelentém nékik az én Istenemnek rajtam nyugvó kegyelmét, és a király beszédit is, amelyeket nékem szólt.*” Neh 2,18

A zsidóknak elsősorban a menny Istene volt a reménységük, a perzsa uralkodó támogatása is megerősíti ezt a reménységet, de az önmagában kevés lehetett nekik. Az Úr küldött nekik választott vezetőt, aki Artahasztá király támogatását is bírta, látták a hitét, látták a bizonyosságait, és remény támadt a szívükben, egy akarattal nekiláttak a munkának.

Nehémiás fellelkesített mindenkit (jövőkép), szervezési szempontból is kiváló teljesítményt nyújtott, úgy osztotta el a munkát, hogy minden csoport nagy önállósággal dolgozhasson. A 3. fejezet felsorolja a munkásokat, akik egy szívvel és egy lélekkel beálltak a munkába. A legkülönbébb emberek adták oda magukat az építésre – és tudtak együtt dolgozni. Mindjárt elsőként egy főpapot említ az ige, de jöttek vidékről is, ott voltak a finomkezü ötvösök is, egy kenetkészítő, még fejedelem is jött a lányaival, léviták, papok, kereskedők és mindenféle foglalkozású ember. Már önmagában ez is csoda, ezt azért Izrael történelmét ismerve lássuk be!

Ez az együttműködés növelte a közösség kohézióját, nincs annál jobb közösségformáló erő, mint a szívvel-lélekkel együtt végzett közös munka.

Ahol komoly, Istennek engedelmes munka kezdődik, ott az ősi ellenség, a Sátán támadására is számítani kell. A samaritánus Szanballat és az ammónita Tóbijjá gyalázza a júdaiakat és feltüzelik az ammóniakat, asdódiakat, sőt még az arábiabelieket is úgy, hogy azok egy akarattal összeesküdtek Jeruzsálem ellen. (Ha jobban beleásunk a történetbe, akkor megértjük, hogy sokkal nyomósabb okuk volt erre, mint az ismert szimpla ellenségeskedés a zsidók és samaritánusok között. Ugyanis ebben az időben Júda Samária tartományának egyik kerülete volt, melynek Samária város székhellyel Szanballat volt a helytartója. Nehémiás megbízatása azt jelentette, hogy Júda önálló tartománya lett a Perzsa birodalomnak és így Szanballat politikai hatalma csökkent, de azzal is számolnia kellett, hogy Jeruzsálem megerősítése következtében a régi Izrael területén is feléledhetnek a vallásos érzelmek a templom iránt. Tóbijjá a Jordán keleti részén lévő tartomány helytartója volt, mindketten szoros kapcsolatban voltak Jeruzsálem vezető köreivel.)¹¹ Nehémiás ismét jelesre vizsgáljuk: „*De mi imádkoztunk Istenünkhöz, és őrséget állítottunk ellenük védelmül éjjel-nappal.*” *Neh 4,3* Tudjuk azonban, hogy a külső támadásnál már csak a belülről jövő lázadás a rosszabb. Megrokkant az építők ereje, de vezérük bátorította őket, a nagy és félelmes Úrra irányította tekintetüket, és nehéz körülmények között felfegyverezve és őrt állva folytatták az építést. Istenük harcol értük!

A többfrontos, vezetőpróbáló harc pedig csak most kezdődik igazán, pedig eddig sem „hétköznapi ügymenetben” zajlottak a történések. A nehéz munka, a nyári hőség, a szegényes körülmények, az ellenség folyamatos zaklatása és támadása előhozta a súlyos társadalmi feszültségeket. Ha nem az Úr harcol Jeruzsálemért és Nehémiás nem ilyen áldozatkész vezető, akinek nem csak szavaiból, de tetteiből is az istenfélelem árad, akkor itt emberileg csőd következett volna be. Nehémiás úgy küzdött meg ezt a nehéz helyzetet, úgy tett igazságot az uzsorások és a nép között, hogy az egész nép áment mondott rá és dicsérte az Urat! Az uzsorásokkal szemben erkölcsi fegyvertény volt az, hogy 12 évig sem ő, sem rokonai nem éltek a királytól kapott helytartói jogon neki járó illetményekkel, nem terhelte meg a népet, sőt százakat az asztalánál etetett. Azt is kijelentette, hogy azért cselekedett így, mert istenfélő, most sem magának aratta le a dicsőséget!

A falak már álltak, csak az ajtóknak kellett még helyükre kerülniük. Az ellenség számára nyilvánvalóvá vált, hogy Nehémiás a motorja (isteni

¹¹ Dr. Szathmáry Sándor és Tarr Kálmán (szerk.): Jubileumi Kommentár. A szentírás magyarázata. I.köt. Budapest, 1995, Kálvin, 478. p.

meghajtással - ez mondjuk számukra nem volt nyilvánvaló) a munkálatoknak, ezért taktikát váltottak: merényletet terveztek ellene. A fárasztás módszerét is alkalmazták - lélektani hadviselés, amikor visszautasította az ellenség által szorgalmazott találkozást, Szanballaték újra és újra próbálkoztak, tudomást sem véve az elutasításról. Ez a stratégia bizony hosszú távon eredményes is lehet, emlékezzünk Sámson és Delila történetére a Bírák könyvéből! Nehémiás kitartóan ellenállt ennek, de a zsarolásnak is, amivel ezután próbálkoztak, és Istenhez fohászkodott, hogy erősítse meg (Neh 6,9b). Ezután a megfélemlítés eszköze következett több vonalon, melybe még próféták is belekeveredtek. Megmérte az ige mércéjén, amit a törbecsalók javasoltak neki, hogy mentse az életét (az Isten házába akarták, hogy meneküljön, ahová csak papok léphettek be) és felismerte, hogy ez a tanács nem Istentől való, ez csak a kárára lehet. *„Mert nem a félelemnek lelkét adta nekünk az Isten, hanem az erő, a szeretet és a józanság lelkét.” 2Tim 1,7*

A várfal pedig felépült ötvenkét nap alatt. „Jeruzsálem népe túl volt az ellenség kereszttüzétől folyamatosan támadott építkezésen, állt a nagyszerű, védelmet nyújtó fal, és sokat nőttek ellenségeik szemében.”¹² (Itt eszembe jut az ajánlott könyvek közül Pulay Gyula: A szeretett vezető¹³ c. könyvéből a befejező mondat lényege: Ha a munkacsoport tagjai befogadottnak érzik magukat, és elfogadott, becsült vezetőjük van, akkor megsokszorozzák tálentumaikat, saját maguk, főnökeik és környezetük javára.)

Felemelő olvasni az igében, és mélyen megható, hogy még nem ünneplés következik. *„Akkor az egész nép egy emberként összegyűlt a Vízikapu előtt lévő téren, és azt mondták az írástudó Ezsdrásnak, hogy hozza elő Mózes törvénykönyvét, amelyet az Úr adott Izráelnek.” Neh 8,1* Átérezték, hogy mit tett velük az Isten! Másfél évszázados nyomorúság után újra állnak Jeruzsálem falai. Az építkezés ideje alatt valószínűleg felfüggesztette Ezsdrás pap (és a törvényt ismerő írástudó) tanítói tevékenységét, ő a második hazatérők csoportját vezette és Izrael lelki, erkölcsi tanítását kapta küldetése céljául. Az Isten ereje volt Ezsdrással és Nehémiással (Ezsd 7,6 ; 7,9; 7,28; 8,18; 8,22; 8,31; Neh 2,8; Neh 2,18.) Ezsdrás az igazi templomi istentiszteletre biztatta a maradék népet, azt akarta, hogy sajátítsák el az Istentől való függésnek a lelkületét, teljes szívből, teljes élettel térjenek meg Istenükhöz. A nép a fáradtságos és sikeres

¹² Tomka János–Bögel György: Vezetés egykor és most, A Biblia és a menedzsment. Budapest, 2010, Nemzeti Tankönyvkiadó, 70. p.

¹³ Pulay Gyula: A szeretett vezető. Budapest, 2007, Harmat-Keve, 105. p.

munka után emlékezett. Vágyott annak az Istennek a szavára, aki megkönyörült rajtuk. Megható, hogy ez az oly sokszor és oly sokáig hűtlenségben élő nép sírva hallgatja Isten ígését. Nehémiás biztatja honfitársait, hogy tekintsék szentnek ezt a napot, és örvendezzenek az Úrban, hogy igazán megértsék a hallottakat és istenfélelmükhöz öröm párosuljon. Megtartják a lombsátoros ünnepet (pont ekkorra esik, mikorra készen vannak a munkával és örülnek Istenüknek – ez nem a véletlen műve), és a törvényben foglaltak szerint lombsátrakban lakva ünnepeltek, meg is van írva az ígében, hogy nem tettek így Józsué ideje óta. *„Nap- nap után olvasták az Isten törvénykönyvét, az első naptól az utolsó napig.” Neh 8,18a*

Nehémiás tizenkét éven át volt Júda helytartója. Munkáját Isten megbízásából, vele való szoros kapcsolatban végezte. Az egyébként is kiváló kvalitással rendelkező férfiút (nem véletlenül lehetett ő Artahszasztá király belső bizalmi embere), Isten erővel és bölcsességgel, hittel és kitartással övezi fel, aki szívvel-lélekkel dolgozik az Isten ügyéért, a rábízottakért, és mindezért Istennek adja a dicsőséget. Nehémiás életén keresztül nagy dolgokat vitt végbe az Úr. A vele való szoros közösségben Isten kimunkálta és megerősítette azokat a vonásokat és attitűdöket, melyek kiváló vezetővé tették őt. Képességeinek széles skáláját megismerhettük a leírt szakaszból: az empatisztikus képesség, az adott helyzet átlátására való képesség, a félelem legyőzésének képessége, a meggyőzésre, cselekvésre és jó példaadásra való képesség, kitartás, szívósság, áldozatkészség, és még sorolhatnánk. Megtestesítette a topmanager és a leadership vezetőt egy személyben. Hitem szerint azonban minden azért történt így, mert Nehémiás Istentől megragadott ember volt, alázatos szívű, engedelmes, és istenfélő a maga nemes és igazi értelmében.

Nem tudunk a történetnek minden részletével foglalkozni, de folytatjuk a vizsgálódást a szervezetfejlesztés keretein belül, annak is egy speciális modelljének szem előtt tartásával.

Szervezetfejlesztés – A hét erő modell (Berenschot)

A vezetőképítés és a szervezetfejlesztés szorosan összefügg, hiszen a vezetőktől várjuk el többek között a vezetésére bízott szervezet működtetését, igazgatását, irányítását és fejlesztését. A „Legsikeresebb vezetési modellek”¹⁴ című könyv írói nem sablonokat kínálnak könyvükben, hanem ezen a téren

¹⁴ ten Have, S. – ten Have, W. – Stevens, F. – van der Elst, M: Legsikeresebb vezetési modellek. Budapest, 2003, Manager Kiadó.

végzett fél évszázad eredményeit áttekintő kutatásaik alapján gyűjtöttek össze olyan modelleket, amelyek olyan ötleteket és gondolatokat tükröznek, melyekről bebizonyosodott, hogy a mindennapi élet gyakorlatában működőképesek és hozzájárulnak a leggyakoribb szervezeti problémák megoldásához. Szimpatikus megnyilatkozás a szerzők részéről, hogy nem pontról-pontra betartandó recepteket kínálnak, hanem ösztönző elmélkedésre hívják az olvasót. (Ez pszichikailag is pozitív fogás, hiszen így olybá tűnik az olvasó számára, hogy a szervezetfejlesztés és vállalatirányítás szaktekintélyei bevonnák őt a közös gondolkodásba, közös kutatómunkába, egy alkotó team aktív részese lehet. Visszalapozva a könyv elején található szerzői bemutatásokra, nem csodálkozom a hangvételen - Steven ten Have az üzemgazdaságtan és a jogi tudományok mellett pszichológiát is hallgatott, így elég meggyőző a felkészültsége.)

„Egy modell eszköz, és az is marad, amely tudással és tapasztalatokkal kombinálva és a kellő időben alkalmazva segíthet egy szervezetben megoldást találni bizonyos problémákra.”¹⁵

A könyvben található és a dolgozat alapjául felhasználható modellek közül Berenschot „A hét erő modell”-jére esett a választásom. Nem volt nehéz a döntés, mert szorosan kapcsolódik a vezetéseleméletből választott témámhoz, a változásmenedzsmenthez, és nagyon jó alapot nyújt a korábban választott bibliai „esettanulmányhoz” is, a Nehémiás történetéhez.

Először az alábbiakban ismertetném röviden a választott modell alap elképzelését.

Berenschot azt fogalmazza meg, hogy nagyon sok változási folyamat azért vall kudarcot, mert nincs kellően nyomatékosítva a változás szorongató szükségessége, nincs távlatos előrelátás, hiányzik a szükséges infrastruktúra, know-how és koordináció. Kimunkált modellje alapján az alábbi hét erőt tartja a legfontosabbnak ahhoz, hogy a változások megvalósuljanak, a hatékonyság nyilván akkor a legoptimálisabb, ha összefogottan, egységben alkalmazzák őket:

- **szükségesség** – egy megrázkódtatás, amely legyőzi a tehetetlenségi erőt és megteremti a sürgősség érzetét; → **mozgat**
- **jövőkép** – konkrét képszerű elképzelések abból a célból, hogy az emberek ’lássák’, hogy mit kívánnak tőlük; → **irányít**
- **siker** – korai sikerek, amelyek megteremtik a megerősítés érzetét abban a tekintetben, hogy az új út ’jobb’; → **hitet nyújt**

¹⁵ Uo.

– **szellem** – az a hatalom és erő, amely kezdeményezi és magas szinten fenntartja az elkötelezettséget; → **erőt ad**

– **struktúra** – strukturális támogatás szervezeti szinten, hogy állásfoglalásra készítse az embereket, továbbá jóváhagyja a változásokat; → **állásfoglalásra készítet**

– **képességek** – tudás, készségek, valamint a feladatok és felelősségek kiegyensúlyozására való felhatalmazás; → **lehetőséget teremtenek**

– **rendszerek** – információk, áttekintések és jutalmak, hogy bezárják a kört és megerősítsék a kívánt teljesítményt. → **megerősítenek**

A hét erő modell elsődleges célja, hogy rendet tegyen a változási folyamattal összefüggő legfontosabb erők között. Berenschot kiemeli a szellemet, mint a folyamathoz tartozó olyan erőt, mely táplálja a többi hatót. A szerzők hozzáfűzik, hogy a modell ereje az egyszerűségében rejlik, de óvakodni kell a csalóka látszattól; a viselkedési és szervezeti elvek, valamint a konstrukció alkalmazása komplex módon lehet hatékony.

A hét erő modell – összevetés Nehémiás könyvén keresztül

A hét erő modell ismertetését követő összegző elemzésben a könyv szerzői az alábbiakat tartják a legfontosabbnak az alkalmazás eredményességét illetően:

„A vezetőnek szellemi erőt és a jövőbe vetett látható hitet kell sugároznia, a szervezet szomorú állapota ellenére is. Az ilyenfajta szellemhez és lelkesültséghez az kell, hogy a vezető távlatot nyisson követői előtt. Az új követők meggyőzése érdekében idejekorán bizonyítékot kell szolgáltatni arra nézve, hogy az új távlatok sikerre vezetnek.”¹⁶

Feladatunk az elmélet bibliai teológiai interpretációja egy adott bibliai textus (esetünkben a Nehémiás könyve) exegézise alapján.

Mielőtt a tényleges elemzéshez hozzákezdünk, nézzük meg még egyszer a történelmi eseményeket kicsit másképpen, úgy, hogy most az eseményeket irányító „mozgató erőre” figyelünk. Tesszük ezt pedig azért, hogy megvizsgálandó csoportunk (Izrael hazatért maradéka) lelkiállapotáról és szellemiségéről megfelelő képünk legyen majd az összehasonlítás során.

A vezetéseleméleti résznél megállapításra került, hogy az események Kr. e. 445-től kezdődően történnek, 142 évvel a babiloni fogság után. Tudjuk,

¹⁶ ten Have, S. – ten Have, W. – Stevens, F. – van der Elst, M: Legsikeresebb vezetési modellek. Budapest, 2003, Manager Kiadó, 180. p.

hogy a Kr. e. 586-os babiloni fogságot követően, fél évszázaddal később a perzsák legyőzték Babilont, és Círus perzsa király engedélyével a fogságba hurcolt zsidók Kr. e. 538-ban engedélyt kaptak a hazatérésre.

Itt azonban meg kell látnunk, hogy az irányítás kinek a kezében van. Nem a véletlenek összjátékának áldozata a zsidó nép. A Szentírás megírja, hogy Izráel Istenének akarata irányította a történelem folyását, aki az ítélet eszközeként küldte rá a pogány királyokat népe megfenyítésére (1 Krón 5,26; 2Krón 21,16; 36,17), és az ítéletes helyzet feloldása is Őtőle való.¹⁷ Az ige azt írja (Ezsd 1,1-2), hogy az Úr arra indította Círus perzsa király lelkét, hogy engedélyezze és segítse a jeruzsálemi templom újjáépítését, hogy beteljesedjék a jeremiási prófécia (Jer 25,12). A círusi engedély alapján lényegében hitkérdés lett a hazatérés melletti döntés. Azok éltek az engedéllyel, „akinek felindította lelkét az Isten” (Ezsd 1,5), ők leginkább Júda és Benjámin családfői voltak, Zerubbábel vezetésével.

Nem lehetett egyszerű a döntés, hiszen a hazatérő nemzedéket nem fűzték szoros érzelmi szálak Jeruzsálemhez és Júdához, mivel nem is látták soha. Egy szolidan stabil életmódot szegénységre és nyomorúságra cserélnek fel azért, hogy az Úr népeként az ígéret földjén éljenek. A fogság annyit jelentett számukra, hogy nem mehettek szabadon hazájukba, de az idegen nép közé keveredve tulajdonképpen sokkal jobb körülmények között éltek, mint ami atyáik lerombolt, felégetett földjén várta őket. A jeruzsálemi templom építése az engedélyt követően 18 év múlva kezdődött el, s Dáriusz uralkodása alatt épült fel, 520-515-ig. Kr. e. 458-ban volt még egy hazatérési hullám, Ezsdrást Artahsasztá perzsa király szintén azért engedi haza és bízta meg „mert vele volt Istenének, az Úrnak ereje” (Ezsd 7,6b). A királyi irat szerint Ezsdrásnak hármas megbízatása volt: Jeruzsálembe mehet és magával viheti mindazokat, akik önként haza akarnak térni; vizsgálja meg Isten törvénye alapján Jeruzsálemben a gyülekezet állapotát; a megbízással kapcsolatos anyagi ügyek intézése, templomi felszerelések, pénzadományok intézése. A pogány királyok is mind eszközök az Isten kezében: hol az ítélet, hol a könyörület eszközei.

A nehémiási történet azzal indul, hogy atyjafiától hazatért honfitársai nyomorúságáról, gyalázatáról hall, Jeruzsálem fala csupa rés, kapui tűzben égtek el. Nehémiás ki is nyilvánítja, hogy nem saját jó lelkéből indult fel népe megsegítésére, nem „csak” vele van az Úrnak jóakarata, hanem egyenesen az Ő Istene indította szívét Jeruzsálemért (Neh 2,12b). Itt tartunk tehát, látjuk a vezetőt és az Isten által rábízottakat. Nézzük meg most egyenként a

¹⁷ Dr. Szathmáry Sándor és Tarr Kálmán (szerk.): Jubileumi Kommentár. A szentírás magyarázata. I.köt. Budapest, 1995, Kálvin, 465. p.

modell elemeit szépen sorjában, és első lépésként próbáljuk meg alkalmazni történetünkre.

Az nyilvánvaló, hogy a válság adott, a helyzet siralmas. Izrael maradék népe romok között éli életét ősei földjén, az ellenség által gyaláztatik, reménysége nincsen. Nincs, ami motiválná a változásra, se hite, se ereje; nincs anyagi eszköze, se jövőképe; nincs vezetője, akire támaszkodhatna.

Szükségesség (mozgat), jövőkép (irányít) – ez az első két erő, amelynek működését, működtetését megvizsgálhatjuk, hogy jelen van-e, és ha igen, milyen módon. Érdekes megfigyelni, hogy Nehémiás is fontosabbnak érzi először a helyzet súlyosságának tudatosítását a néppel, a küldetéséről csak ezután beszél. *„De senkinek sem mondtam meg, milyen cselekedetre indítja szívemet az én Istenem Jeruzsálemért” Neh 2,12 „Ellenben ezt mondtam nekik: Magatok is látjátok, hogy milyen bajban vagyunk: Jeruzsálem rommá lett, és kapui tűzben égtek el. Jöjjetek, építsük fel Jeruzsálem várfalát, hogy ne gyalázhassanak többé bennünket!” Neh 2,17* Itt láthatjuk tehát a haladéktalan változtatási szükség érzetének megteremtését. A **szükségességet** valamilyen szinten látta a nép, de én úgy gondolom, hogy a tehetetlenségi erő legyőzéséhez esetünkben itt még önmagában csak a helyzet súlyosságának és sürgősségének nyomatékosítása kevés lett volna. Ehhez kellett az isteni és királyi hatalommal felruházott vezető, kellett a bizonyágtétellel felmutatott **jövőkép**. *„Elmondtam nekik, hogy Istenem milyen jóakarátú volt hozzám, és hogy milyen szavakat mondott nekem a király.” Neh 2,18a*

Itt nyilván beszámol az isteni elhívásról, hogy Izrael Istene még a perzsa király szívét is feléjük fordította, aki Júda helytartójává tette őt, hogy újjáépíthessék Jeruzsálem városfalát. Beszámolt arról, hogy nem csak engedélyt, de anyagokat (gerendákat) is kapnak az erődítéshez. Maga a menny Istene ad nekik sikert, mert az ő szolgálóiként kezdik el az építést. Nem kell tehát szigorúan különválasztani az erőket, vélhetően a modell létrehozója sem úgy szánta, a megfelelő jövőkép vázolója feltétlenül segítő erő a ki-mozdulásban. Kijelenthetjük azonban, hogy nem csak az első két erőt vetette be Nehémiás, de a legfontosabbat, a hitet, amit Berenschot erőt adó **szellem**-nek hív: „az a hatalom és erő, amely kezdeményezi és magas szinten fenntartja az elkötelezettséget”¹⁸ Ezt hívjuk mi, keresztyén emberek a Szentlélek által adott erőnek. *„Erre ők így feleltek: Kezdjük el az építést! És bátran hozzáfogtak a munkához.” Neh 2,18b*

A „szervezet” irányításáról, a stratégia kialakításáról is ejtsünk pár szót. Rendkívül fontos, hogy Nehémiás olyan hatalommal felruházott vezető,

¹⁸ ten Have, S. – ten Have, W. – Stevens, F. – van der Elst, M: Legsikeresebb vezetési modellek. Budapest, 2003, Manager Kiadó, 179. p.

akinek nem csak elismert, hiteles jogosultsága van az irányításra, de közülük való, a csoporttal aktívan együtt dolgozik. Az építés megkezdésének, építőinek leírásánál megfigyelhetjük, hogy Nehémiás mindenkinek megtalálta a megfelelő feladatot, gondos vezetőként figyelembe vette a lakhelyek közelségét is, úgy osztotta ki a munkát, hogy a rábízottak érezzék, hogy a lehetőségekhez képest odafigyel helyzetükre. A stratégia készségét látjuk az ellenség fellépését követően, hogy hogyan szervezi meg a munkát. Nemcsak szervez, folyamatosan az Istenük velük lévő jóakarásával bátorítja és buzdítja a népet. „*Isten harcol értünk!*” *Neh 4,14b*

A siker - korai sikerek, amelyek megeremtik a megerősítés érzetét abban a tekintetben, hogy az új út 'jobb'. A sikerhez, mint a harmadikként felsorolt erőhöz, azt írja Berenschot: hitet nyújt. Mindannyian megtapasztaltuk már, hogy bármiben sikert értünk el, az erőt adott a további munkához, növelte az önbizalmunkat és növelte a hitünket abban, hogy továbbra is jól fogjuk csinálni azt, amibe belekezdünk. Teológiai szempontból egyáltalán nem állíthatjuk azt, hogy a siker hitet nyújt, ha ez alatt a Mindenható Istenben, az Úr Jézus Krisztusban meggyökerezett hitünket értjük. Az élő hitnek és a sikernek teológiai értelemben nem sok köze van egymáshoz. Olyan értelemben főleg nem, hogy a siker következményeként alakulna ki a hit. (Ha valaki hitre jut, abból sem következik, hogy sikeres lesz, ebben az esetben viszont már fontos azt is tisztázni, ki mit ért sikeren. A világi értelemben vett siker elismerést, jó eredményeket, magas pozíciót, gazdagságot, befolyást, hatalmat jelent, míg a hívő ember saját „sikerességét” a mennyiekre való tekintettel méri le, mennyire sikerült a kegyelemből kapott életét arra használnia, hogy Istennel való szoros közösségben, néki engedelmes és embertársai üdvösségére, javára szolgáló életet éljen.)

Berenschot sem ilyen értelemben gondolt itt a hitre, inkább egy megerősítő érzésként utalt rá.

Ilyen értelemben láthatjuk a történetben is, hogy a nép a hittel és örömmel végzett közös munka eredményén felbuzdulva (amikor félmagasságig elkészült a várfal) nagy kedvvel dolgozott tovább. „*Mert így szól az én Uram, az ÚR, Izráel Szentje: A megtérés és a higgadtság segítene rajtatok, a béke és a bizalom erőit adna néktek!*” *Ézs 30,15*

Érdekes megfigyelni, hogy a korábban elmondottaknak mintha ellentmondani látszana az rész a választott igei történetben, amikor elkészül a fal. Ugyanis, amikor tényleg elkészült Jeruzsálem várfala, akkor a nép nem önmagát akarta ünnepelni, hanem egy emberként összegyűltek és Istenük ígétjét, Mózes törvénykönyvét akarták hallani, azt olvastatták és magyaráztatták maguknak, melyet az egész nép figyelemmel hallgatott. A siker mégis ébreszt hitet? Nem. A hitük megvolt, azért sikerült a munka, mert minden nehézség ellenére bíztak Izrael Istenében, aki harcolt értük. Itt a siker hálát

ébresztett a szívükben Istenük felé. Ilyen kategóriát (erőt) ne keressünk világi, tudományos értekezésekben, mert a VILÁG nem ismeri a hála erejét, emberi értékek tekintetében azt kell mondani, ha valaki hálás, akkor nem sikeres. Mert a hála azt jelenti, hogy segítségre szorult, és segítettek rajta, nem ő volt az, aki nagy dolgot tett.

Nézzük a **struktúrát**, mint erőforrást. A modell megalkotója ehhez az erőforráshoz az állásfoglalásra készítetést és a változások jóváhagyatását csatolja.

Az állásfoglalásra készítéshez és a változások jóváhagyatásához az uzsorások elleni harcot hoznám. Talán itt van a legkeményebb helyzetben Nehémiás, mint vezető. Nyári hőségben, kezdetleges technológiával, az ellenség folyamatos zaklatása, támadása miatt fegyverrel felszerelve végzett megfeszített munka kellős közepén hirtelen felszínre törtek a súlyos társadalmi feszültségek. Az égbekiáltó kizsákmányolás, mellyel az uzsorások kiszipolyozták és nincstelenné tették honfitársaikat, megrendítette és haragra gerjesztette Nehémiást. Érdemes tőle tanulni ebben a helyzetben is. Bár alázatos, együtt érző, megfontolt és bátor vezető, a felelősségre vonástól és kemény szókimondástól sem riad vissza. Áldozatkészségével mutat példát, azzal szégyeníti meg az uzsorásokat. De nem saját dicsőségét keresi, mindig Istenre mutat: *„Hát nem akartok Istenünk félelmében élni, hogy ne gyalázzanak bennünket a pogány népek, a mi ellenségeink?”* Megfogalmazza az elvárásait, hogy hogyan kell megváltoznia az eddig általuk képviselt gyakorlatnak, és elfogadtatja velük. Nem is akárhogyan, Isten színe előtt esketi meg őket, hogy a megállapodás szerint fognak eljárni, az egész gyülekezet áment mondott rá és dicsérte az Urat.

A változások elfogadtatásánál megemlíthetjük a tizedik fejezetet is, amikor is az ige szerint a nép kötelezi magát a törvény megtartására. Ez azért fontos, mert eddig nem tartották be a törvényt, és ez jelentős változást jelent (természetesen elsősorban lelkileg, de az életvitelt illetően is), ami mellett el kell kötelezzék magukat, ha Istenüknek tetszeni akarnak.

A **képességek** – tudás, készségek, valamit a feladatok és felelősségek kiegyensúlyozására való felhatalmazás. A képességek – lehetőséget teremtenek. Nehémiás egyszerű bölcsességet alkalmaz: mindenkit olyan feladatra használ a fal építésénél, ami nem alapvető képessége ugyan, de a szükséghelyzetben elvégezhető. A munkálatok elvégzését követően pedig a mindennapi életre vonatkozó adottságok, hivatások szerint osztja ki a feladatokat. A tanítók tanítanak, a templomszolgák a templomban végzik a feladatukat, az énekesek dicsőítő éneket zengenek. Bibliai példánknál most kevesebb jelentőség jutott az egyéni képességekből eredő lehetőségek kiaknázásának. Alapesetben egy szervezet működtetésénél rendkívüli

jelentősége van annak, hogy mindenkit ott használjunk, ahol a legtöbbet tudja nyújtani. Ez mindenkinek jó. A szervezetnek, mert így hatékonyabb és eredményesebb, az egyénnek, mert érzi, hogy értelmes feladata van, és sikerélményként éli meg a hasznos munkát. Vezetői szempontból tehát nagyon fontos, hogy megismerjük a szervezetünket, csoportunkat alkotó emberek kvalitásait, akkor tudunk a legjobban, mindenki számára kielégítő módon együtt dolgozni, ha mindenki a „helyén” van a csoportban.

Rendszerek – információk, áttekintések és jutalmak, hogy bezárják a kört és megerősítsék a kívánt teljesítményt. Itt a **megerősítés** szempontját emelte ki Berenschot.

A teljesítmény megerősítése szempontjából fontos, hogy átlátható legyen az elvégzett feladat, meg legyenek a kellő ösztönzések (jutalmak) a munka minél jobb elvégzésére, legyenek vezetői visszacsatolások, legyenek ösztönző elismerő szavak a tényleges teljesítmény értékelésére. Ennek az erőforrásnak a megjelenése a bibliai történetben nem domináns, szervezetfejlesztés, szervezet irányítás szempontjából természetesen nagy jelentőséggel bíró tényező.

Összességében azt mondhatjuk, hogy ha a **szellem** alatt - mely Berenschot szerint is táplálja a többi hat erőt - a Szentlélek erejét, azaz a Biblia Istenébe vetett hitet és bizalmat értjük, akkor tulajdonképpen a bibliai interpretációval nincs is sok gondunk. Ennek bizonyosságául a bibliai történet végét hozom, miután röviden összefoglalom a történéseket.

Sok mindenről nem beszéltünk részletesen, de az igéből tudjuk, hogy a sikeres munka után a nép bűnvallást tett Izrael Istene előtt és kötelezte magát a törvény megtartására, a szombat megszentelésére és az idegenekkel való házassági közösség megtagadására. Ezután mindenki a foglalkozásának megfelelően vett részt az istentiszteletek gyakorlásában, hálaadással felavatták Jeruzsálem falait – „*Messzire elhallatszott, hogy mennyire örülnek Jeruzsálemben.*” *Neh 12,43* Nehémiás 12 évi áldozatos, jól végzett munkája után visszatér a királyi udvarba. Ezt követően olvassuk az Szentírásban, hogy egy bizonyos idő (egy vagy több év, nem tudjuk) múlva szabadságot kért Artahsasztától és Jeruzsálembe ment, látni akarta, mi történik szeretett városában.

Az ott tapasztalt törvénytelen és istentelen dolgok miatt említettem azt, hogyha a **szellem alatt** („*az a hatalom és erő, amely kezdeményezi és magas szinten fenntartja az elkötelezettséget, és erőt ad*”¹⁹) a mindenható Istenbe vetett hitet és a Szentlélek által adott erőt értjük, akkor minden rendben

¹⁹ ten Have, S. – ten Have, W. – Stevens, F. – van der Elst, M: Legsikeresebb vezetési modellek. Budapest, 2003, Manager Kiadó, 179. p.

van. Ugyanis emberileg kevésbé valószínű, hogy valaki 12 évig dolgozik valamiért szívvel- lélekkel, és munkáját 12 év után emberi engedetlenség miatt összedölni látja, saját erőből újra nekifusson, és ki tudja hányadszor újra kezdje ugyanazzal a csapattal. (Emlékezzünk rá, hogy Nehémiás önként ott hagyja jól fizető, magas pozíciót jelentő, kényelmes állását, hogy nyomorúságos körülmények között, ellenséges környezetben, kemény fizikai munkában robotolva, belső viszályokat rendezve, életét kockáztatva, anyagilag is jelentős áldozatot vállalva, vezesse Izrael maradék népét.) Nehémiásnak (a hét erő modell szerint is megkívánt) magas szintű elkötelezettségét a mindenható Istenbe vetett bizalma adta. Emberileg így sem lehetett könnyű átélni, hogy a fal felépült ugyan, de a lelkiület (melyet Ezsdrás pappal tanítottak a népnek) darabjaira hullott. Ha Nehémiásnak, mint saját erővel végzett munkára kellett volna visszatekintenie, akkor lehet, hogy összeroppan, de ha habitusa ennél jóval erősebb is, erősen megkérdőjelezhető lenne a további készítése arra, hogy a népet Isten iránti engedelmességre tanítsa, vezesse. Ő nem magában bízott, tudta, hogy Isten választott népe iránti kegyelme, irgalma az emberi értelmet meghaladja, márpedig most megint erre volt szükség, mert nagy hűtlenséget követett el a nép Istene ellen.

Röviden tekintsük át, milyen állapotokkal került szembe Nehémiás:

– Eljásib főpap rokonságba került Tóbijjával és berendezett neki egy kamrát Isten háza udvarában. Ez első hallásra elég ártatlan dolognak tűnhet, de nézzük meg közelebbről. Tóbijjá ammónita, tehát nem lett volna szabad rokonságba kerülni vele egy izraeli embernek, főleg nem egy főpapnak! Tóbijjá Nehémiás és Júda ellensége volt, akadályozta a várfal építését. Azzal, hogy Eljásib helyet adott neki Isten házában, beengedte az ellenséget egy olyan szent helyre, ahol semmi keresnivalója nem volt. Ez a helyiség, kamra az adományok eredeti tárolóhelye volt!

– A nép a lévítáknak járó részt nem adta meg, ezért a lévíták és az énekesek elszökdöstek saját mezejükre. Az Isten háza elhagyott volt, mert a nép a kötelezettségét nem tartotta be, és nem fizette be a járandóságot.

– Nem tartották be a nyugalom napját sem – szőlőt tapostak, gabonát hordtak, kereskedtek.

– Nem tartotta be a nép azt a vállalt kötelezettségét sem, hogy idegen ország lakóival nem házasodnak fiai. Olyan gyermekeket látott-hallott Nehémiás, akik már júdai nyelven nem is tudtak, csak valamelyik másik nép nyelvén beszéltek.

– A pontot az „i”-re az tette fel, hogy Eljásib főpap unokája a hóróni Szanballat veje lett. Beszennyezték a papi tisztséget és a lévita papsággal kötött szövetséget.

Csodálatos, hogy mennyi erőt kap Nehémiás! Nekilát és újrászervez, tisztogat, helyreállít mindent, hogy olyan ékes rendben, szentségben menjenek a dolgok, hogy az Isten népéhez méltó legyen. Meg kellene ezt a töretlen bizalmat tanulnunk Nehémiástól! Ez a bizalom az, mellyel felül tudott kerekedni a nehézségeken. Ez a bizalom óvta meg az önhittségtől és az önmaga dicsőíttetésétől is.

A rábízottaknak mindig minden elvégzett munkájával Istenre mutatott. Istent pedig alázatosan mindig arra kérte, mint aki tudja, hogy neki csak tartozása van, hogy emlékezzen cselekedeteire és írja azokat az ő javára.

Befejező gondolatok:

A teleologikus gondolkodás és cselekvés mélységesen biblikus. Alapja maga Isten céltudatos, tervszerű cselekvése. Az Istentől elszakadt ember számára ez emészthetetlen és minden logikát nélkülöz. „*A keresztyénség utókorában élő társadalom következetlen: a legtöbbben úgy cselekszenek, mintha volna alapja az élet értelmének és céljának, holott ezt az alapot már réges-régen feladták.*”²⁰

Tom Marshall: A vezetés megértése²¹ c. könyvéből meríték befejezésül egy pár gondolatban:

Az „Isten rendje” fogalomnak a teremtet világba történő bevezetése szükségszerűen magába foglalja a vezetés és ezzel együtt a hatalom kérdését is, de ezeknek a fogalmaknak alapvetően fontos vonzatai vannak. Ez az új hatalom, és a hatalomnak egy új forrása, radikálisan különbözik a hatalom minden világi felfogásától, és a hatalom minden világi forrásától.

„*Mert a keresztről való beszéd bolondság ugyan azoknak, akik elvesznek, de nekünk, akik megtartatunk, Istennek ereje.*”

„*Mert egyfelől a zsidók jelt kívánnak, másfelől a görögök bölcsességet keresnek. Mi pedig Krisztust prédikáljuk, mint megfeszítettet, a zsidóknak ugyan botrányozást, a görögöknek pedig bolondságot. Ámde maguknak a hivatalosoknak, úgy zsidóknak, mint görögöknek Krisztust, Istennek hatalmát és Istennek bölcsességét.*” 1 Kor 1,18; 22–24

Egy újfajta vezető és egy újfajta vezetés, amely radikálisan különbözik minden korábbtól. Jézus egyetlen mondatával érvénytelenítette a vezetésről

²⁰ Dr. Veres Sándor Péter: A szolgáló vezetés. <https://app.ps.hu/bta> (Letöltés időpontja: 2012.02.18)

²¹ Tom Marshall: A vezetés megértése <http://mek.oszk.hu/00100/00193/index.phtml>, (Letöltés időpontja: 2012.május 26.)

és a vezetési stílusról alkotott összes világi elképzelést, függetlenül attól, mennyire kulturáltak is voltak ezek. Ezt mondta: „De ne így legyen közöttetek”: „*Jézus pedig előszólítván őket, monda: Tudjátok, hogy a pogányok fejedelmei uralkodnak azokon, és a nagyok hatalmaskodnak rajtuk. De ne így legyen közöttetek, hanem aki közöttetek nagy akar lenni, legyen a ti szolgátok.*” Mt 20,25–26

Irodalomjegyzék:

- Tomka János–Bögel György: *Vezetés egykor és most, A Biblia és a menedzsment*. Budapest, 2010, Nemzeti Tankönyvkiadó.
- ten Have, S. – ten Have, W. – Stevens, F. – van der Elst, M: *Legsikeresebb vezetési modellek*. Budapest, 2003, Manager Kiadó.
- Csia Lajos: *Bibliai lélektan*. Budapest, 1994, Százszorszép.
- Daniel Goleman – Richard Boyatzis – Annie McKee: *A természetes vezető, Az érzelmi intelligencia hatalma*. Budapest, 2003, Vince Kiadó.
- Helen J. Alford – Michael J. Naughton: *Menedzsment, ha számít a hit - Keresztény társadalmi elvek a modern korban*. Pécs, é.n, Kairosz.
- Pulay Gyula: *A szeretett vezető*. Budapest, 2007, Harmat-Keve.
- John F. Walwoord, Roy B. Zuck (szerk.): *A Biblia ismerete. Kommentársorozat*. III. Ford. Hargitai Róbert és Köves Gábor. Budapest, 1999, KIA, 47-80. p.
- Dr. Szathmáry Sándor és Tarr Kálmán (szerk.): *Jubileumi Kommentár. A szentírás magyarázata*. I.köt. Budapest, 1995, Kálvin, 475-488. p.

GYÜLEKEZETPLÁNTÁLÁS

A Wesselényi utcai Baptista Gyülekezet keletkezésének összehasonlítása újszövetségi modellgyülekezetekkel

ÉSIK MARIANNA

A Wesselényi Utcai Baptista Gyülekezet ünnepélyes felavatásakor kihelyezett táblákon szereplő igék prófétai üzenetet hordoztak: Istennek Krisztusban hívő népe kapott új életet és otthont, -Isten pedig,, növelve az üdvözülők számát”-, elsőként a baptista felekezetű gyülekezetek sorában.

A Wesselényi Utcai Gyülekezet alapítása, -első baptista közösség lévén, úttörő missziói munka, ill. alapítás volt. Mielőtt a gyülekezetalapító házaspár megértve Isten rendelését hozzá kezdett volna a „plántáláshoz”, már volt baptista misszió Magyarországon, de nem volt egy gyülekezet sem! Tehát a külföldről érkező alapító Meyer Henrik és felesége Michelson Matild a Szentlélek Isten vezetésében és időzítésében járva, úttörő munkát kezdett el. Azok a hívők, akik baptistaként számon voltak tartva Magyarországon, pl. Novák Antal és Rottmayer János, a bécsi gyülekezeti nyilvántartásban szerepeltek... jól kiábrázolva az evangéliumi hit szomorú hiányát. Az ország állapotát jól érzékelteti Dr. Sebeni Olivér „A hőskor c. tanulmányában:

„Az egyházak tagjainak vallásossága formális volt, pusztán a liturgikus cselekedetekre korlátozódott. A hit lényegéről nem sokat tudtak, nézetük szerint a hit azonos a hitvallással(a konfesszióval), a ”a szentek közössége” pedig az egyházi intézményekkel. Az egyháztagság pedig szorosan hozzá tartozott a nemzeti identitáshoz. Hangos szóval hirdették: ”Mienk az üdvözítő egyház!”-” Ez az igaz hit!” A hithez szorosan hozzá tartozó bibliai etikára nem terjedt ki a figyelmük. ”

„Amikor Meyer Henrik megismerte a fővárosban és később az ország széles köreibben uralkodó vallásosságot, a következő szavakkal jellemezte Magyarország vallási állapotát: ”Közállapot: hitetlenség, tudatlanság, materializmus, kőkemény szívek.”¹

Maga Meyer Henrik a Brit és Külföldi Biblia Társulat alkalmazásában állt, mikor hazánkba érkezett 1873.márciusában. Korábban két rövid látogatás erejéig már volt Pesten, de hosszabb tartózkodásának, és gyülekezet-alapító szolgálata első lépésének kezdete 1873.márc. Feleségével jött, és bibliaárusként kereste a kenyerét, a Bibliatársulat szabályzata pedig előírta, hogy nem végezhet egyetlen felekezethez kötődően sem, gyülekezeti munkát... Azonban Isten missziójában, a Szentlélek felhatalmazásában járva, Meyer gondolkodás nélkül kapcsolatokat épített testvérekkel, és istentiszteletet szervezett a lakásában. A Mindenható Isten a törvények és a szabályok megváltoztatásával is végzi a lelkek megmentésének a munkáját, miképpen az újszövetségi modellgyülekezetek esetében, az Apostolok Csel.-ben leírva láthatjuk.

Tehát az első baptista istentiszteletet 1873.máj.-ban tartották, Budán, - Meyer Henrikék szerény, bérelt lakásában. Újpesten egy másik családnál is összejöttek bibliaórára. „Az újszövetségi keresztyén hívők, mikor összejöttek, gyülekezetet alkotva(ezt láthatjuk az 1.sz.i. hívőknél is), tehát amikor összejöttek, hogy épüljenek lelkileg: tanították egymást, közösségük volt egymással, megtörték a kenyeret, imádkoztak és dicsérték istent, bátorították és erősítették egymást. Elbeszéltek isten hatalmas tetteit és azt, h. hogyan áldott meg másutt is embereket. Amikor pedig teológiai nehézségek vagy erlölcsi problémák bukkantak fel, akkor írtak, kérlelték, intették egymást, néha pedig még heves vitákra is sor került.”² Óbudán, az első németajkú bapt. közösség létrejötté, szintén Meyer H. bibliaterjesztőként folytatott munkája során végzett ismerkedésének a gyümölcse. Egy óbudai családhoz bekapogtatva fedezte fel a házigazda családdal együtt örvendezve, hogy testvérek az Úrban, hiszen Benzingék evangélikusok voltak. Meyer H. kérdésére szívesen bocsátották a protestáns misszió rendelkezésére egyik szobájukat, istentiszteleti célra. Akkoriban Óbudán, csupán a katolikus felekezet működött, így az evangélikus család nagyon örült a szolgálat lehetőségének, és anyagilag is támogatta a gyülekezetet. Isten ígéje terjedt, gyümölcsöt hozott, és jelentősen gyarapodott az üdvözülők száma. Mint oly sokszor a misszióban, ez alkalommal az óbudai gyülekezet számára, az ellenség támadásai folytán sok szenvedés várt. A misszió alapvető tapasztalatai közé tartozik, hogy mikor Isten kezdeményezésére szellemi, lelki

¹ 1. 13.o., Dr.Gerzsényi László_ Miklya Luzsányi Mónika: „Mindeddig...” HAR-MAT, Bp., 2007.

² 263.o. Gene A. Getz: „A gyülekezetépítés alapelvei”. Kia, 1998. Bp.

munka kezdődik, Lelkünk ellensége, -az ige szavaival,- támadásba lendül, gátolni igyekezve Krisztus ügyét. A támadások valószínűleg szervezettek voltak: Kövel dobálták az istentiszteletre összegyűlteket, káromolva a bent ülőket, és a gyülekezetnek otthont adó Benzingnét is súlyosan bántalmazták az utcán...a hitre jutottakat, a gyermekeikkel együtt zaklatták. A bántalmazások egyre durvábbak voltak, és egyre többen maradtak el... alig két évig tudott működni a közösség. Meyer Henrik és felesége azonban nem csüggedt el, a támadások megedzették őket. Átköltöztek Pestre, és az új lakásukban elkezdtek összejöveteleket tartani. A Bibliatársulat egyik vezetője meglátogatta őket, és kérte Meyer H.-et, hogy ne folytassa a gyülekezeti szolgálatot, mert elveszíti a munkáját, a társaságnál. Ez a lehetőség azonban nem befolyásolta Meyert, vasárnapi iskolát szervezett a gyerekeknek. A rendszeresen megjelenő gyermekek mintegy hatvanan voltak, pedig még akkor nem is voltak felnőtt tagok. Meyer a gyermekeken keresztül szólitotta meg a felnőtteket, felismerve a sanyarú körülmények között élő gyermekek lelki éhségét, és szeretet iránti vágyát... Családlátogatásokat tettek feleségével együtt, és láthatták az iszonyú szegénységet, az alsó munkásosztály családjainál. Látni a szükségeket, alapvető ruhadarabokkal ajándékozták meg a gyülekezeti gyerekeket. Karácsonyi ünnepséget rendezett nekik, -Óbudán is összegyűjtötte a gyerekeket. Óbudán a Benzing és a Kaiblinger házaspárban megérlelődött a döntés: Krisztus követésének kiábrázolására az életükben, bemerítkeztek, -1874.dec.27.-én. Hat lélekkel megalakult az első baptista gyülekezet, amely másnap úrvacsorai közösséggel is megünnepelte a fontos lépést. A misszió folytatása következménye volt Meyer H. számára, hogy ismételten figyelmeztették, elveszíti az állását. A Meyer házaspár azonban meg volt arról győződve, hogy az Úr hívta el őket erre a szolgálatra. Ezért a férj lemondott bibliaterjesztői állásáról, Isten gondviselésében bízva, -gyakorlati lépésként pedig szerényebb, kisebb lakásba költöztek. Albérlőket fogadtak egy helységben, a feleség ellátta őket, -így fedezve saját maguk számára kiadásait. Isten munkáját végezve, az Ő gondoskodása nem maradt el: a kis gyülekezet Rottmayer Jánossal, és Novák Antallal kiegészülve tanácskozáson „függetlenített missziómunkásként”, fizetést szavazott meg Meyer H.-nek. Erre az időre még további gyümölcsöket is hozott a szolgálat, több lélek tért meg, és merítkezett be. Miközben vidéken is missziót folytatott, és a legitimitásért is küzdött, Meyer Henrik komolyan és gondosan tervezte a saját imaház építését... Szolgálatja egyre jobban kiszélesedett: sokat volt vidéken misszióban, -tárgyalt képviselőkkel a jogi elismertetés ügyében, -énekkart szervezett, a mai országhatáron kívülre is járt szolgálni, és szociális érzékenységből fakadóan harcolt a társadalmi változások érdekében is (pl.vasárnapi munka eltörlése). Egész évben a lélekmentés szolgálatában, megfeszített tempóban munkálkodott, amit egészsége megsínylelt. 1879.-ben pihenőre kényszerült, ami azt jelentette, .h. nem járt vidékre és

távolabbi tájakra... Az ellenségeskedések folytatódtak országszerte a baptisták ellen, a gúnyolódás, az újságokban is, a bántalmazások szintén. (az újszövetségi m.gyülekezetek alapításával kapcsolatosan felismerhető az ellenség módszereinek ismétlődése a misszió tört.-ben...). Az üldözés, bíróságolás, javak elkobzása sem tudta azonban a hitre jutott embereket (s legfőképpen Meyert eltávolítani Isten akaratának követésétől. Amint az első újszövetségi alapításoknál is megfigyelhető, a tiszta tanítás, ha készségekkel fogadja az, aki hallja, -gyümölcsöző, lelkileg bővülködő életet terem. Meyer H. remek kapcsolatteremtő volt, meg tudta szólítani az embereket, -úgy, hogy ők helyesen, biblikusan lássák Istent, felismerjék saját állapotukat, és szívüket átadják Istennek, az Atyának, Jézus Krisztus által. Olyan módon prédikált, ami arra ösztönözte az embereket, hogy vágyjanak keresztyén életet élni.

Jól gazdálkodott és tervezett, így tudta, hogy a gyül. céljaira bérelt terem költsége nagy, és egyre nagyobb terhet jelent a közösségnek. Folytatta az imaház építéséhez szükséges előkészületeket.

Német ajkú közösségre gondolt, mivel akkoriban az egyesült Budapesten ezt beszélték a legtöbben. Felméréseket, számításokat készített, látogatásokat tett külföldön is, és adománygyűjtést is folytatott a gyülekezeti imaház építésére. Jegyzéket készített az otthoni adakozásról, „...az építkezést senki sem vette olyan komolyan, mint a magyarok, hisz sehonnan sem érkezett olyan nagy összeg, mint amekkorát a budapesti, nyomorúságos körülmények között élő baptisták adták össze. A külföldi támogatókat rendszeresen tájékoztatta Meyer a Budapesten folyó lelki munkáról. Hogy az adakozókat tájékoztassák, a különböző missziói lapokban tették közzé a beszámolókat.”³

1884.-ben Meyer Henrik megvette a Hársfa utca és Wesselényi utca sarkán lévő telket, amely saroktelek volt. A vételár kifizetéséhez hozzáadta saját megtakarítását is, majd az imaház építésére gyűjtöttek. „Tagjaink többsége kezdettől fogva nagyon szegény volt, a testvérek jövedelme a létminimum határán mozgott... Amint elhatároztuk, hogy építünk, senkit nem kellett segíyeznünk, hanem még a legszegényebbek is adakoztak. Akinek volt megtakarított pénze, az kamatmentesen adta kölcsön. Ez csodálatosan szép volt... Az építkezés alatt a gyülekezet összeforrt. A gyűjtést folytattuk. A testvérek beadták a tizedet, némelyek még többet is.”⁴

Ebben az időben 75 emberből állt a gyülekezet, de a vidéken élő testvérek is hozzájárultak a gyülekezet építéséhez. Mire az alapkö letevésére sor került 1886.okt.-ben, már két éves előkészítő munkán voltak túl. Bár a

³ 38.o., „Mindaddig...”

⁴ 39.o. „Mindaddig...”

pénz az építkezés közben elfogyott, nem adták fel, segítségkérő leveleket küldtek mind a hazai közösségekhez (42 misszióállomás működött 765 taggal), mind a külföldi testvériséghez. 1887. aug.-ra fejezték be az építkezést, Spurgeon Tabernáculumját alapul véve, de módosítva több helyen. A Wesselényi utcai gyülekezeti kápolna felépülése után, sok imaház épült vidéken is. Meyer Henrik remek szervezőként, egyéb talentumait is latba vetve, sikeresen működött ezekben is. Az evangéliumi hit, a bibliai elvekhez való ragaszkodás, és a gyakorlati hívő élet világító fáklya volt abban az időben is, - miképpen az első újszövetségi gyülekezetalapításoknál nyomon követhet! A Krisztusban újjászületett, odaszánt hívők a társadalomban megmutatták az Élő isten, élő gyülekezetét. Elkötelezetten cselekedték Isten akaratát, napi kapcsolatban voltak az igével, kötődtek a helyi közösségükhöz, hirdették az evangéliumot, bizonyosságot tettek Krisztus megváltó személyéről, Isten életeket átforgató erejéről, dicsérve és magasztalva az Atyát, a Szentlélek által.

Sok-sok jele, bizonyága mutatkozott meg az Úr munkájának a baptista misszió életében. Az üldöztetések, bántalmazások, rágalmak, és a törvényi elismertség hiánya ellenére is az ige terjedt, és gyümölcsöket mutatott sok megváltozott életben bizonyítva Isten dicsőségét.

„A mindennapi használatban a közösség szubjektív élményre, az egymás jelenlétében tapasztalt melegség és biztonság érzetére utal. Például „jó közösségünk volt egymással”. A bibliai szóhasználatban azonban a KOINONIA egyáltalán nem szubjektív érzés, hanem objektív tény, amely kifejezi, mi a közös osztályrészünk.

Pál ezért írhatta: „együtt részesültök velem a kegyelemben” (Fil.1,17); és János is így írhatott: „...nektek is közösségetek legyen velünk: a mi közösségünk pedig közösség az Atyával, és az ő Fiával, a Jézus Krisztussal” (1.Jn.1,3). Pál hozzátette: „a Szentlélek közössége” (2 Kor.13, 14). A hiteles közösség tehát a Szentháromság közössége, mely az Atya, a Fiú, és a Szentlélek Isten kegyelméből közös osztályrészünkről tanúskodik.

Nem ez tesz minket egyekké? Különböző országokból, kultúrákból és gyülekezetekből jövünk. Különböző alkatúak vagyunk, különböznek az ajándékaink, és az érdeklődési körünk. Egy mégis közös bennünk: ugyanaz az Isten a mennyei Atya; ugyanaz a Jézus Krisztus a megváltónk és Urunk, és ugyanaz a Szentlélek a bennünk lakó Pártfogó.

Istenben való közös osztályrészünk (KOINOIÁNK) tesz bennünket egyekké. Ezt pedig legszebben az úrvacsora juttatja kifejezésre. Mert” az áldás pohara, amelyet megáldunk, nem a Krisztus vérével való közösségünk-e? A kenyér, amelyet megtörünk, nem a Krisztus testével való közösségünk-e?” (1 Kor. 10,16)⁵

⁵ 72.o. John Stott: Az élő gyülekezet, KIA, Bp. 2009.

Csodálatos, biblikus párhuzamok fedezhetők fel az újszövetségi modellgyülekezetek alapítását vizsgálva a Wesselényi Utcai Baptista gyülekezet alapításával összehasonlítva, némi sajátos különbséget felfedezve (amelyek leginkább az adott korból eredő sajátosság), -amelyeket látva megállapíthatjuk: " Minden változás arra mutat, hogy az Úr örökké ugyanaz." -Ch.Wesley.

Irodalomjegyzék:

- Dr.Gerzsényi László_ Miklya Luzsányi Mónika: „ Mindeddig...” HAR-MAT, Bp., 2007.
- Gene A. Getz: „ A gyülekezetépítés alapelvei”. Kia, 1998. Bp.
- John Stott: Az élő gyülekezet, KIA, Bp. 2009.
- Minden változik , Ch. Wesley. , A. W. Tozer: A Szent ismerete. Evangéliumi Kiadó.

⁶ Minden változik , Ch. Wesley. , A. W. Tozer: A Szent ismerete. Evangéliumi Kiadó.

A PESTSZENTIMREI ÉS AZ ANTIÓKHIAI GYÜLEKEZET ALAPÍ- TÁSÁNAK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

ZSOLT TAMÁS

Előszó

Valaki így fogalmazott: „a gyülekezet Isten felségterülete, Isten családja ebben a világban”. A gyülekezet Isten akaratából állt elő (1Kor. 1,2), és azoknak az újjászületett embereknek a közössége, akik Jézus Krisztust megváltójuknak elfogadják és az ő Igéje szerint élnek¹. A gyülekezet két alapvető funkciót tölt be. Egyrészt a benne levő tagok Isten áldásait élvezik, erősödnek, növekednek a megszentelődés útján. Egymást segítik, bátorítják, ha kell, feddik, és használják kegyelmi ajándékaikat egymás építésére. Másrészt a gyülekezet Isten jelenlétének bemutatása ebben a világban, fontos feladata a misszió, a bűnös emberek elérése, és Jézushoz vezetése. A gyülekezet „Krisztus teste” (1Kor 12:12-17), ahol Krisztus a fej, és a tagok az ő „keze”, „lába”, „szája”, így azt is mondhatjuk, hogy a gyülekezet Krisztus akaratának megvalósítója ebben a világban.

A misszió, a gyülekezetek korszaka

Máté evangéliumában elhangzik Jézus missziói parancsa:

„Menjetek el tehát, tegyetek tanítvánnyá minden népet, megkeresztelve őket az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevében, tanítva őket, hogy megtartsák mindazt, amit én parancsoltam nektek; és íme, én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig.” (Mt 28:19-20)

Isten elküldte Szentlelkét, amely képessé tette a hívőket a misszió elkezdésére:

„Ellenben erőt kaptok, amikor eljön hozzátok a Szentlélek, és tanúim lesztek Jeruzsálemben, egész Júdeában és Samáriában, sőt egészen a föld végső határáig.” (ApCsel 1:8)

Pünkösöd után elkezdődik az a világméretű misszió, ami először Izraelben, majd később az egész világra kiterjedően, mindenhol új gyülekezetek létrejöttéhez vezetett. Ennek egyik legnagyobb alakja Pál apostol volt, aki először farizeusként az egyház üldözője, majd megtérvén Isten ügyének egyik legnagyobb élharcosa lett, nagyon sok gyülekezetet alapított, és általa jutott el az evangélium Európába is. Az Apostolok Cselekedetei, és a Páli levelek betekintést adnak az első gyülekezetek megszületéséről, felépítéséről, nehézségeiről, küzdelmeiről, ami támpontul szolgál a modern kori gyülekezetplántálás munkájához.

Dolgozatomban két gyülekezet, a Pestszentimrei Baptista Gyülekezet, és az újszövetségi Antiókhiai gyülekezet alapításának történetét fogom összehasonlítani.

A Pestszentimrei gyülekezet megalakulása

1904-ben a Kispesti Baptista Gyülekezet ünnepi alkalmára elment egy házaspár, Nagy János és felesége. Isten ígéje jó talajba hullott, mert ettől kezdve rendszeres látogatói lettek a gyülekezetnek. Majd Soroksárpéterire, a mai Pestszentimrre költöztek, de innen is visszajártak Kispestre. Nagy János, hitben buzgó ember lévén missziózni kezdett. Kibérelték a Lövy birtok egyik szénapajtáját, ahol vasárnaponként istentiszteletet tartottak kispesti igehirdetők segítségével, ahova egyre többen kezdtek járni a helyiek közül. Nemsokára sikerül Nagy Jánosnak egy saját családi házat felépítenie, ahol az egyik szobát imateremnek rendezték be, ahol közel ötvenen tudtak részt venni az ott megtartott alkalmakon.²

Két év telt el, mire Nagy János és felesége bemerítkezett a Nap utcai imaházban, két soroksárpéteri testvérrel egyetemben. Majd hivatalosan is megalakult a gyülekezet, további három később bemerítkező taggal együtt, mivel történeti szemléletünk, hogy a gyülekezet megalakulásának időpontját az első bemerítkezéstől számítjuk.³

Sajnos a sátán is munkálkodott, sokszor zavarták meg az istentiszteleteket különböző módokon, bekiabáltak, hangoskodtak az alkalmak alatt, de

¹ <http://www.baptist.hu/hu/rolunk/hitvallasunk>: Baptista Hitvallás, letöltés ideje: 2013.01.24.

ilyenkor Nagy János testvér kiment és barátságosan köszönt, és invitálta az embereket szeretettel az összejövetelre.⁴

A gyülekezet növekedésnek indult, 1908-ban megalakult az énekkar, és a gyülekezet harmóniumot is kapott.⁵

Sok gyermek is járt a gyülekezetbe, még Meyer Henrik is rendszeresen foglalkozott velük. A gyermekmunka nagy eredményeket hozott, 70-80 gyermek is járt az összejövetelekre, és sok szülő rajtuk keresztül ismerte meg Istent.⁶

A növekedés következtében egy újabb, nagyobb helyiségbe kellett költöznie a gyülekezetnek. Beharka Pál volt az első lelkipásztora a gyülekezetnek. Szolgálatát alatt felnőtt egy olyan generáció, akik közül kitermelődtek olyan emberek, akik ellátták a helyi gyülekezet vezetését. Elmondható, hogy mindvégig szoros kapcsolat volt a Kispesti és a Soroksárpéteri gyülekezet között. Majd végül a gyülekezet elfoglalta jelenlegi helyét a Rákóczi utcai épületet.⁷ Ennek a misszióknak a következtében, egy máig működő gyülekezet jött létre.

Antiókchia

Szíria tartomány fővárosa volt, valamikor egy gyönyörű város, ma egy jelentéktelen lepusztult városka Törökország területén (Antakya-nak hívják.) Kr.e.300-ban Szeleukosz Nikátor alapította. Kedvező fekvése miatt a város gyorsan fejlődött, kereskedelmi, kulturális, közigazgatási és gazdasági központtá nőtt ki magát. Kr.e. 64-ben lett a Római Birodalom részévé, ekkor lett tartományi főváros, a római helytartó székhelye, Róma és Alexandria után a legnépesebb város volt, lakosainak száma meghaladta a 200.000 -et, de egyes kutatók félmillió lakosságról is beszélnek. Összekötötte Keletet és Nyugatot, ezért fontos kereskedelmi központ is volt. Híres volt elsősorban szarvasmarha tenyésztéséről. Kultúráját a hellenizmus határozta meg.⁸

² Benkő Gáborné Nagy Andrea:: A Pestszentimrei Baptista Gyülekezet története a kezdetektől 1945-ig, Budapest, 2009, 10-11. o.

³ I.m., 11.o.

⁴ Ünnepi visszaemlékezés a gyülekezet fennállásának 60. évében, Pestszentimre, 1967

⁵ Benkő Gáborné Nagy Andrea:: A Pestszentimrei Baptista Gyülekezet története a kezdetektől 1945-ig, Budapest, 2009, 13. o.

⁶ I.m., 13.o.

⁷ I.m., 14-15.o.

⁸ <http://hu.scribd.com/doc/38497059/L%C5%91rincz-Istvan-Az-antiokhiai-gyulekezet-peldaja>, Lőrincz István: Az antiókhiai gyülekezet példája, letöltés ideje: 2013.01.24.

Az Antiókhiai gyülekezet megalakulása

A jeruzsálemi volt az első, apostolok által vezetett gyülekezet, de az antiókhiai gyülekezetnek is nagy szerepe volt az újszövetségi időkben. Antiókhiaiból indult el ugyanis Barnabás és Pál, majd a későbbiekben Pál és Szilász szolgálata. Az Antiókhiai gyülekezetben olyan munka kezdődött el, amelynek következtében um. szellemi központtá vált, és ennek hatására számos gyülekezet keletkezett.

„Azok tehát, akik eloszlottak az üldözés miatt, mely Istvánért támadott, eljutottak Feníciáig, Cziprusig és Antiókhiaig, senkinek nem prédikálván az Igét, hanem csak a zsidóknak. Voltak azonban közöttük némely ciprusi és cirénei férfiak, kik mikor Antiókhiaiba bementek a görögöknek kezdték el hirdetni az Úr Jézust.” (Apcsel 11.19-20.)

Az antiókhiai gyülekezetet olyan hívők indították el, akik Jeruzsálem-ből szóródtak szét, István megkövezését követő üldöztetések következtében, amely üldözésnek még Pál is részese volt. Döntő mozzanat, volt, hogy az eddigiekkel ellentétben nem csak zsidóknak, hanem néhány ciprusi és cirénei férfi, engedelmeskedve a misszió parancsának, a görögökhöz is szólt, és nekik is elkezdtek hirdetni az evangéliumot. Munkájukat Isten megáldotta és ennek következtében sokan megtértek.

Ennek a híre eljutott a jeruzsálemi gyülekezet fülébe, ezért kiküldték Barnabást Antiókhiaiba. (Apcsel 11.22.)

A Jeruzsálemi anya gyülekezet, fontosnak érezte, hogy segítséget nyújtson az Antiókhiai testvérek számára. Az új gyülekezeteknek bátorításra van szükségük, elküldték Barnabást ami annyit jelent a „vigasztalás fia”. Barnabás egy bátorító volt, aki azért ment, hogy megerősítse és bátorítsa a frissen megtérteket. Később Pált is maga mellé vette, és együttesen tanították a gyülekezetet, közel egy esztendeig. Azt is írja a szentírás, hogy itt nevezték először keresztyéneknek a tanítványokat. A későbbi írásokból tudjuk, hogy a gyülekezet mind létszámban, mind lelki értelemben megerősödött, a gyülekezetben voltak próféták, tanítók, vezetők. Készek voltak, a Jeruzsálemi anya gyülekezet javára gyűjteni az éhínség idején, és Isteni felszólításra készek voltak új missziót indítani, amikor is, Pált és Barnabást elbocsátották első útjukra.

Összehasonlítás

Pestszentimrén Nagy Jánosnak és családjának költözése indította el a missziót, Antiókhiaiba pedig egy üldöztetés következtében jutott el az evangélium. Mindkét esetben fontos, hogy voltak, akik készek voltak engedelmeskedni Istennek, és égett a vágy a szívükben, hogy minél több emberhez

eljuttassák az örömhírt. Pestszentimrén, a gyermekek felé történő misszió hozott nagy eredményeket, Antiókhiaiban pedig a görögök felé elindított evangélizálás adott lendületet a gyülekezetnek. Fontos, hogy mindkét helyen készek voltak ezért anyagi, fizikai áldozatokat is hozni. Az is hasonlóság a két gyülekezet esetében, hogy az anya gyülekezetek mindkét esetben támogatták az újonnan megalakult gyülekezeteket, küldtek tanítókat, igehirdetőket. Mindkét gyülekezetben megindult a növekedés, és hűséges vezetőket, tanítókat munkált és rendelt ki Isten szentlelke.

Összegzés

Ezekből a leírásokból is az tükröződik vissza, hogy Isten az, aki létrehozta a gyülekezeteket, Ő az, aki indít embereket, és úgy formálja a körülményeket, hogy eljusson az evangélium mindenhová, „egészen a föld végső határáig” is. Ha kell egy költözés, de ha kell egy üldözés útján indít el Isten egy-egy újabb missziót. Ahol Isten hűséges tanítványokat talál, akik készek rá hallgatni, rá figyelni, és megtenni mindazt, amit kér tőlük, akkor ott láthatjuk annak pozitív hatásait, és sikereit. A gyülekezetplántálásnál fontos a biztos gyülekezeti háttér, támogatás, akár lelki, akár anyagi tekintetben. De az is fontos, hogy ez ne csak az indulásnál legyen, hanem mindaddig, amíg az új gyülekezet magától is működőképes. Ezért fektetett nagy hangsúlyt Pál arra, hogy mindenhol megbízható, kipróbált és feddhetetlen vezetőket állítson. Pál miután megalapított egy gyülekezetet, utána is folyamatosan felügyelte, pásztorolta, személyesen, vagy levelek útján. Nagy hangsúlyt fektetett, a tagok tanítására is, hogy növekedjenek lelki téren.

Azt is észre kell vennünk, hogy nem tudunk mindenre alkalmazható, általános sablonokat alkalmazni a gyülekezetplántálás esetében. Isten sokszor új területekre, új missziós technikákat alkalmazva indíthatja tanítványait. Láthatjuk Pál életéből, hogy mindig felmérte az adott körülményeket, és a szerint prédikált. Miközben nagyon gyorsan rohanó világban élünk, változnak a körülményeink, a technika, az emberek világnézete, érdeklődése, másfajta nehézségek, támadások jelentkezhetnek, fontos, hogy ezeket a kulturális tényezőket is figyelembe véve evangélizáljunk. Sokat tanulhatunk elődeink életéből, szolgálatából, ezeket a tanulságokat felhasználva, és misszióinkat a jelen körülményeihez igazítva, sikeres gyülekezet alapítások jöhetnek létre.

Forrásjegyzék

- Biblia, Magyar Bibliatársulat, Budapest, 1990
- Benkő Gáborné Nagy Andrea: A Pestszentimrei Baptista Gyülekezet története a kezdetektől 1945-ig, Budapest, 2009
- <http://hu.scribd.com/doc/38497059/L%C5%91rincz-Istvan-Az-antiokhiai-gyulekezet-peldaja>, Lőrincz István: Az antiókhiai gyülekezet példája

A BÉKÉSI BAPTISTA GYÜLEKEZET ÖSSZEHASONLÍTÁSA AZ ÚJSZÖ- VETSÉGI ELSŐ GYÜLEKEZETTEL

TÓTH SÁNDOR

Előszó

A békési misszió kialakulása és az újszövetségi első gyülekezet létrejötte, keletkezési körülményei vizsgálata és összehasonlítása során számtalan kapcsolódási pontot és eltérést fedeztem fel. Ebben a dolgozatban erről a missziós lelkületről írok, bemutatva azokat a kihívásokat, körülményeket, melyek mindkét gyülekezet életében fontos alapot képeznek. Írok az elhívás és misszióstevékenység körülményeiről, valamint az ezekhez kapcsolódó nehézségekről. Röviden olyan szemszögből próbálom megközelíteni a két kor gyülekezetének életét, hogy mindenki számára érzékelhető és felismerhető lehessen a téma lényege. Hogy az elemzés során az olvasó rálátást kapjon a „misszióparancs” igazi, helyes végzéséről, és fény derülhessen azokra a hibákra, melyek mind e mai napig problémát okozhatnak egy adott gyülekezet plántálása során.

Bevezetés

A békési misszió mintegy 120 évre tekint vissza. Az 1890-es évek elején, korabeli írások szerint egy Sárközi Sándor nevű prédikátort hurcoltak végig a csendőrök az akkori Békés nagyközség főutcáján. Mindenki találgatta csak, hogy milyen bűn terhelheti annak az embernek a lelkét? Csabára vitték megkötözve (most Békéscsaba), és négy napig éhezgették. Mikor elengedték, vissza-

tért Békésre, és gyakorlatilag ezzel a történettel indult a baptista evangéliumi misszió Békésen.¹

A békési misszió elindulása, alapvetés, kihívások és üldöztetés

Békés városa honfoglalás kori település. A baptista misszió előrelendülését és a baptista gyülekezet létrejöttét a városban elősegítette a Református Egyház, melyen belül úgynevezett bibliás csoportok alakultak. Ezek a pietista jellegű csoportok házaknál összegyűlve, és a templomi igehirdetésen kívül, tovább tanulmányozták a Szentírást, énekeltek és imádkoztak. Ilyen bibliás csoport járt össze Rosszderdön (tanyaközpont Békés határában). Az egyik ilyen ház, Sós István református presbiter háza volt, aki vezetője is volt a rosszderdei csoportnak.

Ő egy nagyszalontai látogatás alkalmával került kapcsolatba a baptistákkal, akikről pozitív véleménye volt. Ezek után hívott baptista igehirdetőket a csoportjába.

Később már Békés belterületén is tartottak összejöveteleket házaknál (Aponyi Imre - Templomzug, Tóth István – Malomvégi u., Turi Mihály – Kispince u. és Aponyi András - Malomasszonykert), melyekben Szalontai és környéki baptista parasztproféták hirdették az evangéliumot. Aponyi András a misszió érdekében vásárolta meg a Petőfi utca 107. szám alatti házat, ahol aztán hosszabb ideig tartották összejöveteleiket. A létszám növekedésével, fenyegetésként érzekelte a Református Egyház a baptisták jelenlétét. A kihallgatások, tanúmeghallgatások, vizsgálatok sora vízvázasztó volt az érintett emberek életében. A hatóságok is állást foglaltak a baptista igehirdetőkkel kapcsolatban. Ekkor került sor Sárközi Sándor kitoloncolására és bebörtönzésére. Ezzel a baptista missziót úgymond közhírré tették. Már itt látszik a későbbiekben elemzésre kerülő összehasonlítás alapvető fogalma, a hit.²

A gyülekezet megalakulása, nehézségek a hitélet frontján, nézetkülönbségek – veszély a misszióra

Az üldöztetést is vállaló mély hitű emberek, folytatták azt az utat amelyet Isten rendelt, és melyen az első gyülekezetek is elindultak. Kornya Mi-

¹ **Békési Baptista Gyülekezet: Emlékezz...** - Emlékkönyv a Békési Baptista Gyülekezet 100 éves évfordulójára. Szerkesztő: H. Kovács Gábor, Kiadja: A Békési Baptista Gyülekezet, Békés, 1991. 9.p

² **Békési Baptista Gyülekezet: Emlékezz...** - Emlékkönyv a Békési Baptista Gyülekezet 100 éves évfordulójára. Szerkesztő: H. Kovács Gábor, Kiadja: A Békési Baptista Gyülekezet, Békés, 1991. 10.p

hály merítette be az első békésieket, és ahogyan kiteljesedett a baptista misszió, Békésen és Roszserdön rendszeressé váltak az istentiszteletek.

Ennek eredménye az is, hogy a nagy létszám miatt már imaház építésébe is kezdtek. Ekkor épült a jelenlegi imaház helyén a Teleki u. 39. szám alatt a régebbi és a maitól sokkal kisebb imaház. Megalakult az énekkar, ifjúsági alkalmakat tartottak, és kialakult az önálló missziós központ Békésen.

Az 1900-1920-ig terjedő időszakra a misszió megtorpant, mivel a nyelvi nehézségek és az idősebb alapítók, valamint a fiatalabbak között nézetbeli különbségek keletkeztek. Emiatt Békésről kiindulva egy országos szakadás történt, amely igen megviselte a közösséget.

1920 után történt csak meg az enyhülés bizonyos mértékig, amelynek része volt a békési gyülekezet.³

Az bizonyos és egyértelmű hasonlóság, hogy az ellentétek és széthúzások, melyek a gyülekezeti, egyházi problémákat okozták, főként abból adódtak, hogy milyen kapcsolatban voltak Istennel, milyen minőségű a szeretetük. Akkor már szervezetter, és a misszió teljes lendületével beindult a hitoktatás, a vasárnapi iskola, az énekkar, kialakultak a tisztségek, és az istentiszteleti liturgia, imaórákat és bibliaórákat tartottak.

A „misszióparancs” – az újszövetségi gyülekezet életre hívása

A békési baptista misszió és gyülekezet keletkezési körülményei fényében, nyilvánvaló különbségeket és egyezéseket, hasonlóságokat lehet észrevenni az újszövetségi első gyülekezet és az összehasonlítás tárgyát képező békési gyülekezet missziós megalakulásában, létrejöttében, működésében.

Először is a misszióparanccsal kezdem az elemzést, hiszen Jézus Krisztus a gyülekezetplántálásra, az evangélium terjesztésére nyilvánvaló rendelkezése ez. A Máté 28.19-ben leírtak alapján alakult meg az első gyülekezet is, ahol Jézus mennybemenetelét követően az apostolok az Apostolok cselekedetei 1.12-13-ban az olajfák hegyéről Jeruzsálembe tértek, és az úgynevezett felsőházba pihentek meg.

A 11 tanítvány és a 14. vers tanúsága szerint mintegy 120 főnyi sokaság itt együtt imádkoztak, egy közösségben: „egy szívvel imádkoztak és könyörögtek”. Fontos megemlítenem, hogy az asszonyoktól és egyéb atyafiaktól nem elkülönülve tették ezt, hanem együtt.

³ **Békési Baptista Gyülekezet: Emlékezz... - Emlékkönyv a Békési Baptista Gyülekezet 100 éves évfordulójára.** Szerkesztő: H. Kovács Gábor, Kiadja: A Békési Baptista Gyülekezet, Békés, 1991. 10.p

Már itt az első elemzési pontnál felfedezhető, hogy a békési gyülekezetben is hasonlóképpen történtek a plántálást követő összejövetel. Bár kezdetben egy helyiségen belüli asszony-férfi elkülönülés jelen volt, mégsem olyan mértékben, mint a zsidó kultúrában.

Mint minden alakuló vagy megalakult gyülekezetnél, a békésinél is az alapokra való odafigyelés, az egészséges igei magyarázás, a példamutató életvitel volt a legfontosabb (kivéve az egyes tévelygő csoportosulásokat).

A gyülekezetplántálás feltételei

Mielőtt tovább folytatnám a hasonlóságok és különbségek feltérképezését, egy valamit le kell szögezni.

Egy gyülekezet plántálása nem történhet meg anélkül, hogy ne volna valaki, aki plántál. Ez a valaki egy Istentől küldött olyan missziómunkás, akinek tiszta látása van feladatával kapcsolatban. Tehát, mint ahogyan az apostolokat Jézus kiküldte szerte a világban, hogy terjesszék az evangéliumot (Máté 10. fejezet), úgy a békési gyülekezet alakulásának is részese volt valaki, aki által elindult a plántálás, a misszió.

Jelen esetben ez a valaki Sárközi Sándor volt, akire nemcsak a hatóságok figyeltek fel, hanem mindazok az emberek, akik miatt Isten őt elküldte. Az Árpádról származó vándorprédikátor tényleg az elhívásának megfelelően, akár (mint ahogyan a bevezetőben olvasható) a szenvedést is vállalva töltötte be szolgálatát.

Milyen nagy hasonlóság ez ahhoz, ahogyan az elhívást az apostoli időkben értelmezték és végezték. Hiszen a misszióutak során a misszióparancs betöltéséről sokat olvashatunk. Az elhívó erre a munkára mindig Isten, az elhívottak pedig jelen esetben pedig azok a tanítványok akik Korinthusba, Thesszalonikába, stb. eljutottak és az evangélium elmondásával sok ember hitre jutását, és új gyülekezetek létrejöttét segítették elő. Ahogyan az Apostolok cselekedetei 13. 2-3-ban látjuk, Isten már az első gyülekezet tagjait is elhívta a missziós munkára. Így történt ez a békési misszió kialakulása során is.

A közösségi élet akkor és a békési gyülekezetben

Az Apcsel. 2.42-ben láthatjuk tényszerűen leírva, hogy a jeruzsálemi gyülekezet milyen módon élte meg közösségi életét. Bár a tanulás, tanítás témaköréről a későbbiekben tesztek említést, már itt látható, hogy az apostolok tudományának átvételét gyakorolták, tehát tanultak. És ebbe nem csupán a nyelveken szólást (amit nem fejtek ki ebben a dolgozatban) stb. értem, hanem a gyülekezeti életre, a hit megélésére vonatkozó összes elemet.

Gyakorolták a kenyér megtörését (Úrvacsora), könyörgést, imádkozást, vagyonközösséget, adakozást, tanítást is.

A békési gyülekezet is hasonlóképpen gyakorolta e liturgiai elemek szinte mindegyikét. Viszont különbségeket is találhatunk.

Ilyen például a vagyonközösség, melyet sem a plántálás idején, sem a mai időkben nem gyakorol a gyülekezet, illetve az akkor intenzíven gyakorolt prófétálást és nyelveken szólást sem fedezhetjük fel az 1900-as évek békési misziómezején.

Fontosnak tartom megemlíteni a 2.46 versben a templomban tapasztalt lelkületet. Ahogyan az Apcsel. elején is írva van, itt is egy akarattal voltak a hívek, és úgy megtörve a kenyeret, örömmel és tiszta szívvel tettek eleget az Úr parancsának. Ma is az egyik legfőbb liturgiai gyakorlat az Úrvacsora megtétele az Úr emlékére. De vajon örömmel? Vajon tiszta szívvel? Erre nehéz válaszolnom.

Viszont az bizonyos, hogy mintegy száz évvel ezelőtt elindult békési miszió részesei így cselekedtek és éreztek. Tovább megyek. Még az összejövetelek is hasonlóképpen folytak le, sőt hasonló incidensek részesei is voltak. Ha csak azt nézzük, hogy Isten emberét, aki az evangéliumot hozta akkor közénk, mint egy bűnözött hurcolták végig Békés utcáján, majd börtönbe vetették, azonnal Pál, Péter v. János esetei jutnak az eszünkbe. Bár ez nem törvényszerű, mégis elképesztő a hasonlóság. De Isten erre vonatkozó terve mégis megvalósult. Vagy vegyük számba azt, hogy az Apostolok cselekedetei 2.47-ben Istent dicsérte a gyülekezet, és a nép látta ezt, és tetszett nekik. Majd jött az áldás – növekedett a gyülekezet. Vajon ez az ősgyülekezet érdeme? Nem! Hanem azé a lelkületé, melyet a Szentlélek által Istennek adott dicséretet végeztek. Itt is nagy hasonlóság fedezhető fel a két kor gyülekezetének épülése kapcsán. Nőtt a gyülekezet, de vajon ez a mérvadó? Ez a fontos? Nem! Hisz nem a mi érdemünk. Isten válasza az áldás mindkét gyülekezet életében arra, hogy helyes úton, igaz lelkülettel képviselik Őt a világban.

A gyülekezés helye – működésre készen

Picit visszakanyarodok a kezdetekhez. A felházban gyűlt össze az első gyülekezet. Ugyanígy tettek az 1900-as évek elején a plántált gyülekezetek. Konkrét gyülekezeti ház az első vásárlásokig nem volt. De az alkalmas helyet az összejövetelre mindig megtalálták. Sőt még ezt a hasonlóságot a más felekezetek részéről és a hatóságok részéről rossz szemmel néző emberek is megerősítik.

Folytatva, a Cselekedetek 4.24-ben Péter és János meghurcoltatása (sánta meggyógyítása) is mutatja, hogy több ponton azonos a misszió kezdete (bár manapság inkább lelki gyógyításról beszélünk). Itt például egy új

esemény következik be, az egymásért való imádkozás. Hiszen hogyan tudták volna a két kor gyülekezetei túlélni a krízishelyzeteket, ha a gyülekezet egy szívvel-lélekkel nem imádkozott volna az evangélium terjedéséért és terjesztőjéért?

Itt az egyezés az ó- és újszövetségi valamint a békési gyülekezetek között az, hogy valahol össze kellett gyülekezniük. Ez régen zsinagógákban majd házaknál, később templomokban, közösségi házakban, gyülekezeti épületekben történt, történik. Az „ekklézsia” mint gyülekezet, azokat az embereket foglalja magába, akiket az Úr kiválasztott. Így egyben ezek a közösségek, szeretetközösségek is. Ez is alapja a gyülekezeteknek.

A válasz a Szentlélek által ma sem marad el, sőt a békési frissen indult missziós területen sem.

Ott tartunk, hogy már van egy gyülekezetünk, akiket van aki tanítson, akik tanulnak, imádkoznak a Lélek által, akik helyes hitéletben és lelkiületben élnek mindennapjaikat.

Fontos! A templomokba azért nem gyülekezhettek, mert a nagyobb egyházak, működésüket nem nézték jó szemmel, sőt egy új hitelvekkel rendelkező gyülekezetéről volt szó. Ilyen esetről a történelem során már hallhattunk, hiszen a 15. század nagy anabaptista prédikátorai és gyülekezetei is hasonló sorsot éltek át. A hasonlóság abban vehető itt észre, hogy az első gyülekezet is kiszorult a zsinagógákból az új jézusi hit miatt.

Diakónia a gyülekezetekben – a megmaradás és fejlődés feltételei

Az evangélium helyes továbbadása

Még nem esett szó viszont egyrészt arról, hogy milyen utógondozást, diakóniát végeztek, illetve a már meglévő gyülekezetek milyen további lépéseket tettek a közösség megmaradásáért.

A Máté 11.26.-ban olvashatunk arról, hogy időt fordítottak arra, hogy a gyülekezet tagjait tanítsák, hiszen ők fogják továbbadni az ősgyülekezettől kapott példát. A már említett helyes alapok továbbadása az egyik legfontosabb egy gyülekezet megmaradása érdekében.

A szolgálattevők kinevelése és szolgálatba állítása nemcsak a gyülekezet megmaradását szolgálja, hanem az evangélium továbbterjedését is. Itt láthatjuk is az ősgyülekezethez az újabb kapcsolódási pontokat, hiszen mindezek nélkül nem jutott volna el az evangélium a békési emberekhez. Sőt fokozva, ha az akkor megalakult gyülekezet nem adta volna tovább az első gyülekezettől hozzájuk eljutott helyes hitélet alapelveit, akkor akadályt gördítettek volna Isten erre vonatkozó terve elé. Ilyen problémákat okoztak a tévtanítók és tévtanításaik.

Újabb ellenállás, nehézségek

Békésen inkább a nagyobb felekezetek más jellegű, egyes hitelvi kérdésekben és dogmákban eltérő tanításaira jelentett veszélyt az új reformatív gyülekezetek megjelenése.

A missziós mező majdhogy nem telített volt a katolikus, református, evangélikus hívekkel, akkor mit keres itt ez az új felekezet? A reformáció harmadik ágából kifejlődött baptista közösség. Itt a különbözőség és egyezőség is abban rejlik, hogy bár más korban, de a baptizmusnak, az új gyülekezeteknek, nagyobb érdekekkel kellett szembenéznie, és nem csupán egyes tévtanítók hatalmaskodó törekvéseivel. De ez így mégsem igaz teljesen, mert ahogyan Pétert és Jánost a zsidó vezetők, sadduceusok támadták, úgy támadták a 100 évvel ezelőtti gyülekezetet a nagyobb egyházak. Ezért ez egyben hasonlóság és különbözőség is.

Elsorvadás vagy haladás? – újszövetségi ütköztetés

Visszatérve a néhány gondolattal előbb írt utógondozásra, nagyon fontos tevékenysége ez a gyülekezeti életnek. E nélkül a gyülekezetek, a frissen megtértek egyszerűen elsorvadnak, vagy eltévelyednek. Ez a példa, ahogyan a Galáciaiakhoz írt levél 6. fejezete leírja, jól szemlélteti, hogy az utógondozás létfontosságú tevékenység egy gyülekezetben. Itt a gyülekezet a kezdeti lelkesedés után hamar letért a kijelölt, helyes útról. Megfáradás, egyedüllét, problémák, stb., ezek mind személyes állapotot képesek generálni.

És itt nem csak arról van szó, hogy eltévelyednek, hanem arról is, hogy egyenesen visszafordulnak a világba, elfordulnak Istentől. Az I. Thesszalonikai levél 3. 9-13. verseiben látható, hogy háttérkönyörgéssel segíti az egyes gyülekezet azokat, akik a hitélet elején járnak.

A második misszióúton látható a diakónia iskolapéldája az Apcsel. 15.36-ban, ahol visszatérnek Pálék azokhoz a gyülekezetekhez megnézni, hogy hogyan vannak, milyen a lelkiállapotuk, amelyek plántálásában részt vállaltak.

Megint csak azt látom, hogy a békési frissen plántált gyülekezet nem maradt volna meg a mai napig, ha az akkori tagok és vezetők ezt nem helyesen végezték volna. A Cselekedetek 16. fejezete arról tanúskodik, hogy mindezeknek a feladatoknak a helyes időben és helyes módon való végzése beérleli a gyümölcsöző életet. Hisz itt az első misszióút első tagja, Timótheus elkezd szolgálni. Ahogyan békésen is, számtalan tanítvány, szolgáló testvér adta tovább az ígét, a tanítást, a helyes keresztyén életvitelt, értékrendet.

Nem szabad abba a hibába esnünk, hogy mindezen felismerések, csupán véletlenek, vagy egyes tények a kor, a társadalom, a kultúra sajátosságait mutatják. Hiszen az ige úgy írja: „Isten tegnap, és ma, és mindörökké ugyanaz!” (Zsidókhöz írt levél 13.8)

Tisztségek és az ezekre vonatkozó formai sajátosságok összehasonlítása

Megfigyelhető, hogy a tisztségek betöltésének igénye és módja is hasonlóságokat mutat. A lelki vezetőkre mind akkor, mint száz éve szükség volt, úgy ahogyan Jézus kiválasztotta az apostoli atyákat, a tanítványokat. Az is tény, hogy e tisztségek betöltői sem mindig hítek az Úrhoz, de a választás, a demokratikus kiválasztása a tisztséget betöltőknek, az 1900-as évekig, sőt napjainkig is élő tevékenység. Azzal a különbséggel, hogy a békési gyülekezet megalakulása során nem sorsvetés által történtek választások. Hanem a későbbiekben mindannyiunkra kitöltött Szentlélek általi választás és szavazás folytán történt. Az alapnak itt is isteni alapnak kell lennie, másként maga a gyülekezet működése kerülhet veszélybe.

„Egyakarattal”

Már az első versben találkozhatunk az „egyakarattal” szóval. Egy évszázada vajon meg volt-e? Ha az „egyakarattal” nem lett volna meg az első gyülekezethez hasonlóan, akkor ma talán nem lennének gyülekezetek. Jézus testét egyrészt ez az akarat tartja össze, mely szerint ugyanazon célból tartoznak egy közösséghez az emberek. Ez a kohéziós erő pedig maga Jézus személye!

„Szentlélek”

Ahogyan a Szentírás szavai tudatják az Apcsel. 2. fejezetében, egy olyan erő megnyilvánulása a Szentlélek, mely nélkül semmilyen szolgálatot nem lehet híven végezni, és mellyel az emberek életében csodadolgok mennek véghez.

„A Szentlélekről elsősorban nem beszélni kell, hanem élni általa, engedelmeskedni neki, figyelni indítására, egyszóval közösségre jutni vele és közösségben maradni vele.”⁴

De a hívek közössége közel kétezer év után is ezen alapul? Az összehasonlítás ezen pontja igazolja, hogy igen. Hiszen a Lélek által végezhető minden szolgálat, melyet Jézus Krisztus nevében tesz az ember. Ez az az esszencia, mely életet és erőt ad a szolgálatnak, ami a szolgáló keresztyén embert mintegy szócsövet, eszközt használja Isten, szándéka és akarata szerint.

Saját példából tudom, hogy szolgálatom értékét a Szentlélek munkája növeli, nélküle üres szavakat mondana az ember. Bár ezek is alkalmasak a taní-

⁴ Dr. Almási Mihály: *Theológia Popularis Brevis*. Kiadja: Jó Pásztor Alapítvány, Budapest, 2003. 120p

tásra, mégsem érnek cél a szívben. A különbség is szembetűnő, hiszen az alakuló békési misszió során „kettős tüzes nyelveket” nem láttak, de érezte mindenki, hogy a Szentlélek ugyanolyan csodálatos erővel munkálkodik ott is, mint az újszövetségi első gyülekezetben. Lélegzetvétel a gyülekezet, a tagok számára.

Az a tény, hogy az első gyülekezetekben nagy hangsúlyt kapott a Szentlélek személye, hisz Jézus ígérete és az Ő kereszthalála miatt, az emberek akarták, vágyták és várták a megnyilvánuló Paraklétoszt. Megemlítem a Szentlélek-keresztséget, melyet az 1900-as évektől békésen is gyakorolnak. Ezt a keresztséget, mint egyfajta elpecsételést élik meg a keresztyének, a gyülekezetek tagjai.

„Baptista biblikus szempontból nevezzük bemerítésnek. Egyesek szerint a Szentlélekbe történő bemerítés csak egyszer, mégpedig pünkösdkor (Apcsel. 2.1) történt, s a fogalom azt jelenti, hogy a Szentlélek az emberek közé költözött. Mások arra gondoltak, hogy miután a Szentlélek közöttük van, bármikor megtörténhet a vele való közösségre jutás. Ebben állást foglalni nem könnyű feladat, hiszen akár így, akár úgy, a „Segítő” itt van az életünkben, és részét képezi.”⁵

Tehát a „Lélekkel” való közösség a békési gyülekezetnek is fontos lételeme, valamint az „egyakarattal” történő hit megélése. De szükséges volt-e valaha is látszólagos jel a Szentlélek megnyilvánulásának? Mindenképpen, mégpedig az életünk tükre mutatta meg a Lélek, Isten jelenlétét!

A Szentlélek gyümölcsei és ajándékai megnyilvánulása a két gyülekezet életében

(Galata 5.22-gyümölcsök, I. Kor. 12-ajándékok)

Ezekben a levelekben kategóriánként találunk utalásokat a működésükre, ami azt jelenti, hogy az első gyülekezet mindezeket használta és birtokában voltak. Hasonlóságot a Galatákhhoz írott levél 22. versében teljes értékűen fel tudunk fedezni a két gyülekezet életében, hisz a Lélek gyümölcsei Békés kis közösségeiben is fokozott mértékben megvoltak.

Bár ezek mértékéről nincs ismeretem az akkori gyülekezet életéből, de az, hogy ma is élő gyülekezetről beszélünk, feltételezi, hogy ezek a gyümölcsök maguk után vonták Isten maradéktalan áldásait!

Az I. Korinthus 12-ben leírt lelki ajándékok viszont különbségeket mutatnak. A dolgozat jellegénél fogva csak felsorolás szintjén foglalkozok ezen

⁵ Dr. Almási Mihály: *Theológia Popularis Brevis*. Kiadja: Jó Pásztor Alapítvány, Budapest, 2003. 127p

ajándékok elemzésével. Az újszövetségi gyülekezetnek az ige tanúsága szerint minden ajándékban része volt, sőt aktívan gyakorolták is azokat szertartásaik során. Viszont a békési közösség életére vonatkozóan nyilvánvaló különbséget jelentett a gyógyítás (9.v.) ajándéka (mely a mai időkben többnyire imádság által és nem közvetlen fizikai érintkezéssel, vagy ördögök kiűzésével folyik), továbbá a csodatévő erők (10.v.), prófétálás (10.v.), nyelvek szólása és magyarázata (10.v.). Mint már említettem, ezek a tényezők sok kérdést vetnek föl, és viták sora kíséri ma is felvetésüket, ezért elemzésüktől eltekintek.

Gyülekezeti struktúra és tisztségek

A gyülekezeteknek struktúrája és rendje van. Ehhez a rendhez hozzá tartozik a fegyelem, a tisztelet és az alázatos lelkület. Mindezek szükségesei ahhoz, hogy rendben menjenek a dolgok az egyes közösségeken belül.

A fegyelem megsértői illetve azok, akik Isten parancsolatait, rendeléseit semmibe veszik vagy téves, a Szentírás szavaitól eltérő módon hirdetik az igét, mind szankciók alá esnek. Egyik ilyen szankció a kizárás. Ez nem csak mint büntetés volt jelen, hanem egyben megőrzését is szolgálja a tiszta tanításnak, tehát egyfajta apológiát szolgál. De ezen tagok részére úgy mint az első gyülekezetekben, a békési misszió során is megtérési lehetőséget nyújt, hisz az emberi gyarlóság mindannyiunkat ejtethet ilyen hibába.

Az első Timótheusi levél 3. fejezete nagyszerűen leírja az egyházi hivatalnokokra vonatkozó elvárásokat. Az erre vonatkozó feltételek egyértelmű hasonlóságot mutatnak a két elemzett gyülekezet felépítése szempontjából, hisz az erkölcsi, értékrendi tisztaság, alapot képeznek a gyülekezet helyes működése érdekében.

Püspökségről és diakónusi szolgálatról olvasunk itt (az I. Timótheus 5.19-ben továbbá a presbiteri szolgálatról is). A békési gyülekezetben is megtalálható a diakónusi, (presbiteri) szolgálat, de a püspökséget ilyen értelemben nem. Tehát szinte teljesen azonos tisztségek találhatók a két gyülekezetben.

A szolgálatok, mint az első gyülekezeteknél, mintegy száz évvel ezelőtt az alakuló gyülekezet életében is elhívás alapján történt. Ez nem uralmat vagy azt jelentette az elhívott számára, hogy ő több mint mások. Az elhívottnak csupán a felelőssége nagyobb. És még megbízhatóbbnak, hithűbbnek, hűségesebbnek kell lennie mint azok, akik felé szolgál!

Befejezés

Visszatekintve a gyülekezet keletkezésére, mind hasonlóság, mind különbség felfedhető. Ha azt vesszük alapul, hogy a reformációs törekvések, a

baptizmus térnyerése miatt, a híveket üldözték, sőt sokakat máglyahalálra, vízbefojtásra vagy lefejezésre ítélték, akkor mondhatjuk, hogy a tanítványok első gyülekezeti idejében is hasonló volt a helyzet. Sőt a megváltás, a Szentlélek kitöltetés is megtörtént az első gyülekezet életében, ami újabb hasonlóság a békési gyülekezet lelki életéhez mérve. Megemlítem még a szakadást, mely miatt a gyülekezeti közösség megosztottá lett. Ez a békési baptista gyülekezet kezdeti alakulásánál is megfigyelhető volt, sőt emiatt, ha a szakadást pozitívumnak lehet tekinteni, újabb gyülekezetek keletkeztek.

Az elemzés során bár nem említettem, de az első gyülekezet személyesen ismerte az Urat akit elveszítettek. Ezzel a helyzettel átérték a gyász és a nyomorúság, az értelmetlenség és az elhagyottság érzésének ellentmondásos keverékét. Hirtelen magukra maradtak, és nem érezték még, hogy ez miért jó nekik, hisz azt mondta az Úr, hogy örökké velük marad. Ezzel ellentétben a 20. század gyülekezete, jelen esetben a békési, már nagy ismerettel, és az események megértésével indulhatott el az Istenhez vezető úton. Már a Szentlélek személye jelen volt, melyen Jézus megváltó munkáját is értjük, és az evangélium tényleg örömhír számukra. Nekik nem kellett átmenetet átélniük az Ó- és Újszövetség között, ők már az Újszövetségbe születtek.

Összegezve, úgy értékelem az összehasonlítást, hogy az újszövetségi első és a békési gyülekezet között (az egyéb nem elemzett szempontokat is figyelembe véve) lényeges hasonlóságok és különbségek fedezhetők fel. A hívő emberek, a gyülekezeti tagok próbálják megtartani azt a mintát, melyet Jézus Krisztus az Ő tanítványai által meghagyott számunkra. Bár a siker nem mondható teljesnek, és hasonló problémákkal küzdött mindkét gyülekezet, az a törekvés szembetűnő, hogy a Biblia szerinti alapokat és rendelkezéseket megtartsa.

Ehhez az isteni alap a legfontosabb, melyre építeni lehetett eddig, és melyre a jövő gyülekezete is építhet!

Bibliográfia

Dr. Almási Mihály: *Theológia Popularis Brevis*. Kiadja: Jó Pásztor Alapítvány, Budapest, 2003

Békési Baptista Gyülekezet: *Emlékezz... - Emlékkönyv a Békési Baptista Gyülekezet 100 éves évfordulójára*. Szerkesztő: H. Kovács Gábor, Kiadja: A Békési Baptista Gyülekezet, Békés, 199